

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Kroniek van Afrika
African Studies Centre

Citation

Kroniek van Afrika. (1961). *Kroniek van Afrika*. Afrika-Studiecentrum, Leiden. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/520>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License:

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/520>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

kroniek van afrika

afrika—studiecentrum
leiden holland

1968 | biafra

inhoud

- 2 van onafhankelijkheid tot burgeroorlog:**
Nigerië van 1960 tot 1968.
- 11 is there a case for Biafra?**
door K.W.J.Post
- 22 tussen pro en contra**
door Piet Heil
- 26 Biafra en het volkenrecht**
door P.H.Kooymans
- 32 Biafra en Afrika**
door J. van der Meulen
- 39 statement on Tanzania's recognition of Biafra**
door C.Y.Mgonja
- 44 eenheid en verdeeldheid in Nigeriaanse dagbladen voor de afscheiding**
door A.H.deHeer-Boswijk
- 65 the African writer and the Biafran cause**
door Chinua Achebe
- 71 brief van een zendingsarts**
door K.Reijnierse

bij de voorplaat

Op deze reproductie van de kaart, die oorspronkelijk getekend werd door Jacob van Meurs voor O.Dapper's *Nauwkeurige Beschryvinge der Afrikaensche gewesten*, komt Biafra voor, ter aanduiding van het 'koninkrijk van West-Ethiopië', met een gelijklopende hoofdstad, ongeveer ter hoogte waar nu het Kameroense Douala ligt (zie John Barbot: *A Description of the Coasts of North and South Guinea*, London 1732, in deel 5 van *A Collection of Voyages and Travels*). Biafra kwam ook voor op een atlas van 1890 als aanduiding voor het onder Duitse invloed staande Kameroen, terwijl de naam 'Kameroen' alleen werd gebruikt voor de bergen in het noorden (William R.L.Diggins in *West Africa* van 29 juli 1967). Volgens de 1894 *Century Cyclopedic of Names* is Biafra 'a small district of western Africa, situated on the Bight of Biafra, about latitude 3 N.' In het Britse zeevaartmuseum vermelden kaarten en globes vanaf 1570 al de stad Biafra, die aan beide zijden van de Kameroen-rivier werd gesitueerd.

kroniek van Afrika

voor het Afrika-Studiecentrum uitgegeven door Koninklijke Van Gorcum & Comp. nv, Assen

redactie

drs. A. E. Bayer, hoofdredacteur
oostelijk Afrika,
franssprekend midden-Afrika, Malawi, Rhodesië,
Zambia, Madagascar

drs. J. van der Meulen
noordelijk Afrika,
franssprekend westelijk Afrika, Spaanse gebieden,
Arabische Liga, OAU, OCAM

dr. K. L. Roskam
engelsprekend westelijk Afrika,
Portugese gebieden, Congo-Kinshasa,
zuidelijk Afrika en de eilanden

ontwerp omslag en basislayout: Han de Vries GKf

administratie

voor abonnementen, adreswijzigingen, enz.:
Kon. Van Gorcum & Comp. nv te Assen
telefoon (05920) 5647
postgiro 802255

jaarabonnement f 12,—
studentenabonnement f 6,—
losse nummers f 3,50

verschijnt vier maal per jaar

kroniek van afrika

register jaargang 1968

chronologisch overzicht

Afrika van 15 november 1967 tot 1 november 1968

- Afar- en Issaland 175
- Afrikaans-Madagassische Gemeenschaps-
lijke Organisatie 10
- Algerije 13, 91, 153, 233
- Angola 43, 116, 261
 - de-salazarisatie van Portugals koloniale
bewind 259
- Arabische staten 11, 88, 150, 229
- Boven-Volta 17, 97, 157, 237
- Botswana 43, 116, 176, 261
- Centraalafrikaanse Republiek 170
- Centrale Banken 233
- Congo (Brazzaville) 31, 170, 249
 - drieërlei loyaliteiten in conflict 251
- Congo (Kinshasa) 31, 112, 171, 252
 - Mobutu en Mulele 253
- Dahomey 17, 97, 158, 237
- Eilanden, algemeen 123
- Entente-raad 17
- Ethiopië 173, 258
- EEG 10
- Gaboen 33, 113
- Gambia 19, 98, 159, 238
- Ghana 19, 98, 159, 238
 - nieuwe grondwet, nieuw conflict 19
- Guinee 21, 99, 240
- Guinee (Port.) 21, 100, 160, 240
 - Portugals Afrikaanse oorlogen 21
- Guinee (Spaans) 33, 113, 172, 256
- Interafrikaanse vakbonden 152
- Interstatelijk Comité van de Senegal 17
- Ivoorkust 100, 160, 240
- Kameroen
- Kanarische eilanden: Afrikaans of
Europees? 270
- Kenia 37, 114, 173, 258
 - het loon van de angst 38
- Komoren 48, 272
- Lesotho 43, 117, 262
- Liberië 25, 100, 161, 241
- Libië 14, 92, 154, 234
- Maghreb 13, 91, 233
- Malawi 44, 177, 262
- Mali 25, 101, 161, 241
- Marokko 15, 92, 154, 234
- Mauretanië 15, 93, 154
- Mauritius 48, 124, 189, 272
- Mozambique 44, 117, 177, 263
- Niger 101, 241
- Nigerië 26, 102, 161, 242
 - de verwarde oorlog 27
 - erkenning van Biafra – stap naar vrede? 102
 - vredesonderhandelingen 104
 - Nigerië: de impasse van de onherroepelijke
breuk 164
 - het voordeel van de verliezer, 247
- Oeganda 42, 114, 175
- Oostafrikaanse Gemeenschap 34
 - Arusha, het Brussel van Oost-Afrika 35
- Oost- en Centraalafrikaanse topconferentie 34
- Organisatie der Oeverstaten van de Senegal 96,
157, 237
- Organisatie van Afrikaanse Eenheid 90, 151,
231
- Rhodesië 44, 118, 178
 - verbreding van de kloof 118
 - de gordiaanse knoop 180
 - Paramountcy als struikelblok 263
- Senegal 29, 107, 166, 248
- Seychellen 48
- Sierra Leone 29, 108, 168, 249
 - nieuwe verkiezingen? 29
 - strepen tegen sterren – het succes van de
onderofficieren 108
 - Siaka Stevens – de lange weg naar de top 110
- Soedan 15, 93, 155, 234
- Somalië 42, 259
- Spaanse Sahara 16

Swaziland 44, 121, 180, 266
 Tanzania 42, 114, 176
 –de morele basis van eenheid 114
 Togo 31, 111, 169
 Tsjaad 33, 113, 172, 257
 Tunesië 16, 94, 155, 235
 Unie van Centraalafrikaanse staten 31, 112
 Verenigde Arabische Republiek 16, 94, 156,
 236
 VN-conferentie voor handel en
 ontwikkeling 10, 88

Vluchtelingen 13
 Westafrikaanse economische samenwerking 17
 Westafrikaanse Regionale Groepering 96
 Zambia 121, 181, 267
 –kruipende escalatie in zuidelijk Afrika 180
 Zuid-Afrika 44, 121, 183, 267
 –einde van de kleurlingvertegenwoordiging 45
 –twintig jaar apartheid 184
 Zuidwest-Afrika 47, 123, 188, 270

artikelen

Bayer, A.E. Arusha, het Brussel van Oost-Afrika 35
 Kenia : het loon van de angst 38
 de morele basis van eenheid 114
 Rhodesië : verbreding van de kloof 118
 Rhodesië : de gordiaanse knoop 179
 Zambia : kruipende escalatie in zuidelijk Afrika 180
 Congo-Brazzaville : drieërlei loyaliteiten in conflict 251
 Rhodesië : Paramountcy als struikelblok 263

Clausen, L. Industrialization in Africa : a case study 143

Emanuel, P.A. In memoriam F. M. van Asbeck 2

van Es-Scheffer, J. Les ancêtres dans la poésie africaine moderne 67

Gingyera-Pinyewa, A.G.G. Political developments in Uganda, a review of the year 1966
 and 1967, 125

Jongmans, D.G. Meziaa en hormaa 190

Meeussen, A. E. In memoriam prof. dr. H. P. Blok (1894 – 1968)
 en Voorhoeve J. 227

van der Meulen, J. De Kroniek en haar lezers 85

Mohiddin, A.M. Report on Tanzania 131

- Roskam, K.L. nieuwe grondwet – nieuw conflict 19
 Portugals Afrikaanse oorlogen 21
 de verwarde oorlog 27
 nieuwe verkiezingen? 29
 einde van Kleurlingvertegenwoordiging 45
 erkenning van Biafra – stap naar vrede? 102
 vredesonderhandelingen 104
 strepen tegen sterren – het succes van de onderofficieren 108
 Siaka Stevens – de lange weg naar de top 110
 de impasse van de onherroepelijke breuk 164
 twintig jaar apartheid 184
 het voordeel van de verliezer 247
 Mobutu en Mulele 253
 de-salazarisatie van Portugals koloniale bewind 259
 de Kanarische eilanden : Afrikaans of Europees? 270
- Sterkenburg, J.J. zie Thoden van Velzen, H.U.E.
- Thoden van Velzen, H.U.E.
 en J.J.Sterkenburg Stirrings in the Tanzanian National Assembly 298
- van Tiel, I. Ankole en zijn muziek, 49
- van Trigt, L. De plastische kunst van West- en Centraal-Afrika 273
- Voorhoeve J. zie Meeussen, F.A.E.

boekbesprekingen

- W.W.Bishop and J.Desmond Clark : *Background to evolution in Africa*, door F.van Noten 81
- Azania*, door F.van Noten 81
- Neue Afrikanische Studien* (ed. Johannes Lukas) door J.Voorhoeve 82

mededelingen

ten geleide 1
mededeling 149

verslagen

het Afrikaanse congres, Dakar door A.A.Trouwborst 77
zesde zitting van het panafrikaanse congres, Dakar door F.van Noten 78
workshop on religious research door M.L.Daneel 224

ten geleide

Het conflict tussen Nigerië en Biafra wordt verschillend beoordeeld. Enerzijds wordt handhaving van de oorspronkelijke eenheid van Nigerië aangevoerd als rechtvaardiging van het militaire optreden; anderzijds wordt afscheiding gerechtvaardigd onder verwijzing naar het ontbreken van garanties voor de persoonlijke veiligheid. De oorlog tussen Nigerië en Biafra is het gevolg van een historische ontwikkeling en wordt ook wel gezien als het onvermijdelijke gevolg van een desintegratie-proces, dat op gang werd gebracht tijdens en door het Britse koloniale bewind.

In dit Biafra-nummer van de *Kroniek van Afrika* besteden wij uitvoerig aandacht aan de afscheiding van Biafra. Het bleek niet mogelijk, op korte termijn een diepgaande analyse van de verschillende aspecten te bundelen, noch om volledigheid in de behandeling van dit politiek zo moeilijke, en in menselijk opzicht zo dramatische, probleem ook maar te benaderen.

Hoewel enkele schrijvers zich neutraal opstellen, is bij de samenstelling van dit Biafra-nummer niet angstvallig geprobeerd een zuiver objectief en exact neutraal standpunt in te nemen. Evenmin werd bewust partij gekozen. Uitgangspunt voor dit Biafra-nummer is geweest naast feitelijke informatie over de recente voorgeschiedenis enkele vragen aan de orde te stellen, die in de gewone nummers van de *Kroniek* niet anders dan globaal kunnen worden behandeld. Het artikel van K.W.J.Post werd eerder afgedrukt in *International Affairs*, maar verdient bredere bekendheid. De verklaring van Tanzania's erkenning van Biafra achtten wij zowel wegens de gebruikte argumentatie als wegens de diplomatieke gevolgen belangrijk genoeg om in zijn geheel af te drukken.

De rondzendbrief van de Nederlandse zendingsarts, Reijnierse, werd opgenomen om een beeld te geven van de verwarring en ontworteling, die deze oorlog meebrengt.

redactie

van onafhankelijkheid tot burgeroorlog

1960: De Britse kolonie Nigerië werd op 1 oktober een onafhankelijke federatie van drie deelstaten (Oost-, Noord- en West-Nigerië) en het federale gebied van de hoofdstad Lagos. De federale regering werd gevormd door een coalitie van NCNC (*National Council of Nigeria and the Cameroons* – na 1 oktober 1961 *National Council of Nigerian Citizens* genoemd) en de NPC (*Northern People's Congress*) onder leiding van minister-president Alhaji Sir Abubakar Tafawa Balewa (NPC). Sinds de verkiezingen van 1959 bezette de NPC 134 van de 312 zetels in het federale huis van afgevaardigden; de NCNC 89 (waarvan 58 in Oost-Nigerië, 21 in West-Nigerië, 8 in Noord-Nigerië en 2 in Lagos); terwijl de AG (*Action Group*) 73 zetels won (waarvan 33 in WN, 14 in ON, 25 in NN en 1 in Lagos). De AG onder leiding van Chief Obafemi Awolowo (die in 1959 het premierschap van WN overgedragen had aan zijn plaatsvervanger, Chief S.L. Akintola) vormde de federale oppositie na vergeefs te hebben geprobeerd de NCNC te bewegen tot de vorming van een federale coalitie. Evenals de AG beheersten ook de andere twee grote partijen ieder de regering van een deelstaat: de NPC (onder premier Alhaji Sir Ahmadu Bello) het Noorden en de NCNC (onder premier dr. M.I. Okpara) het Oosten.

Op 8 oktober werd de jonge staat toegelaten als 99ste lid van de Verenigde Naties. Op 16 november werd dr. Nnamdi Azikiwe geïnstalleerd als gouverneur-generaal in opvolging van Sir James Robertson.

1961: Het federale parlement keurde op 4 april eenstemmig een motie goed waarin werd voorgesteld het oostelijk deel van WN tot Midwest-deelstaat te maken met hoofdstad Benin. Het amendement van de oppositie om ook de COR (Calabar, Ogoja en Rivers)-staat en de Middle Belt van resp. ON en NN af te splitsen, werd verworpen met 205 tegen 51 stemmen.

Op 25 augustus keerde de premier van ON, Okpara, vroegtijdig terug van een bezoek aan Groot-Brittannië, op verzoek van de federale minister van financiën, Chief Festus Okotie-Eboh, wegens de vermeende toestand van wetteloosheid (breakdown of law and order) in WN.

1962: Tijdens de achtste jaarvergadering van de

AG die begin februari in Jos werd gehouden, werd de premier van WN, Akintola, niet herkozen als vice-voorzitter en door het federale dagelijkse bestuur van de AG schuldig bevonden aan 'maladministration, antiparty activities and gross indiscipline'. Op 9 februari werd bekendgemaakt dat een verzoening tussen Awolowo en Akintola was bewerkstelligd.

Nadat in de eerste weken van mei de tegenstellingen binnen de AG waren toegenomen en op het aftreden van Akintola werd aangedrongen, verzocht de premier van WN op 19 mei de gouverneur van WN, Sir Adesoji Aderemi (Oni van Ife), om het parlement te ontbinden, maar dit verzoek werd afgewezen. Twee dagen later werd Akintola door de gouverneur ontslagen nadat schriftelijk daarom was verzocht door 66 leden van het Westnigeriaanse *House of Assembly* (een meerderheid). Tot premier werd beëdigd Alhaji D.S. Adegbenro, maar zowel de NCNC als de noordelijke premier verklaarden Akintola te blijven steunen. Op 25 mei moest de politie met traangas een einde maken aan de wanordelijkheden in het Westnigeriaanse parlement, waarbij, volgens de officiële lezing, leden van Akintola's factie en NCNC-leden tafels en stoelen vernielden.

Vier dagen later kondigde de federale regering in WN de noodtoestand af op grond van sectie 65(3) van de grondwet, gezien de 'explosive situation' binnen de Westnigeriaanse regeringspartij, AG. Dit besluit werd door het federale huis van afgevaardigden met 232 tegen 44 stemmen bekrachtigd. De Westnigeriaanse gouverneur werd geschorst, ministers, politici en partijleiders in WN werden gedetineerd of kregen huisarrest. De federale minister van gezondheid, dr. Moses Majekodunmi, werd benoemd tot administrateur van WN tot 31 december 1962.

Op 1 juni diende Alhaji Adegbenro een klacht in bij het federale opperste gerechtshof, waarin hij de uitroeping van de noodtoestand betwistte. Op 7 juli verklaarde het gerechtshof (een van de vier rechters had een afwijkende mening) dat Sir Adesoji Aderemi zijn bevoegdheden als gouverneur te buiten was gegaan, toen hij Akintola had afgezet. Adegbenro kreeg op 19 juli van het opperste gerechtshof verlof in hoger beroep te gaan

bij de *Privy Council*. Op 17 september werd bekend gemaakt dat de politie een samenzwering tegen de federale regering had ontdekt, waarbij Awolowo en 30 AG-politici waren betrokken.

Op 15 oktober won de AG de gemeenteraadsverkiezingen van Lagos (AG 27 zetels, NCNC 15).

Op 1 november begon in het hooggerechtshof van Lagos het proces wegens verraad tegen Awolowo en 28 anderen, die verklaarden onschuldig te zijn. Op 11 december werd de erkenning van Awolowo als leider van de federale oppositie door de federale regering ingetrokken.

1963: Na de beëindiging van de noodtoestand in WN werd Akintola door de nieuwe gouverneur, Chief Odeleye Fadahunsi, benoemd tot premier. Akintola, die een nieuwe partij, de UPP (*United People's Party*) had opgericht, vormde met de NCNC een coalitie-regering. De motie van vertrouwen in zijn regering werd op 8 april aangenomen met 79 stemmen (39 AG-leden waren niet aanwezig). Op 27 mei werd de uitspraak van het opperste gerechtshof van 7 juli 1962 door de *Judicial Committee* van de *Privy Council* vernietigd, maar diezelfde dag aanvaardde het Westnigeriaanse parlement een grondwetswijziging, die retroactief de bevoegdheid van de gouverneur om de premier af te zetten beperkte. Deze wet werd op 19 juni door het hooggerechtshof van Ibadan geldig verklaard. De federale regering had op 30 mei de uitspraak van de *Privy Council* onaanvaardbaar genoemd.

In een referendum op 13 juli sprak de grondwettelijk vereiste minimale meerderheid van 60% van de betrokken bevolking zich uit voor vorming van de Midwest-staat, die op 12 augustus werd gevormd. Chief Dennis Osadebay (NCNC) werd benoemd tot administrateur. Een nieuwe politieke partij, de *Midwest Democratic Front* (MDF), die samenwerking met de NPC voorstaat, werd gevormd in oppositie tot de regerende NCNC.

Op 11 september werd Awolowo tot tien jaar gevangenis veroordeeld, waartegen hij de volgende dag op 23 punten in hoger beroep ging. Op 1 oktober werd Nigerië een republiek onder Azikiwe als president. Van 5 tot 8 november werd een nieuwe volkstelling gehouden, nadat het resultaat van de in mei 1962 gehouden volkstelling op grond van

beschuldigingen van vervalsingen was verworpen. Op 22 december kondigde de AG aan met de NCNC samen te werken voor de verkiezingen van de Midwest-staat van 3 februari 1964.

1964: De verkiezingen van 3 februari in de Midwest-staat werden door de NCNC gewonnen en door de MDF (in coalitie met de NPC en UPP) verloren.

Op 24 februari werd het resultaat van de volkstelling van november 1963 bekend gemaakt. Het Noorden heeft volgens deze telling een bevolking van 29 808 659, het Oosten 12 394 462, het Westen 10 265 846, het Middenwesten 2 535 839 en Lagos 665 246.

Twee dagen later verwierpen de regeringen van ON en MWN deze uitslag, maar de regering van WN aanvaardde de volkstelling. Dit leidde op 10 maart tot ontbinding van de UPP coalitie met de NCNC in WN, waar Akintola een nieuwe partij, de NNDP (*Nigerian National Democratic Party*) vormde, waar een aantal Westnigeriaanse NCNC-leden zich bij aansloot.

Op 14 mei kwamen de regionale premiers tot overeenstemming over de nieuwe zetelverdeling in het federale huis van afgevaardigden (NN 167, ON 70, WN 57, MWN 14, Lagos 4).

Op 31 mei begon een algemene staking van de ruim 700 geregistreerde vakbonden wegens de weigering van de federale regering de aanbevelingen van de Morgan-commissie m.b.t. de lonen uit te voeren. De staking eindigde op 13 juni.

Op 29 juni verwierp het opperste gerechtshof de klacht van de Oostnigeriaanse regering over de volkstelling.

Op 1 juli verloor Awolowo het hoger beroep, maar zijn straf werd verminderd tot zeven jaar gevangenis. Op 20 juli werd bekendgemaakt dat de AG met de NCNC een verbond voor de verkiezingen heeft gesloten als de UFGA (*United Progressive Grand Alliance*) waaraan ook wordt deelgenomen door de *Northern Progressive Front* (samengesteld uit de NEPU van Alhaji Aminu Kano en de UMBC-*United Middle Belt Congress*-van Joseph Tarka). Een van de doelstellingen van de UFGA is de opdeling van Nigerië in een groot aantal kleine staten ter versterking van het federale gezag. Een maand later werd in Kaduna, op 20 augustus, de

NNA (*Nigerian National Alliance*) bestaande uit NPC, NNDDP, MDF en *Niger Delta Congress*, gevormd.

Op 8 december werd het federale parlement ontbonden en werden de verkiezingen vastgesteld op 30 december. Twee dagen later pleitte Azikiwe voor de radio voor vrije, eerlijke verkiezingen om desintegratie van de federatie te voorkomen.

Nadat bekend was gemaakt dat 78 leden (61 NPC in NN, 15 NCNC in ON, 2 NNDDP in WN) zonder tegenkandidatuur verkozen waren verklaard, gaf de voorzitter van de federale kiescommissie, Eyo E. Esua, op 22 december toe, dat er onregelmatigheden bij de kandidaatstelling waren voorgekomen.

Op 27 december publiceerde de UPGA op een persconferentie een memorandum over malversaties in 65 Noordelijke districten, en kondigde een boycot van de verkiezingen aan. Dezelfde avond werd door de radio bekend gemaakt dat president Azikiwe en minister-president Balewa van mening verschilden over de federale verkiezingen.

Van de vier miljoen kiezers (ruim drie miljoen minder dan in 1959) die op 30 december opkwamen, stemden ruim twee miljoen voor de NPC (in 1959 was dit aantal iets kleiner); nog geen vierhonderd-duizend voor de NCNC (in 1959 ruim twee miljoen) en eenzelfde aantal voor de AG (eveneens ruim twee miljoen in 1959).

1965: Nadat Azikiwe aanvankelijk weigerde Balewa opdracht te geven een nieuwe regering te vormen, werd op 4 januari door bemiddeling van de chief justice, Sir Adetokunboh Ademola, en de Oostnigeriaanse Chief Justice, Sir Louis Mbanefo, een compromis uitgewerkt. Balewa kreeg opdracht een nieuwe regering te vormen, die een brede basis moest hebben. In districten, waar niet werd gestemd, zouden nieuwe verkiezingen worden gehouden; over malversaties zou door de rechter worden beslist; na een jaar moest een commissie ter herziening van grondwet en kieswet rapport uitbrengen aan een constituerende vergadering. Het Westnigeriaanse parlement moest worden ontbonden en nieuwe verkiezingen moesten worden gehouden in WN.

Op 7 januari maakte Balewa zijn nieuwe regering bekend, waarin 3 NCNC-leden zitting namen.

Op 18 maart werden verkiezingen gehouden in die districten waar wegens de boycot op 30 december 1964 niet was gestemd. De UPGA won 52 van de 54 zetels, waardoor in het federale huis van afgevaardigden de NNA op 197 zetels kwam, de UPGA op 108, en onafhankelijken op 5. Hierna breidde Balewa zijn regering uit tot 80 leden, waarvan 32 kabinetsleden. De NPC was vertegenwoordigd met 34 ministers en staatssecretarissen, de NCNC met 22 (waarvan de belangrijkste de posten van procureur-generaal en minister van financiën waren), NNDDP 21 en partijlozen 3.

Op 10 april ging de oppositiepartij in MWN, de MDF, over tot de NCNC (die bij de verkiezingen van 30 december in MWN niet deelgenomen had aan de boycot en 13 van de 14 zetels had gewonnen). Op 1 september besloten de regionale premiers, in vergadering met Balewa, tot de oprichting van een commissie voor de herziening van de grondwet.

Op 18 september werd het Westnigeriaanse parlement ontbonden en verkiezingen vastgesteld op 11 oktober. De officiële uitslag daarvan was dat Akintola's NNDDP 71 van de 94 zetels had gewonnen, de AG 15 en de NCNC 2. Hierop volgden ernstige ongeregelheden, want de NNDDP werd beschuldigd van malversaties bij de kandidaatstelling, de stembussen en de uitslag.

Op 13 november werden de gemeenteraadsverkiezingen in Lagos gewonnen door de AG die 36 zetels kreeg, tegen de NCNC zes (de NNDDP had zich op 7 november teruggetrokken uit de verkiezingen). Op 19 november maakte de voorzitter van de federale kiescommissie, Esua, in een brief aan West-Nigerië's gouverneur, Fadahunsi, bekend dat bij de verkiezingen van 11 oktober onregelmatigheden zijn voorgekomen.

1966: Op 11 januari kwam het federale huis van afgevaardigden bijeen in Lagos waar op dezelfde dag de conferentie van eerste ministers van het Gemenebest bijeenkwam over de kwestie Rhodesië. Op 15 januari brak een munitie uit onder jonge officieren, waaronder majoor Chukwuma Nzeogwu, die in Kaduna een revolutionaire raad vormde. Als gevolg hiervan kwamen de premier van WN, Akintola, en die van NN, Bello, om het leven, evenals de federale minister van financiën, Okotie-Eboh. De federale minister-president, Balewa,

werd, naar verluidt, ontvoerd als gijzelaar. Op 16 januari maakte de waarnemend-president, dr. Nwafor Orizu, bekend dat de federale regering besloten had de macht over te dragen aan het leger. Generaal-majoor J.T. Aguyi-Ironsi schorste de grondwet, de parlementen en de regeringen. Majoor Nzeogwu had in NN een regering geïnstalleerd om een einde te maken aan 'tribalisme, nepotisme en regionalisme'. Met Ironsi werd overeenstemming bereikt, waarna Nzeogwu zich overgaf.

Ironsi benoemde militaire gouverneurs voor de deelstaten, te weten: majoor (later op 27 januari bevorderd tot overste) Hassan U. Katsina, (NN); overste C. Odumegwu Ojukwu (ON); overste F.A. Fajuyi (WN) en overste D.A. Ejoor (MWN).

Op 21 januari werd het stoffelijk overschot gevonden van Alhaji Sir Abubakar Tafawa Balewa, het enige slachtoffer van de staatsgreep, waarvoor nationale rouw werd afgekondigd. De militaire regering werd gevormd door de Opperste Militaire Raad en Federale Uitvoerende Raad.

Op 28 januari verklaarde Ironsi voor de radio dat alle Nigerianen een eind gemaakt willen zien aan regionalisme.

Op 19 april werd de gemeenteraad van Lagos (het laatste representatieve orgaan dat nog werkte) vervangen door een benoemde commissie.

Op 24 mei hield Nigerië op een federale republiek te zijn. Bij decreet werden de deelstaten vervangen door groepen provincies. De bestaande politieke partijen werden ontbonden, de vorming van nieuwe politieke partijen werd verboden en tribale unies werden verboden. De civiele diensten werden verenigd onder een *National Public Service Commission*.

Op 29 mei werden bij ongeregelheden in NN 32 mensen, voornamelijk Oost-Nigerianen, gedood en een aantal regeringsgebouwen aangevallen. De ongeregelheden duurden voort en drie dagen later werd bekendgemaakt, dat volgens officiële opgaven 92 personen waren gedood, 506 gewond en 300 gearresteerd. De militaire regering verklaarde daarop dat het decreet van 24 mei de territoriale verdeling niet aantastte en geen ingrijpende hervorming betekende, maar een administratieve maatregel was, die verband hield met de eisen van

militair bestuur onder een eenhoofdig bevel. Volgens de noordelijke emiers waren door dit communiqué de grieven van de Noorderlingen weggenomen.

Op 29 juli werden Ironsi en de gouverneur van WN, Fajuyi, door muiters gekidnapt en, naar pas veel later bekend werd gemaakt, vermoord. Diezelfde dag brak een mouterij uit in de garnizoenen van Abeokuta, Ikeja en Ibadan, waarbij een aantal (voornamelijk Oostnigeriaanse) officieren en manschappen werden gedood. Onderhandelingen met de muiters bleven zonder succes totdat kolonel Yakubu Gowon de macht overnam en op 1 augustus voor de radio bekend maakte dat de mouterij nu de regering steunde en dat de federatie was hersteld, omdat het streven van de vorige militaire regering naar centralisatie van bestuur onmogelijk tot resultaten had kunnen leiden, want ook vroegere stappen tot eenheid in Nigerië waren op niets uitgelopen. Uiteenvallen van Nigerië kon, volgens Gowon, slechts worden voorkomen door een losse federatieve structuur. Ojukwu noemde Gowon's machtsovername capitulatie voor de muiters. Tot opvolger van WN's gouverneur Fajuyi, werd benoemd kolonel R. Adebayo.

Op 2 augustus werden Awolowo en anderen vrijgelaten (waartoe al door Ironsi was besloten). Op 4 augustus werden een aantal vroegere politici, zoals Okpara en Mbadiwe, op last van Gowon uit hun detentie ontslagen.

Op 8 augustus verklaarde Gowon in een radio-toespraak dat het oude federale systeem de basis moest zijn voor grondwetsherziening. Op 12 augustus werd Awolowo op een vergadering van Westnigeriaanse leiders in Ibadan tot leider van de Yoruba gekozen.

Op 31 augustus werd bij decreet het federale systeem van 15 januari weer hersteld. Op 7 september kwam de nationale constitutionele vergadering in Lagos bijeen om te kiezen uit een federaal systeem met een sterke of zwakke centrale regering; een confederaal systeem of een nieuwe, speciaal ontworpen regeling. Voorkeur werd gegeven aan een losse federatie, gebaseerd op regionale autonomie en coördinatie van gemeenschappelijke diensten in de federale hoofdstad.

Eind september bleek ook overeenstemming te zijn bereikt over confederale uitoefening van gezag door reorganisatie van het leger naar regionale afkomst. Nadat de constitutionele conferentie op 29 september was verdaagd, braken weer op grote schaal in NN onlusten uit, gericht tegen Oostnigerianen, die, ondanks de ook in augustus voorkomende incidenten, op advies van Ojukwu, waren teruggekeerd naar hun woonplaatsen in NN.

De schatting van het aantal slachtoffers liep uiteen, maar Oost-Nigerië, dat als enige een commissie instelde naar de oorzaken en gevolgen van de ongeregeldeheden (de door Ironsi in juni ingestelde commissie werd door Gowon ontbonden), berekende het aantal slachtoffers op 30 000. Naar schatting twee miljoen vluchtelingen kwamen ON binnen. Na een begin van represailles, die aan een aantal Noorderlingen in ON het leven kostte, beval Ojukwu op 4 oktober hun evacuatie. De Oost-nigeriaanse gouverneur, die nog op 18 augustus had verklaard dat ON zich niet zou afscheiden, verklaarde niet langer te geloven dat de eenheid in Nigerië bewaard kon blijven. Gowon's regering verklaarde op 20 oktober dat secessie beschouwd zal worden als verraad, en twee dagen later verklaarde Ojukwu (die Gowon weigerde te erkennen als opperbevelhebber) dat de Oostelijke delegatie niet aan de constitutionele conferentie zou deelnemen, als niet was voldaan aan de eis, dat memoranda tevoren waren uitgewisseld, de veiligheid van de Oosterlingen werd gegarandeerd en de noordelijke troepen uit Lagos en WN werden verplaatst naar NN. (Ojukwu had een week eerder geweigerd de eerste vergadering van de Opperste Militaire Raad sinds de muiterij bij te wonen om dezelfde reden van gebrek aan veiligheid.) Op 23 oktober verklaarde Sir Francis Ibiem (vroegere gouverneur van ON) dat de eerste staatsgreep van 15 januari een zaak van het leger was geweest en niet, zoals de federale regering drie dagen eerder had gesuggereerd, een poging van ON de federatie te overheersen.

Op 22 december verklaarde overste Hassan Katsina niets te voelen voor terugtrekking van de noordelijke troepen uit WN.

1967: Op 4 en 5 januari kwamen alle militaire gouverneurs en de overige leden van de militaire

raad bijeen in Peduasi Lodge in het bij de Ghanese hoofdstad Accra gelegen dorp Aburi. Overeenstemming werd bereikt over reorganisatie van strijdkrachten, politie en regeringsdiensten. Zoals ook uit de memoranda voor de constitutionele vergadering was gebleken, werd algemeen de voorkeur gegeven aan een confederale opbouw met een zwak centraal gezag. In Aburi was overeengekomen dat voor belangrijke beslissingen de eenstemmigheid van de militaire gouverneurs vereist zou zijn.

Na een persconferentie van Gowon later in de maand, verklaarde Ojukwu op 25 februari dat hij, bij weigering van de federale regering de Aburi-overeenkomsten uit te voeren vóór 31 maart, tot eenzijdige uitvoering in ON zou overgaan. In een toespraak tot diplomaten in Lagos op 4 maart zei Gowon dat pogingen tot secessie met geweld zouden worden onderdrukt, al was in Aburi overeengekomen dat geen geweld zou worden gebruikt voor de oplossing van de crisis. Op 14 maart zei Gowon op een persconferentie dat WN en MWN het niet eens zijn met ON (zoals Ojukwu beweerde) en dat de beste garantie voor stabiliteit een federatie van meer dan vier staten met gelijkheid in het centrum zou zijn. Drie dagen later vaardigde Gowon decreet no. 8 uit, dat een aantal overeenkomsten van Aburi uitvoerde, maar aan de Opperste Militaire Raad de bevoegdheid gaf zonder eenstemmigheid de noodtoestand in een deelstaat uit te roepen en de regering daar over te nemen, als er gevaar bestond voor voortzetting van de federale regering, of een poging werd gedaan tot afscheiding. Ojukwu verwierp decreet no. 8 op grond daarvan.

Op 31 maart kondigde Ojukwu in Enugu een edict af dat federale inkomsten niet meer aan Lagos, maar aan Enugu moesten worden afgedragen, omdat niet, zoals in Aburi was overeengekomen, de salarissen van de naar ON gevluchte ambtenaren, noch de compensatie voor de rehabilitatie van de twee miljoen vluchtelingen waren uitbetaald. Gowon verklaarde diezelfde dag dit edict in strijd met de grondwet. Overste Ejoor maakte in Benin bekend dat daags tevoren door de Opperste Militaire Raad in Lagos besloten was secessie niet met geweld te beantwoorden. Op 4 april werden de vluchten van de Nigeriaanse luchtvaartmaat-

schappij op ON gestaakt en twee dagen later werden alle chartervluchten op ON verboden. Op 10 april maakte de federale regering bekend dat alleen Lagos en Kano nog open waren voor douaneverkeer. Op 18 april werden door de Oostnigeriaanse regering tien statutaire corporaties in ON overgenomen, en een dag later maakte de Oostnigeriaanse radio bekend geen nieuws meer te zullen uitzenden dat afkomstig is van radio Nigerië. Op 22 april besloot de Opperste Militaire Raad dat voor het behoud van een politiek stabiele federatie nieuwe deelstaten in het leven moesten worden geroepen. Volgens radio ON was gesproken over verdere diplomatieke, economische en militaire tegenmaatregelen tegen ON, zoals economische sancties in de vorm van een blokkade. Vier dagen later verklaarde Ojukwu dat, ondanks zijn verzoeningspogingen, Gowon en zijn noordelijke aanhang de laatste hand legden aan hun plan voor de diplomatieke, economische en militaire wurging van ON. Volgens Ojukwu zou iedere poging van de 'Lagos militaire junta' om enige maatregel tegen ON door te voeren secessie tot gevolg hebben.

Eind april werd bekend dat Awolowo zich teruggetrokken had uit de constitutionele conferentie (die op 5 mei in Benin moest worden heropend) omdat de militaire regering te grote beperkingen had opgelegd; ON niet vertegenwoordigd zou zijn en de noordelijke troepen in WN en Lagos als een bezetting werden beschouwd, waardoor WN feitelijk was gereduceerd tot een protectoraat.

Toen ook de noordelijke afgevaardigde, Sir Ibrahim Kashim, zich zonder opgaaf van redenen terugtrok, en de afgevaardigde van Lagos, Lateef Yakande, het nut van de conferentie in twijfel trok, werd deze voor onbepaalde tijd verdaagd.

Op de conferentie van 'Leaders of Thought' uit WN en Lagos, die op 1 mei werd gehouden, verklaarde Awolowo dat geen geweld mocht worden gebruikt om secessie tegen te gaan, maar dat in geval van afscheiding de federatie automatisch op zou houden te bestaan. De vergadering besloot bovendien dat in geval van secessie van enige deelstaat, WN automatisch onafhankelijk en soeverein wordt. Volgens radio Enugu had de vergadering van Gowon geëist dat de noordelijke troepen uit WN en Lagos zouden worden verwijderd.

Op 4 mei kwamen Awolowo en Ibrahim in Lagos samen met de vroegere gouverneur van ON, Sir Francis Ibiyam, en werd besloten een afvaardiging naar Enugu te sturen. De poging mislukte want Ojukwu achtte de afgevaardigden niet neutraal, maar bij andere samenstelling zou een vredesmissie zin hebben mits de federale economische maatregelen tegen ON werden verzacht. Op 17 mei opperde Gowon een ontmoeting van militaire leiders op een Britse oorlogsbodem of beschermd door Britse troepen. Op 20 mei verklaarde Gowon de aanbevelingen van deze *National Conciliation Committee* te aanvaarden, zoals opheffing van de economische sanctiemaatregelen en terugtrekking van de troepen naar staat van origine. Twee dagen later verklaarde Fadahunsi, adviseur van Adebayo, dat een conferentie van militaire leiders niet kan plaatsvinden zolang er noordelijke troepen in WN en Lagos zijn. Op 25 mei maakte radio Lagos bekend dat de noordelijke troepen uit Ibadan en Abeokuta tegen eind mei zouden zijn overgeplaatst naar Lagos, Ilorin en Jebba. Tijdens de openingszitting van de *Consultative Assembly* van ON op 26 mei stelde Ojukwu drie alternatieven voor: aanvaarding van de Noordnigeriaanse voorwaarden, hetgeen neer zou komen op overheersing door het Noorden; voortzetting van de tegenwoordige impasse of bevestiging van de autonomie in samenwerking met andere autonome eenheden ter zake van gemeenschappelijke diensten, en goederen- en dienstenverkeer zonder grensrestricties. De volgende dag, 27 mei, verklaarde Gowon voor de radio, dat de noodtoestand was uitgeroepen en dat de oude verdeling in vier deelstaten en het federale gebied Lagos, werd vervangen door twaalf staten. Het noorden werd opgedeeld in zes staten, WN moest gebied afstaan aan Lagos, MW bleef hetzelfde en ON werd opgedeeld in drie staten, t.w. Oostcentraal (ON zonder Calabar, Ogoja en Riversprovincies); Zuidoost (Calabar en Ogoja); Rivers (Ahoada, Brass, Degema, Ogoni en Port Harcourt). Daags daarna werd bij decreet no. 13 (dat decreet no. 8 verving) Ojukwu aangesteld als gouverneur over de Oostcentrale staat. De zes nieuwe noordelijke staten werden verenigd in een noordelijke raad van staten.

Op dezelfde dag dat de nieuwe indeling in twaalf

staten in Lagos bekend werd gemaakt, machtigde de raadgevende raad van ON, Ojukwu de vrije, soevereine staat Biafra uit te roepen. Drie dagen later, op 30 mei werd Biafra uitgeroepen en werden alle betrekkingen met Nigerië verbroken.

De oorlog

Op de dag dat Biafra werd uitgeroepen noemde Gowon de secessie een rebellie, die onderdrukt moest worden en werd de mobilisatie afgekondigd. Op 1 juni verklaarde Nyerere van Tanzania dat ON geen Katanga is en dat hopelijk Nigerië een of andere vorm van eenheid zou kunnen bewaren. Gowon werd bevorderd tot generaal-majoor, Adebayo en Ejoor werden bevorderd tot brigade-generaal en Katsina tot kolonel.

Op 2 juni berichtte Gowon aan de OAU dat de rebellie een binnenlandse aangelegenheid van Nigerië is en dat erkenning van Biafra beschouwd zal worden als een onvriendelijke daad jegens Nigerië. Daags daarna kondigde Ojukwu de noodtoestand af en de algehele mobilisatie. Volgens de voorlopige grondwet van Biafra, zo werd op 4 juni bekend, berust de wetgevende macht bij de gouverneur, die tevens staatshoofd is. Het bestuur wordt gevormd door een militaire raad, een uitvoerende raad en uitvoerende commissies voor de twintig provincies met een totaal ledental van 171. Op 10 juni werden door radio Enugu zware gevechten gemeld bij Ogoja. Twee dagen later verklaarde Gowon voor de federale uitvoerende raad, waarin sinds 3 juni twaalf burgers zijn opgenomen (een voor iedere nieuwe staat), dat zijn besluit de rebellie te verpletteren onherroepelijk is. Tot vice-voorzitter van de raad en commissaris van financiën werd Awolowo benoemd. Op 30 juni werd in Lagos bekendgemaakt dat Ojukwu met ingang van 27 mei ontslagen was als gouverneur van de Oostcentrale staat en oneervol uit het leger ontslagen werd. Op 1 juli maakte de federale regering bekend dat Ojukwu terecht zal moeten staan wegens verraad. Op 6 juli braken vijandelijkheden uit aan de grens tussen het Benue-plateau en Biafra. Op 14 juli werd Nsukka door Nigeriaanse troepen ingenomen en twee dagen later berichtte de *Observer* dat naarmate de federale troepen optrekken, de Biafraanse guerrilla-activiteiten

toenemen. Gowon zei te hopen dat de militaire operaties in enkele weken voorbij zullen zijn.

Op 30 juli sneuvelde, aan Biafraanse zijde, majoor Nzeogwu.

Op 3 augustus werden Isaac Boro en twee anderen, die in juni 1966 ter dood werden veroordeeld wegens samenzwering tegen de staat in de Nigerdelta (maar in mei hun straf gewijzigd zagen in levenslang) vrijgelaten. Op 9 augustus werd Benin door Biafraanse troepen bezet. Twee dagen later verklaarde Gowon de totale oorlog tegen de rebellen. Op 12 augustus zei Awolowo dat de Yoruba trouw zullen blijven aan de centrale regering.

Op 14 augustus werd een duizendtal Ibo in Lagos in beschermende bewaring gesteld. Op 15 augustus verklaarde radio Lagos dat de rebellen uit het gebied tussen Ore (op de grens tussen MW en WN) en Benin waren weggevaagd. Op 20 september werd de republiek Benin uitgeroepen, die nauw zou samenwerken met Biafra, maar diezelfde dag werd Benin door federale troepen bezet. Ojukwu verklaarde de volgende dag dat Benin gevallen was door het verraad van overste Banjo, de Yoruba commandant van het door Biafra bezette Benin. Volgens Ojukwu was geen bevel gegeven om de Biafraanse troepen uit Benin terug te trekken, waarvoor geen militaire noodzaak aanwezig was. De nieuwe militaire gouverneur van MW, overste S.Ogbemudia, waarschuwde diezelfde dag tegen plunderen en garandeerde iedereen bescherming van leven en eigendom.

Op 23 september werden Banjo en drie andere officieren van het Biafraanse leger geëxecuteerd na veroordeling wegens samenzwering met Gowon tegen Biafra.

Lagos meldde op 4 oktober dat Enugu bezet was door federale troepen. Op 11 oktober kwamen de raadgevende vergadering en het *House of Chiefs* in Umuahia bijeen en werd vertrouwen in Ojukwu uitgesproken. In de uitvoerende raad bestaande uit twintig leden, zijn acht leden afkomstig uit de minderheden.

Op 19 oktober maakte Lagos bekend dat Calabar is ingenomen. Op 13 november werd de zevenkoppige bemanning van de Nederlandse kustvaarder Jozina, (die op 23 oktober voor de kust van

Biafra door de Nigeriaanse marine werd aange- troffen met wapens aan boord) veroordeeld tot twaalf jaar gevangenis wegens illegale wapeninvoer en ontduiking van douanevoorschriften. De ver- beurdverklaarde Jozina werd ingelijfd bij de Nigeriaanse marine. Op 19 november maakte de federale regering bekend dat de laatste fase van de politionele actie tegen de rebellen binnenkort door de federale troepen zou worden ingezet. De verzoeningscommissie (die op de OAU-topconferentie in september in Kinshasa in het leven was ge- roepen) deed op 23 november een beroep op Biafra de afscheiding ongedaan te maken, en vertrok een dag later uit Lagos. Gowon verklaarde in zijn kerstoespraak op 23 december dat docu- menten aantonen dat Ojukwu met enkele raad- gevers al in augustus 1966 tot secessie had besloten. Op 26 december werden alle wegen tussen Biafra en Kameroen door federale troepen, die vanuit Calabar en Ogoja contact met elkaar kregen, afgesneden.

1968: Op 5 januari maakte Gowon bekend dat tegen 31 maart – het einde van het financiële jaar – de strijd beëindigd zal zijn.

Op 16 januari verklaarde de administrateur van Enugu, Ukpabi Asika, in Ibadan, dat de noordelij- ke staten naar de terugkeer van hun Ibo-vrienden verlangen.

Op 27 januari verklaarde Ojukwu tot de *Consultative Assembly* in Umuahia, dat NN slechts voorstander van de eenheid van Nigerië is zolang zijn dominantie over de federatie zeker is. Op 2 maart maakte de secretaris van het Biafraanse Rode Kruis, Moses Iloh, bekend dat de Biafraanse regering een petitie aan de VN-commissie voor de rechten van de mens heeft gestuurd, waarin gesteld wordt dat van de 48 luchtaanvallen van Nigeriaan- se zijde, slechts één als gericht tegen een militair doel kon worden beschouwd. Volgens Iloh werd door het gebrek aan medicamenten het gevaar voor epidemieën en ziektes vergroot. Volgens zijn schat- tingen was het aantal vluchtelingen toegenomen tot een miljoen. Op 21 maart werd bekend gemaakt dat Onitsha door federale troepen werd bezet.

Op 13 april werd Biafra door Tanzania erkend als soevereine staat. Nigerië verbrak diezelfde dag de betrekkingen met Tanzania. Op 6 mei werd Biafra

door Gaboen erkend, later gevolgd door Ivoorkust en Zambia. Op 19 mei werd Port Harcourt door federale troepen ingenomen, en kondigde Ojukwu de tweede fase aan, die van de guerrilla. Hij bood een plebisciet aan in de betwiste gebieden van Biafra, maar wilde slechts toestemmen in vredes- onderhandelingen na een wapenstilstand. Op 23 mei begonnen vredesbesprekingen in Oeganda's hoofdstad Kampala, onder auspiciën van het Britse ministerie van gemenebestzaken. De Biafraanse onderhandelaar, Sir Louis Mbanefo, verklaarde zich bereid iedere formule te onder- zoeken die de rechten van de Biafranen garandeert. Mbanefo wilde na een staken van het vuren en opheffing van de blokkade, terugtrekking van de troepen op hun voor-oorlogse posities. De Nige- riaanse onderhandelaar, Chief Anthony Enahoro, wilde eerst de voorwaarden bespreken, alvorens tot een staakt-het-vuren kon worden overgegaan. Daags daarna stelde Enahoro als eis, dat Biafra de secessie herroept en de nieuwe indeling in twaalf staten aanvaardde. Een week later, op 31 mei, werden de besprekingen in Kampala zonder succes beëindigd.

Op 6 juni maakte de Nederlandse regering bekend geen uitvoervergunning voor wapenleveranties aan Nigerië meer te zullen verstrekken, wat vier dagen later door Biafra een bijzonder humanitair gebaar wordt genoemd, terwijl de Nigeriaanse regering dreigde de Nederlandse belangen te zullen herzien. Op 12 juni maakte de Britse regering bekend dat de Britse wapenleveranties aan Nigerië tot doel hebben de eenheid in het land te bewaren, maar dat een nieuwe gedragslijn zal worden opgezet als blijkt dat de wapens worden gebruikt voor de vernietiging van de Ibo. Volgens de *Observer* van 23 juni zijn drie miljoen Biafranen gedoemd te overlijden aan ondervoeding. Op 2 juli noemde Ojukwu voedseltransporten via Nigerië een 'absurditeit' i.v.m. de vrees voor vergiftiging en de technische problemen. Hij noemde de Britse rege- ring de eigenlijke vijand van Biafra. Op 5 juli maakte de Belgische regering bekend geen ver- gunning meer te geven voor wapenleveranties aan Nigerië. Op 11 juli maakte Biafra de voorwaarden voor oplossing van het geschil bekend: Groot- Britannië en Nigerië moeten afzien van het gebruik

van geweld tegen Biafra; in overeenstemming met de wereldopinie moet Nigerië een onmiddellijk, onvoorwaardelijk staakt-het-vuren aanvaarden; Groot-Brittannië moet de wapenleveranties staken; een plebisciet op een vrije, eerlijke basis in de betwiste gebieden moet voorafgaan aan de onderhandelingen over de constitutionele structuur van de nieuwe samenwerking. De volgende dag verklaarde Nigerië's commissaris van buitenlandse zaken, dr. Okoi Arikpo, dat rechtstreekse vluchten naar Biafra niet konden worden toegestaan omdat 'schending van ons luchtruim niet kan worden gerechtvaardigd door humanitaire overwegingen'. Op 15 juli begon de speciale commissie van de OAU besprekingen in Niamey, hoofdstad van Niger. Daags daarna werd Ojukwu uitgenodigd zijn voorstellen toe te lichten. Op 18 juli verklaarde Ojukwu dat de vrede zou worden bereikt door onmiddellijke wapenstilstand, opheffing van de blokkade en herstel van de vooroorlogse grenzen. Twee dagen later verklaarde de Nigeriaanse regering in Niamey dat herroeping van Biafra's secessie voorwaarde voor een wapenstilstand bleef. Op 26 juli meldde radio Biafra dat in Niamey overeenstemming was bereikt over instelling van de 'mercy-corridor', wat korte tijd later door radio Lagos werd ontkend. Op 29 juli begonnen Nigeriaanse troepen vanuit Onitsha, Awgu, Port Harcourt en Ikot Ekpene een offensief gericht tegen Owerri, Umuahia en Aba. Op 31 juli verklaarde de Franse regering dat aan Biafra het

recht op zelfbeschikking niet kan worden onthouden.

Bij de vredesbesprekingen, die op 5 augustus onder auspiciën van de OAU in Addis Abeba begonnen, werd het Biafraanse standpunt door Ojukwu uiteengezet, maar hij verliet daags daarna de besprekingen, die voor Biafra werden geleid door dr. E. Njoku. Een week later werd bekend dat de besprekingen niet waren gevorderd. Op 28 augustus herhaalde de Britse regering dat de wapenleveranties aan Nigerië niet zullen worden stopgezet.

In antwoord op schriftelijke vragen antwoordde minister Luns op 30 augustus dat het minder gewenst is de besprekingen in Addis Abeba te doorkruisen door de kwestie op de agenda van de Algemene Vergadering van de VN te plaatsen. Op 10 september werden de onderhandelingen in Addis Abeba zonder succes afgebroken. Tijdens de topconferentie van de OAU in Algiers werd aangedrongen op beëindiging van de oorlog door intrekking van de secessie. Op 19 september werd gemeld dat Owerri door federale troepen was ingenomen, maar dit bericht werd van Biafraanse zijde ontkend (zoals ook was gebeurd met het bericht van 3 september dat Aba door federalen werd bezet). Het Rode Kruis maakte op 28 september bekend dat het dagelijks dodenaantal in Biafra acht tot tienduizend bedraagt.

De oorlog wordt voortgezet.

is there a case for biafra?

door **K.W.J.Post**

Nigeria has joined the Congo (Kinshasa) as the sick man of Africa. The high hopes of 1960-62 became the forebodings of 1964-65; now there seems little to feel but sickness of heart at the death of one's friends and despair at the end of a dream. This article is written on the assumption that by the time it appears Biafra may have been reconquered; it seeks, therefore, to examine the issues involved in the secession and civil war, and to speculate about the future course of events.

It has been repeated almost *ad nauseam* that the new states of Africa are the geographical products of the arbitrary division of Africa between the Powers in the late 19th and early 20th centuries. Nevertheless, it is essential to point out the unique character of the Nigeria which was one of these products. Its area alone – almost 357 000 square miles, even after the loss of the Southern Cameroons to the Cameroun Republic – makes it unusual in West Africa; much more its population, which by 1966 may have been as high as 57 million and was certainly not lower than 47 million. This is a substantial figure by world standards; by those of Africa it put Nigeria in a class by itself, more than twice as big as Ethiopia, its nearest rival, seven times the size of Ghana.¹ Nigeria's land area and population also provide an immediate contrast with the Congo's huge area of 905 000 square miles and its sparse 15 million people. In terms of its human resources, then, Nigeria seems uniquely well-endowed, even though its population density varies considerably, with almost half the total occupying the southern fifth of the country, and densities in some Ibo areas being three times the overall average and among the highest in rural Africa.

A large population is only an asset if there are other natural resources to support it. Nigeria is basically dependent upon the export of raw materials, but does have a reasonably wide range of these; its growing production of oil, about a third of it from the Mid-West Region and two-thirds from the East, has attracted particular attention since 1964. Nevertheless, even if backed by other resources, a country's population must also be mobilisable in terms of economic effort, and, given other Nigerian conditions, it is this which is the major weakness. The biggest problem is the extremely heterogeneous nature of the population.

When Britain carved out Nigeria for itself it created, in the words of one of the more enlightened colonial experts, 'perhaps the most artificial of the many administrative units created in the course of the European occupation of Africa'.² It is often asserted that some 250 languages and dialects are spoken in Nigeria. In qualification of this it should be pointed out that about two-thirds of the population speak only three languages between them. However, these three (Igbo, Hausa and Yoruba) are mutually unintelligible, and linguistic and cultural fragmentation among the remaining 'minority' peoples is extreme, even if the figure of 250 should be a considerable exaggeration. Nor is it only language which divides the peoples of Nigeria, for this is merely one expression of the cultural differences between the many ethnic groups which the British pulled together under a single label, a feature of colonial rule in Africa of which the Congo is another prime example.

K.W.J.Post was vijf jaar werkzaam aan de Universiteit van Ibadan en doceert nu aan de Universiteit van West-Indië. Dit artikel werd overgenomen uit *International Affairs*, januari 1968.

What we have, in fact, in the Congo, Nigeria and other African states (Somalia perhaps being the exception) are 'plural societies', to adopt the concept first applied by J.S.Furnivall to Burma and Indonesia, and developed by M.G.Smith in the context of the Caribbean.³ Thus, in Africa, we are dealing with societies divided into what Smith calls 'cultural sections,' whose traditional economic, social and political institutions differ greatly. It is more than language which divides the 11.7 million Yoruba, 10.3 million Ibo, 16 million Hausa-Fulani and 20 million minority peoples.⁴ The most deep-seated beliefs, values and social structures differentiate these peoples one from another, and unless this is grasped it is impossible to comprehend the course of modern Nigerian history. Any model based on assumptions of unity, integration and stability is useless for analytical purposes here.

It was not merely that the British carved out for themselves a very large stretch of West Africa with a comparatively huge population, characterised by a very great cultural diversity. They also, during the greater part of the colonial period, contributed enormously to the perpetuation, even the reinforcement, of these differences. 'Indirect Rule', Lord Lugard's baleful gift to Africa, created the Native Authority system, which envisaged Nigeria developing as a hotch-potch of local government units of varying sizes: far from creating any sense of transcending loyalties, it even emphasised differences *within* ethnic groups. Thus, much of the 'nationalism' which developed took as its focus the ethnic group as such, rather than Nigeria as a totality. Moreover, with groups as large as the Yoruba or Ibo it seems legitimate to speak of 'nationality' – just as much as of, say, the Danes, Swiss, Swedes or Dutch. Admittedly, the British did also attempt to create over-arching institutions which they hoped would serve to integrate the country. On the eve of the Second World War they began to face the problem of binding all the Native Authorities into some greater whole, and within a few years of the end of the war were forced to recognise that not only must a more integrative political system be devised for Nigeria, but that this must also be done with a view to the attainment of independence in the not too distant future. The tragedy is that the system evolved (with the active co-operation of many Nigerian leaders) served further to reinforce differences between cultural sections, and indeed created conditions whereby new and much more serious conflicts were induced within Nigeria's plural society.

In 1954, a federal constitution was adopted as a result of the Colonial Office's response to the problems created by a plural society, mainly the northern fear at that time of southern 'domination'. The institutions then created gave crucial support to the evolving regional system, reinforcing the control of each of the three main ethnic groups over a region and at the same time increasing demands by various minority groups to be separated from them. In addition to this, the North was allowed to remain far bigger than the rest – nearly fourfifths of the land area and over half the population – a superiority in size which, contrary to its fears in 1954, it was able to translate, via the workings of the electoral system, into political domination of the whole federation. When Alan Lennox-Boyd, the then Colonial Secretary, remarked in a memorandum circulated at the 1957 Constitutional Conference that 'we must learn to live with the North', he was setting the seal

on a process which, in the opinion of the present writer, led directly to the present situation. This is not the place for a detailed analysis of development between 1954 and independence in 1960. Suffice it to say that a temporary coalition between the Northern People's Congress and the southern-based National Council of Nigeria and the Cameroons (NCNC) at the end of 1959 convinced the British government that the sections of Nigeria could work together in independence. The first five years of independence showed this to be untrue, and we may summarise what happened by saying that the 'political frame' left by the British proved unable to withstand the centrifugal pressures of the 'political facts'. That is, the parliamentary institutions of government and values associated with them (such as free elections and the right of opposition) left behind by the British, which had been evolved for the manipulation of a quite different system, proved totally unable to survive the demands of three central features of Nigerian political life.⁵ First, the political élite which had evolved in Nigeria had as its basic concern the manipulation of the system for its own power and profit, and did not hesitate to use any weapon for this purpose. Moreover, these years saw the northern section of the élite make an open bid for dominance of the whole system, bearing out M.G. Smith's observation that in a plural society the government tends always to be dominated by one cultural section.⁶ Second, there was a ready weapon to hand for the élite in their manipulations, the antagonisms, real and induced, among the various cultural sections of Nigeria's plural society. The third 'political fact' involved the operation of the Nigerian political system as a mechanism for the redistribution of finance, both between and within regions. In the case of revenue, this redistribution was governed constitutionally by a series of formulae; politically, since the regions derived between 65 and 75 per cent, of their revenue from federal payments, their governments employed every possible pressure on the federal government to improve their own positions. It was a special grievance of the East that it only received about 60 per cent, of the rents and royalties from the oil produced there. In the case of development capital there were no fixed guidelines for its distribution between regions, and the process therefore involved a kind of political free-for-all.

The total effect of these factors was to push Nigeria to the brink of chaos by the end of 1965. The result was a coup by young officers in the name of national unity and the end of corruption in January 1966. Although ideologically they were committed to a united Nigeria, they were in fact all Ibos, and most of the politicians and senior officers killed by them were northerners. The young officers' coup was smothered by their seniors, who set up a Military Government of their own. The North brooded on its grievances, then, in July 1966, northern officers carried out a counter coup and established the present régime under General Gowon. Increasing rivalry between ethnic groups led to the massacre of easterners resident in the North in September-October, and the bitterness and fear which this in turn generated ended in the secession of the East, as Biafra, on May 30, 1967. On the eve of secession, General Gowon's Federal Government also radically changed the units composing Nigeria by dividing the North into six new States, the West into two, and the East into three, making (with Lagos) 12 in all. This was obviously an attempt to set the minorities in the East against the Ibo, and was rejected by the new Biafra.

The weakness of the Nigerian political system, then, was that it never developed centripetal forces capable of counteracting the centrifugal ones. Although the Federal Government in theory had a dominant voice in the allocation of revenue and development funds, in fact this merely made it the focus of regional rivalries. In terms of the economy, each region had tended to develop as a separate economic entity, with its own series of development plans, and the attempt to co-ordinate these after independence met with very limited success. Each had concentrated on exporting its own raw materials and importing its own desired manufactured goods. Where large-scale industries had been established, as in brewing, cement, or the making of footwear, these were designed to meet regional, not national, demands and ignored the economies of scale possible in such a large potential market as Nigeria. Indeed, many of them were duplicated in different regions. Textiles were more dependent than most upon markets in regions outside that of manufacture, but even then it was cheaper for the East to import American middle-grade cotton for its mills than to transport it from the North. Poor transport facilities were a major inhibition on inter-regional trade, and this factor, plus insufficient capital to take full advantage of economies of scale, limited the activities of most of the larger-scale Nigerian entrepreneurs to their own regions, often their own localities.

In 1964, the value of inter-regional trade in locally-produced goods was only about a third of that of merchandise imports into Nigeria, or approximately 5 per cent. of the Gross National Product.⁷ Interregional trade per head in 1964 was about 10s. each for the West and North, 16s. 8d. for the East, £2 10s. for the Mid-West, and £18 for Lagos (only about 25 per cent. of Lagos's trade and 15 per cent. of the Mid-West's was with the East).⁸ Paradoxically, considering Biafra's secession, it was easterners, particularly Ibos, who in terms of national dispersal of entrepreneurial activity had contributed most, and thus had most to lose. Ibo transport owners, small manufacturers, and especially petty traders were very widely dispersed, particularly in the North prior to October 1966, when they were massacred or driven out. In terms of the regional nature of the economy it is significant that northerners tended to move in quickly to take their places.

In theory, of course, the major political parties should have acted as a centripetal force, operating at a national level to integrate the federation. In practice, however, as already suggested, in the context of electoral politics they found it far too easy to win votes by appealing to sectional interests to resist the temptation. There were no effective nationally-oriented interest groups except the labour movement, and even this was subject to splits along ethnic group lines. Only the intellectuals for the most part remained committed to a superordinate national interest, and they were without political power.

In terms of centrifugal and centripetal forces, it is interesting to look briefly at the Congo (Kinshasa). There we again find a plural society, but one whose sectional differences the colonial Power did far less to reinforce. The Belgians worked through traditional authority where it seemed advantageous, but were far less concerned to maintain pre-colonial social structures. When it suited them, whole populations were physically moved to new settlements where they would be more

accessible. People were mobilised into the modern economy quite drastically to suit the demands of Belgian enterprise; by the time of independence in 1960 about a quarter of the population was outside the 'customary' (i.e., traditionally-oriented) areas. In general, the Congo was much more intensely administered than probably any other colonial possession in Africa.⁹ It was also treated as a single unit. Economically the big Belgian companies were completely dominant and took full advantage of the economies of scale.

The general picture has been well summarised by Catherine Hoskyns:

'The Belgians developed the Congo as a single economic unit. There were no trade or customs barriers between the provinces and the character of economic activity in each province was determined by its natural resources. Manufacturing industry was centred in Léopoldville and Elisabethville but was intended to supply the whole country. A national system of communications (known as the *voie nationale*) was built up, linking the navigable stretches of the Congo river by road and rail so that virtually all exports even from distant Katanga reached Europe via Léopoldville and the port of Matadi. Economically the provinces were interdependent and no attempt was ever made to make them individually self sufficient.¹⁰

The Belgians, of course, prevented the development of Congolese political parties until the mid-1950s, so that Patrice Lumumba's MNC, the only organisation with the potential to span several sections of the Congo's plural society, had insufficient time to do this effectively before independence. Under the impetus of the elections on its eve, therefore, most parties were based on the most readily available source of support, the ethnic group. Of greatest immediate significance was Moïse Tshombe's Conakat, based on the Balunda and Bayeke of South Katanga, since it was this party, in alliance with Union Minière, the Belgian mining company, which sponsored the secession of Katanga almost immediately after independence. The spectre of this event has haunted Africa ever since, and there can be no doubt that it has influenced attitudes towards Biafra. It is therefore worth pursuing this point a little further.

First, the timing of the two secessions should be noted. Tshombe broke away from the rest of the Congo less than two weeks after independence, having indeed already made the attempt on its eve. He obviously had no intention of trying to make the larger unit work. General Ojukwu severed the links between Biafra and the rest of Nigeria after the East had tried to make the system work – albeit often with impure motives on the part of its civilian leaders – for six years, and only after the massacre of perhaps 40 000 easterners in the North and the expulsion of well over a million more. Katanga's secession was backed by Union Minière and Belgian troops; despite some hesitation, the oil companies have refused to back Biafra, and Britain supports the régime of General Gowon. Thirdly, it was financially impossible for the Congolese central government to allow Katanga to secede in 1960, since about 40 per cent. of total public revenue was drawn from that province.¹¹ While it is true that in 1966 oil, about two-thirds of it from the East, provided 32.4 per cent. of Nigeria's exports, in terms of public revenue the picture is rather different. Figures given in the weekly, *West Africa*, for July 1, 1967, show that the expected contribution of oil to Nigerian federal revenue in 1967-68 was £22.7m. out of a total of £161m., or 14 per cent.

We may estimate the contribution of *Biafran* oil on the basis of these figures at about 9.4 per cent. To illustrate the point further, the table below shows the amounts which each government might expect from oil revenues in 1967-68 on the normal basis of redistribution.¹² These contributions can thus be seen to be significant, but not crucial, except to the Mid-West, which benefits, however, mainly from its own oil, not Biafra's.

Oil and Public Finance, Projections 1967-68

	Oil Revenue (£m)	Recurrent Budget (£m)
Federal Government	7.7	90.1
East	7.8	40.0
Mid-West	3.4	10.0
North	2.6	34.7
West	1.8	21.4

Indeed, by the principle of derivation, the East, as part of the federation, would benefit most from its own oil, taking just over 60 per cent. in all of the £17.67m. rents and royalties.

On the basis of these facts it does not seem possible to argue that Biafran oil is completely indispensable to Nigeria as a whole. Nevertheless, there can be no doubt that oil is one of the major issues involved in the secession and civil war. Intertwined with it is the second major issue, the position of the minority peoples in Biafra, on whose lands are situated the wells which produce most of its oil (the exact proportion is a matter of dispute, but probably at least two-thirds). The third issue, under which the others may be subsumed, is the preservation of the unity of Nigeria.

Oil is an issue from the point of view of the Federal Government because, although the bulk of the proceeds from the industry go back to the region of origin, taxes and its own share of rents and royalties are no doubt a welcome part of its revenue. Moreover, with Britain's supply of oil from the Middle East always in some doubt, there is every chance that Nigerian production may be boosted by the companies, thus increasing Nigeria's income. Added to this is the fact that Nigeria has not had as good a deal from the companies as some other producers, and there is always the prospect of favourable re-negotiation. The oil companies, for their part, have obviously decided that they are too far committed to Nigeria to run the risk of switching their support to Biafra. With their interests, which include a distribution network throughout the country, so widely spread, the economy of scale argument is obviously going to appeal to them. This is the case also with a number of other expatriate interests, particularly the trading companies like the United Africa Company.

For their part, the minorities in whose territory much of the oil is produced would like to get the

lion's share. This particularly involves the Ijaws, beneath whose uncongenial creeks and mangrove swamps the oil lies. Their attitude is not unreasonable, since geography and possibly politics have kept their areas relatively backward in the past. However, the Western Ijaws, from whose area comes about a third of the oil, are now included in the Mid-West State, established as a region in 1963 to meet minority demands for separation from the West, but they remain a minority there. Similarly, the Eastern Ijaws are a minority in Biafra, but have been promised their own Rivers State and possession of Port Harcourt, Nigeria's second biggest port and the site of its oil refinery, when Biafra is subdued. This would put them in a much more favourable position than their Mid-Western brethren, who still depend for development funds on a State government they cannot control. The ultimate position of the Eastern Ijaws is a matter to which we must return. At this stage let it be pointed out that the motive of other Biafran minorities for seeking their own South-Eastern State has a less tangible basis, and is founded mainly upon their dislike of the Ibo as an ethnic group, another aspect of the plural society.

The six new northern States also have an interest in oil, but their concern with the preservation of unity is much wider than this. The successful secession of Biafra would remove one of their outlets to the sea, through Port Harcourt. Much more vital as an outlet, however, is Lagos. The Biafran precedent would almost certainly encourage pressure in the Western States to follow suit (probably reuniting in the process), and the northern States would then have no access to the sea, except on the sufferance of a sovereign West which would certainly take over Lagos. The present situation enables General Gowon, himself a northerner, and northern troops to remain in Lagos and thus ensure that it is kept open.

There are other interests which seek to preserve Nigerian unity and whose concern is wider than oil. The intellectuals have a commitment to unity in the name of Pan-Africanism and the fear of 'balkanisation': for them, too, the break-up of Nigeria would be a fearful blow to their pride as citizens of Africa's biggest state. Other African leaders fear that successful secession by Biafra would be an ominous precedent for any dissident sections of their own countries, for example the southern Sudan. The British establishment, of course, has a sentimental attachment to its own creation, and both Britain and the United States fear the break-up of a country which they have been accustomed to regard as their supporter, and as a good influence in African affairs. In contrast to the case of the Congo, however, outside interference has been very indirect. In the Congo, the Western Powers were able, under the cloak of the United Nations, to play a large part in eliminating Lumumba, force out the Soviet bloc, and, more particularly on the part of the United States, bring Tshombe to heel and considerably weaken Belgian influence replacing it with its own. (Later, of course, Tshombe had to be supported as Prime Minister of the Congo and helped to suppress the 1964-65 rebellion.) The Nigerian situation has been much more favourable for the United States from the beginning, with a pro-Western federal government, no opposition from any powerful business interest like Union Minière, and the Soviet Union no longer to be regarded as a necessarily hostile influence. In this last respect Biafra has been most unlucky.

Soviet military aid to the Gowon regime in a similar situation in 1960 would almost certainly have resulted in help to the secessionist State from the United States, if only clandestinely. In fact, as this article is being written, Biafra, unrecognised and unaided, outgunned and cut off from supplies, is sinking fast. Negotiation may still be possible as an alternative to complete surrender, though the chance seems remote. In either case, Biafra's future position requires some consideration. Whatever happens, the federal government is apparently irrevocably committed to dividing Biafra into three, confining about nine million Eastern Ibos to the new East Central State. There they will be desperately overcrowded, since it is totally unrealistic to expect either that they will risk migrating in large numbers again, or that this would be accepted if they tried. There would be only very limited surplus land on which to settle the nearly two million refugees, there will be extensive war damage, and the administrative machinery will be shattered. If Port Harcourt is given to the Ijaws there will be no access to the sea. There will also be a fantastic residue of bitterness, bred of the massacres and of defeat in battle. If all this follows unconditional surrender, the new State will probably have to be put under military occupation, which, with a Federal Army which cannot number more than 30 000 men, seems impossible. The Federal Government would also seem to have little alternative to pumping in a very large proportion of the revenue from oil in order to keep the State going, which would be bitterly resented by the Ijaws, who would want it for their own new State.

Even if Biafra obtains a negotiated peace (which implies the almost certain emergence of a new leadership to replace General Ojukwu), virtually all the above conditions would still obtain. The tripartite division would presumably have to go ahead, though Port Harcourt might be retained in Ibo hands. There would be less need for any federal military presence, but the economic and emotional factors would still remain, and a share of the oil revenue could be claimed as of right if the East Central State agreed to co-operate in its re-integration in the federation. This would be displeasing both to the minority States and to those in the former North.

All in all, then, whatever the exact circumstances, if Biafran secession fails Nigeria will be faced with an enormous burden. In a broadcast in mid-October, Chief Awolowo, Vice-Chairman of the Federal Executive Council and Commissioner for Finance, stated that the war had already cost the Federal Government over £50m., and announced tax and other measures, designed to raise extra revenue. He made the point also that reconstruction after the war, assuming that the economy was also going to grow, would cost 'hundreds of millions of pounds'.¹³ It is difficult to know where Nigeria is to obtain the necessary foreign assistance, bearing in mind that it experienced considerable difficulty in raising the money for the 1962-68 Development Plan, and that the suppliers of aid, particularly the United States, have become noticeably more tight-fisted over the past year or so. Possibly the Soviet Union may have long-term plans in this direction.

Another important question relates to the future leadership of Nigeria. Chiefs Awolowo and Enahoro have experienced a dramatic turn of fortune, having been brought from prison to high office, but it remains to be seen whether they will be joined by all the unsavoury characters of the

past who remain alive, some of whom may be instrumental in replacing General Ojukwu and bringing Biafra back into the fold. A restoration of the old 'spoils system' is certainly on the cards. Similarly, the northern leaders may emerge again, heading an axis of the six new States: the old NPC was always something of a coalition of local interests, and there is no reason why this should not emerge again under some of the old leaders, probably those from Kano and Bornu. It seems unlikely, too, that such army officers as Colonel Muhammadu Shuwa and Lieutenant-Colonel Danjuma, the conquerors of Enugu and both northerners, will be prepared to take a back seat after their victorious campaigns. In that respect, the pay-off to the army has already begun; in his speech, Chief Awolowo announced that in future primary education for the children of armed forces personnel would be free.

Given all these problems of Nigeria's immediate future, it might well be asked whether the long-term situation is any more hopeful? To answer this question would take us too far into the realms of prophecy, but it might be useful to make a comparison again with the Congo, another country which has experienced considerable instability recently. Thus the situation of the Ibo areas of Nigeria is probably in the long term more serious than that of the 'martyred provinces' of the eastern Congo. The rebellion there in 1964-65 was less a sectional outburst than a class uprising by the poor and unemployed, who felt that the new élite had betrayed the high hopes of the independence. Although obviously extremely disruptive socially, it at least did not threaten the existence of the system as a geographical entity. In the case of Nigeria, it can hardly be expected that the end of the civil war will mark the extinction of Ibo separatism; here the role of the refugees may be decisive. The Congo, with a re-trained army some 40 000 strong, is now, it appears, able to preserve law and order (the residual mercenary problem should not be exaggerated in this respect). The role of the Nigerian army, spread much more thinly, may prove a more difficult one. Lastly, General Mobutu seems to have lived down his complicity in the murder of Patrice Lumumba and to be establishing himself as a national leader. Although he is still very dependent upon the United States, his action against Union Minière is a sign that 'national bourgeois', if not socialist, pressures are making themselves felt.

Granted the factors discussed above – the nature of Nigeria as a colonial creation, the probable impossibility for the present leadership of running a plural society of this size and complexity, the economic and emotional heritage of the civil war, it seems inevitable that the question must be raised whether it might not have been better to have allowed Biafra to secede? Such a suggestion, if made public, would doubtless raise a storm of abuse, since 'unity' and 'secession' are such emotion-laden words. Yet it is difficult to see the Federation of Nigeria as a great moral force, to which one must automatically have a commitment; rather it seems to be in the category of those other British federal experiments during the process of decolonisation, Central Africa and South Arabia. There, too, the most reactionary forces were placed in control, and they were also failures. If Biafra were truly another Katanga, an obvious manoeuvre by neo-colonial interests, it would be a different matter, but it is to be hoped that this article has demonstrated that it is not. If one

seeks interests to label as 'neo-colonial', the candidates are all on the other side, including the Soviet Union.

Biafra would be viable on its own. A country of perhaps 14 million people, it would be about twice the size of Ghana, whose viability is never called into question, and bigger, in fact, than any of the present other countries of West Africa. It would have oil, and added to this would be another major resource, the undoubted ingenuity and energy of its people. Given these assets, and the fact that there is some land available in northern Iboland and Ogoja Province, the refugee problem can be overcome. In evaluating the capacities of a country, size must be balanced against the ability to mobilise resources; it has been one purpose of this article to argue that, given the present size, population and political characteristics of Nigeria, the political wherewithal to do this just does not exist.

In making such a suggestion two questions must be faced. The above statements have been made in terms of Biafra, not of the East Central State. This unit embraces not only the Ibos, but the minority peoples, and it is the latter whose territory contains two-thirds of Biafra's oil and much of the land which is not utilised. It may be that they would get a better deal from an independent Biafra than from Nigeria; certainly their bargaining power would be greater as part of the smaller unit, some five million of them out of a total population of about 14 million. Everything depends upon their cultural sectionalism and the depth of their dislike of the Ibos. This is very difficult to judge, but at least the opinion of such self-appointed minority leaders as Harold Biriye of the Ijaws should not necessarily be taken as typical. It seems significant that, even with the fall of Enugu, there were no widespread uprisings by the minorities against General Ojukwu, though he could hardly have had sufficient troops to fight the war and hold down five million people. To hold out the bait of being the sole beneficiaries of 'their' oil is also to offer a snare and a delusion; as already suggested above, if the Ibos are not to be treated as a conquered people, they will have to be given a large share of the revenue from oil for rehabilitation. The Federal Government and the other States will also continue to expect their share.

The other big question concerns the fate of the rest of Nigeria if Biafra were allowed to secede. Economically it might be viable, with perhaps forty million people and Western cocoa, northern groundnuts and cotton and tin, and Mid-Western oil. It would also have a large industrial complex in the Lagos-Ikeja area. There are certainly less viable West African states. The biggest single problem, as suggested earlier, would probably be political, with pressures among the Yoruba for their own sovereign state and the northerners determined to keep an outlet to the sea through Lagos. If the political influence of the more advanced southern part could be used to weaken the hold of the conservative northern leaders the break might not come, but the military force would be controlled by the northern States. If the remainder of Nigeria could be absorbed (along with Biafra) into some greater West African unity this problem need not arise; the northern States might be able to develop outlets to the sea through Cotonou in Dahomey, for example, to supplement Lagos and reduce their dependence on one port. Secure in its independence Biafra might be prepared to open Port Harcourt again to northern trade; the revenue to be earned in this way

would always be welcome. Yet, to be realistic, one must face the fact that the idea of greater unity in Africa, the transcendence of the old colonial boundaries, remains a dream. Much of this is, indeed, idle speculation. A reconquered Biafra will be reincorporated, willy-nilly, into Nigeria. If Biafra is not to be independent, then it is to be hoped that it will not suffer another Reconstruction, carpet-baggers and all, and that, part once more of a giant who may well have a broken back, it will not in the end founder with the rest. Then the nightmare of 1967, which replaced the forlorn dream of 1960, will be turned into madness and final despair.

notes:

¹ Also probably twice as big as the United Arab Republic, which the present writer, however, does not regard as an African state.

² Lord Hailey, *An African Survey Revised, 1957* (London: Oxford University Press, 1957), p. 307.

³ See J.S.Furnivall's *Colonial Policy and Practice* (London: Cambridge University Press, 1948), and more especially a number of essays by M.G.Smith in his *The Plural Society in the British West Indies* (Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1965). The present writer and M.J.Vickers, a graduate student at the Centre of West African Studies of the University of Birmingham, are using this model to develop a series of hypotheses about 'tribalism' as part of a forthcoming study focused on the Nigerian federal election of 1964-65.

⁴ These are very rough estimates, made on the basis of the 1963 census.

⁵ This series of concepts is being further developed by Vickers and Post in the book mentioned earlier. However Mr. Vickers should not be associated with any of the opinions expressed in his article.

⁶ Smith, *op. cit.*, p. 86.

⁷ A.M.Hay and R.H.T.Smith, 'Preliminary Es-

timates of Nigeria's Inter-regional Trade and Associated Money Flows', *Nigerian Journal of Economic and Social Studies*, Vol. 8, No. 1. March 1966.

⁸ Calculations by the author.

⁹ See Crawford Young, *Politics in the Congo* (Princeton, N.J.: Princeton University Press; London: Oxford University Press, 1965), pp. 10/12.

¹⁰ *The Congo Since Independence* (London: Oxford University Press. for the Royal Institute of International Affairs, 1965), p. 15.

¹¹ Hoskyns, *loc. cit.*

¹² Figures must be regarded as approximate, not absolute. The budget figures are taken from reports in *West Africa* for April 8, 15 and 22, 1967. Those for the East and Mid-West are approximations. The formulae applied in calculating the contributions from the Distributable Pool is the new one adopted in 1964: see K.J.Binns, *Report of the Fiscal Review Commission, 1965* (Lagos: Federal Ministry of Information, 1965), and J.P.Mackintosh *et al.*, *Nigerian Government and Politics* (London: Allen and Unwin, 1966), pp. 71-74 and 560-561.

¹³ *West Africa*, October 29, 1967.

tussen pro en contra

voordelen van het handhaven der 'koloniale grenzen'

door Piet Heil

We don't hate these people, please believe me. But we don't like rebellion.

We are not fighting an enemy. When time comes they (de Ibo) will be able to live and work in any part of the country. The spirit of reconciliation is in all of us.

My troops are under strict orders not to harm any civilians. I have given orders to fieldcommanders to pay equal attention to relief supplies. This is being done.

Ziehier een boeketje opmerkingen uit de mond van Gowon, opgetekend in zijn hoofdkwartier bij Lagos op 9 september en nu met gemengde gevoelens onvergeschreven uit het notitieboekje. Bij terugkeer in Nederland blijkt immers al ras, dat hier -grosso modo- maar één standpunt wordt gewaardeerd en dat is pro-Biafra. Wie zelfs maar aarzelt en dan bovendien nog uit Lagos komt, is blijkbaar ingepakt.

Dat het evenzeer mogelijk is om te worden ingepakt door zinnig klinkende redeneringen van Ojukwu is natuurlijk net zo waar, maar wordt in het algemeen minder vlot erkend. Ik hecht eraan te worden beschouwd als iemand die Afrika veel te ingewikkeld vindt om na een maand verblijf tot stellingen te kunnen komen. Zeker over een kwestie als voor of tegen Biafra. Eerder rijst de vraag: moet dat dan? Is een politieke stellingname (tenzij opgelegd duidelijk, zoals bijvoorbeeld in de Spaanse burgeroorlog) altijd beslist nodig, of mag een mens erkennen dat de conflicten van een zo verre wereld met zoveel moeilijk te achterhalen complicaties, hem te vreemd blijven om tot een oordeel te komen? Ook een oorlog kan inponderabel zijn. Zelfs objectief.

Allicht hoeven de bovengeciteerde opmerkingen van Gowon niet als evangelie te worden opgevat. Maar hij wordt graag geciteerd op kwalijke uitspraken, dus waarom ook niet eens op deze? Ik heb de man zitten bekijken toen hij ze maakte en dat was voor mij persoonlijk belangrijker. Op dezelfde manier heb ik enkele andere federale kopstukken gadeslagen, hun woorden opschrijvend, maar met meer aandacht luisterend naar toon, kijkend naar gezichten en gebaren. Daar komt geen oordeel uit, dat met argumenten kan worden verantwoord. Wat overblijft is een persoonlijke indruk. En die kan leiden tot politiek getinte conclusies, die even persoonlijk en onbewijsbaar zijn. Wat mij herhaaldelijk opviel was de bijna verontschuldigende manier van redeneren. Gowon: I have been seen as the villain when I honestly try to speak the truth. Minister Ayida (onderhandelaar in Addis Abeba over de manier van hulpzendingen): It was a terrible thing. I am not in propaganda. Whichever solution we chose, they rejected. It was terribly frustrating. En Ukpabi Asika (een 'gebleven' Ibo, administrateur van East Central State) neemt veel tijd om uit te leggen waarom hij weerstand heeft geboden aan de call-home, terwijl zijn vrienden er gevolg aan gaven. Het was dramatisch, zegt hij. Niet Ojukwu riep ons terug, het waren onze verkeerd voorgelichte ouders en familieleden, die in doodsangst zaten dat wij in het westen vermoord zouden worden. Uitlatingen, die op zichzelf niet veel zeggen, maar bij elkaar een klimaat tekenen waaraan, in elk geval binnenskamers, het element van ongenueanceerde agressiviteit ontbreekt. Dat er wreedheden

Piet Heil, redacteur van het Vrije Volk te Amsterdam, bezocht Nigerië in september en voerde o.m. een gesprek met regeringsleider Gowon.

werden en worden bedreven, heb ik niet horen ontkennen, wél betreuren, soms relativeren of verklaren. 'Als opeens in een dorp 500 man komen en van de bevolking is bijna iedereen gevlucht op wat vrouwen na, dan krijg je verkrachtingen.' Plus de verhalen over Biafranen, die ook niet overal even zachtzinnig zijn opgetreden. Feitelijk word je er niet veel wijzer van, want wie controleert dat allemaal. De vraag is hier nu naar reacties en of je die als normaal herkent.

De oorlog wordt er niet makkelijker verteerbaar door. Integendeel. Het is in zekere zin bevredigender wanneer één partij wordt gevormd door kennelijke schurken, fascistten, warlords of ander tuig. Benaauwend is de ervaring, dat aan weerszijden van de frontlijn althans enige leiders blijken te zitten, die je eigen taal spreken, die je in menig opzicht sympathiek kunt vinden en die (zolang ze niet voor de galerij spreken) weinig neiging vertonen tot de gewone over-vereenvoudigingen waaruit krijgssleuzen voortkomen. Onherroepelijk komt het moment waarop het je aanvliegt dat de hele slachtpartij voorkomen had kunnen worden, politiek gevecht had kunnen blijven, of ten minste niet de vormen had mogen aannemen die hij nu heeft gekregen.

Mij spreken nu ook minder de constructies aan, waarmee aangetoond moet worden dat Biafra bestaansrecht heeft omdat dit op logische gronden verdedigbaar of noodzakelijk is. Uiteraard zijn zulke constructies mogelijk. Ze kunnen daarenboven klemmend klinken, wanneer de Ibomoorden van 1966 worden aangevoerd. Maar de redeneringen en zelfs de gruwelijke feiten, staan tegenover contra-indicaties, die evenveel aandacht verdienen.

De willekeur van de (koloniale) grenslijnen is even waar als het feit, dat binnen gegeven grenzen, hoe willekeurig ook ontstaan, op den duur een natie kan groeien met een eigen gezicht.

Dat tal van Ibo de afscheidingsgedachte al een tijd hadden gekoesterd is even waar als dat andere Ibo de eenheid van Nigerië of de staten-indeling hebben bepleit.

Dat er in 1966 op een barre manier is gemoord is even zeker als dat aan federale zijde gezaghebbende mensen (zoals Arikpo) dit publiekelijk hebben verafschuwed onder betuiging, dat genoegdoening en garanties tegen herhaling dingen waren, die de Ibo met recht konden eisen.

En wanneer, samenvattend, de Ibo de onafhankelijkheid van Biafra stellen als na te streven ideaal, dan is het andere na te streven ideaal van een verenigd of als statenbond geformeerd Nigerië niet minder achtenswaardig en niet minder verdedigbaar. De weegschaal slaat met andere woorden, niet zó opvallend duidelijk door naar één kant, dat er de bloedigste oorlog van deze jaren mee kan worden verklaard, laat staan gerechtvaardigd.

Daarom is een ander, pragmatisch, argument voor Biafra's bestaansrecht op dit moment mij aanzienlijk duidelijker. Hoe deze oorlog ook mag zijn ontstaan, of gemaakt, of gewild (en op wiens geweten dan ook de de consequenties geladen moeten worden) en hoe juist of hoe fout de argumentatie dan ook geweest mag zijn – het feit van de oorlog en de feitelijkheid van de gezamenlijk gedragen ellende heeft Biafra een identiteit gegeven, die het voordien niet had, of veel minder had voor de meerderheid van de bevolking van Iboland.

Het is geen argument om blij mee te zijn. Het is trouwens meer een constatering dan een argument. Het is heel goed denkbaar dat Biafra ook zonder oorlog naar een eigen identiteit was toegegroeid, mét de politieke consequenties daarvan. En het is denkbaar dat die consequenties min of meer

gelijkluidend zullen zijn aan wat er na deze oorlog als regeling uit de bus komt. Dan blijft de vraag: zijn daarvoor al die gruwelen nodig geweest?

Van een afstand bekeken kan de kwestie-Nigerië worden herleid tot de keuze tussen een verenigd Nigerië (zij het als verbond van min of meer autonome staten) of een veelheid van naties nadat Nigerië is geëxplodeerd. Dat laatste gebeurt namelijk in het kielzog van Biafraanse onafhankelijkheid, wanneer vroegere secessie-neigingen van Noord en West van de breidel worden ontdaan. Nieuwe staten vormen zich dan langs etnische scheidslijnen. Hoever dit proces zou moeten doorgaan is moeilijk te bepalen, want waarom zou het zich beperken tot Haussa en Yoruba? Wanneer het tribalisme basis wordt voor natievorming, zijn de consequenties niet te overzien, omdat er niet alleen Balkanisatie van komt maar fragmentarisatie. Er zijn domweg te veel stammen. Ook binnen de grenzen van Biafra (in zijn aanvankelijke omvang) bevonden zich aanzienlijke minderheden, die lang niet allemaal Ibo-gezind waren en die ook in miljoenen geteld konden worden. Men zou óf Biafra het recht moeten toekennen deze minderheden te overheersen (en waar blijft dan het recht van zelfbeschikking?) óf die minderheden het recht van secessie geven. Maken ze daarvan gebruik, dan blijft evenwel een Biafra over dat tribaal homogeen is, maar beroofd van een belangrijk economisch houvast als de olie, die buiten haar landsgrenzen zou vallen.

De kwestie spitst zich toe op de vraag aan welke voorwaarden een gebied moet voldoen om zich als natie te kunnen presenteren. Het antwoord kan zijn, dat groepshomogeniteit zo'n eis is en dan nog wel de etnische homogeniteit. Ook Europa is begonnen met in zulke bevolkings- (stam-) eenheden te denken. Het bleek al vrij snel, dat een her-indeling (wat een mooi woord is voor eeuwen van moord en brand) zich zou gaan aftekenen, die meer op economische eenheden dan op stam- of bevolkingsindelingen rustte. Zelfs de traditionele en hardnekkige vijandschap van Germanen en Latijnen schijnt weg te pieteren in het toch nog magere zonnetje van de Europese economische eenheid. Waaruit geconcludeerd zou kunnen worden, dat economische mogelijkheden en samenhangen minstens even stelbare eisen zijn voor natie-vorming. Plus de overweging dat de etnische samenhang van steeds minder betekenis wordt naarmate de economische samenhang zich manifesteert.

Het is waar dat voor veel Afrikanen de nationale gedachte nog een heel stuk verder ligt dan de tribale en dat een hieraan tegemoetkomende natie-vorming vooral tribaal zal worden opgevat. Men kan zich afvragen of dat zo'n prettige gedachte is. Twee ontwikkelingslijnen tekenen zich af. Of de (grote) stammen zullen zich een nationale identiteit aanmeten en vervolgens, al naarmate de noodzaak dringt, zich vechtend met buurnaties een economische basis verschaffen. Of gepoogd kan worden de ontwikkeling naar multi-tribale staatsvormen te verhaasten en een nationale gedachte te kweken over de stammen heen en stoelend op een economisch gegeven. Ook daarbij zal het menigmaal tot moord en doodslag komen, zeker zolang de tribale identiteit nog duidelijk genoeg is om economische voorsprongen van een groep te vereenzelvigen met pogingen tot tribale hegemonie.

Blijkbaar is dat laatste gebeurd in Nigerië. Zolang het economisch zwaartepunt nog buiten Iboland lag, zijn massa's Ibo (toen nog weinig enthousiast voor afscheiding) zich in het Westen

en Noorden gaan vestigen. Door scholingsmogelijkheden in korte tijd maximaal te benutten, waren ze een economisch ambitieuze en succesvolle groep geworden, die daar langzamerhand ook wel politieke consequenties aan verbonden wilde zien. Het breukpunt werd genaderd toen de vraag ging rijzen of de coup van Ironsi kon worden opgevat binnen een nationaal kader, of dat hij gezien moest worden als een stap naar Ibohegemonie.

Vanaf dat moment is het balanceren geworden op het scherp van de snede. Of de nationale gedachte (levend in de hoofden van een betrekkelijk kleine groep) het zou kunnen bolwerken tegen de overheersingsgedachte (van het Noorden over de rest, van de rest over het Noorden, van Oost over West en ga zo maar door), welke laatste gedachte dan nog kon worden uitgewerkt binnen Nigerië als gegeven of langs de weg van secessies, werd de open vraag. En voor de buitenstaander kon het probleem rijzen welke gang van zaken hij in Afrikaanse context de wenselijkste zou achten. Dan wel of hij de actuele situatie met al zijn bijkomende verwickelingen op afstand als niet meer weegbaar moest opvatten.

Het zal duidelijk zijn geworden, dat mijn voorkeur uitgaat naar een economisch geïntereerd Nigerië binnen de huidige (al zijn ze nog zo toevallig getrokken) grenslijnen en samengesteld uit zelfbesturende eenheden – een confederatie, de Verenigde Staten van Nigerië. Liever dan dat etnische groepen zich door grenslijnen zouden omringen. Maar zo'n voorkeur wordt gevormd achter een Nederlandse schrijftafel en moet tal van factoren buiten beschouwing laten die ter plaatse de actualiteit uitmaken. De voorkeur is dan ook geen oordeel, dat op dit moment geldig zou moeten zijn. Waarmee voor mij de zaak imponderabel is geworden. Onder toevoeging, dat hij dat misschien ook objectief is.

Moeten we beslist voor of tegen Biafra zijn? Ik geloof van niet. Bij echtscheidingen komt het ook voor, dat pro en contra wordt geëist van de huisvriend, die niettemin het recht moet hebben zich onbevoegd te verklaren. Dat er in het menselijke vlak geholpen moet worden is een totaal andere zaak. Deze oorlog is, als elke oorlog, een gruwel. Hij is dat des te meer voor iemand, die geen doorslaande reden ziet waarom hij gevoerd moet worden.

biafra en het volkenrecht

door P.H.Kooymans

De volkenrechtelijke aspecten van de kwestie-Biafra zijn vele en het is niet mogelijk ze alle in een kort bestek te behandelen. Het zij mij derhalve vergund slechts een drietal punten aan te stippen omdat deze naar mijn oordeel de ontoereikendheid van het huidige volkenrecht duidelijk in het licht stellen. Ook volkenrechtelijk is de kwestie-Biafra namelijk een harde les die niet straffeloos genegeerd kan worden, wil men een herhaling van het bloedige conflict in andere landen en onder wellicht andere omstandigheden vermijden.

Het eerste punt dat daarbij om aandacht vraagt is de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht. Had Biafra het recht om zich van de Nigeriaanse federatie af te scheiden of niet? Het is maar al te zeer bekend dat het recht van zelfbeschikking volkenrechtelijk weinig omljnd is, en om deze reden willen velen slechts spreken van het *beginsel* van zelfbeschikking, een term die ook in het Handvest van de VN voorkomt. De speciale Commissie inzake beginselen van internationaal recht voor de vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen staten, in 1962 door de Algemene Vergadering ingesteld met de opdracht om onder meer een nadere formulering te geven van het beginsel van zelfbeschikking, was er in 1967 nog niet in geslaagd aan deze opdracht ook maar bij benadering te voldoen.

Belangrijker in dit verband is wellicht dat de beide in 1966 aanvaarde verdragen inzake de rechten van de mens een gelijkkluidend eerste artikel hebben, waarvan het eerste lid de volgende inhoud heeft:

'All peoples have the right of self-determination. By virtue of that right that freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development'.

Het is opvallend dat hier duidelijk gesproken wordt van het *recht* tot zelfbeschikking, hetgeen in vergelijking met de terminologie van het Handvest op een verdere verscherping van de inhoud zou duiden. Anderzijds valt het echter op dat de omlijning van dit recht ook hier nog allesbehalve vaststaat; met name blijft onduidelijk wat onder 'peoples' moet worden verstaan, wie dus dit zelfbeschikkingsrecht mag uitoefenen. Evenmin is aangegeven hoever dit recht reikt en of het bijvoorbeeld een volk – wat dat dan ook is – het recht geeft om zich af te scheiden van een staat, waarvan het tot dusver deel heeft uitgemaakt, al schijnt de zinsnede dat 'zij vrijelijk hun politieke status mogen bepalen' een eindweegs in die richting te gaan.

Indien dit echter zou betekenen dat iedere groepering die zich als 'volk' presenteert het recht heeft om een eigen staatsverband in het leven te roepen, zou dit voor vele jonge landen, en met name de Afrikaanse, waar het proces van de natie-vorming nog in de allereerste fase verkeert en waar de loyaliteitsgevoelens veelal nog in de eerste plaats naar het oude stamverband uitgaan, tot catastrofale gevolgen kunnen leiden. In een tijd waarin de economische en sociale wereldstructuren om steeds grotere eenheden vragen, zou een doorzetten van deze tendens tot een steeds toenemende versnippering en tot 'Kleinstaaterei' leiden.

P.H.Kooymans is hoogleraar in het volkenrecht en de internationale betrekkingen aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

In dit verband verdient het de aandacht dat de jonge staten zelf, die gedurende de dekolonisatieperiode voortdurend hamerden op het recht tot zelfbeschikking en dit nog steeds doen wanneer het gaat om het slaken van koloniale banden, plotseling het accent leggen op een ander beginsel, nl. dat van de territoriale integriteit, wanneer zich spanningen voordoen binnen hun eigen, nog jonge staatkundige bestel. Zij voelen dat een al te stringent doorvoeren van het zelfbeschikkingsrecht zich thans tegen hen zelf zou keren. Hier wreekt zich het feit dat sinds de Tweede Wereldoorlog het zelfbeschikkingsrecht al te zeer is geïdentificeerd met het recht tot secessie, het recht tot afscheiding van de oude staat en instelling van een nieuw staatsverband. Hoe begrijpelijk dit ook moge zijn, waar immers het beginsel van de zelfbeschikking voornamelijk opgeëist werd door koloniale verbanden, die doorgaans op grote afstand van de metropool waren gelegen, zodat instellingen van een eigen staatsverband de enig mogelijke oplossing was, het zou funest zijn indien dit identificatie-proces ook verder werd voortgezet.

Want om de juiste betekenis van het zelfbeschikkingsrecht vast te stellen, moeten we ons de ratio ervan goed realiseren. Het is in dit verband niet onbelangrijk dat het zelfbeschikkingsrecht is opgenomen in de verdragen van de rechten van de mens, hoe vreemd dit wellicht vele bewoners van Westelijke landen ook mag aandoen, die gewend zijn de rechten van de mens te zien als rechten van de enkeling, terwijl het zelfbeschikkingsrecht juist betrekking heeft op de groep, op de collectiviteit die zich van andere groepen door bepaalde gemeenschappelijke kenmerken onderscheidt, het volk.

Bij de rechten van de mens gaat het om die rechten en vrijheden die de mens nodig heeft om zijn persoonlijkheid tot ontplooiing te kunnen brengen, om zijn identiteit waar te kunnen maken. Doch evenzo gaat het er bij het zelfbeschikkingsrecht slechts om dat het volk in de gelegenheid moet zijn om zijn eigen identiteit te bewaren en verder te ontwikkelen. Wanneer we nog even terugdenken aan de veel gesmade en slecht uitgevoerde minderheidsverdragen van de Volkenbondsperiode, dan was de juiste, daaraan ten grondslag liggende gedachte deze: dat het staatsverband zodanig dient te zijn opgebouwd en geordend dat daarin iedere nationale groepering de mogelijkheid heeft zich te ontplooien en de eigen identiteit te beleven. Formatie van een eigen staatsverband kwam in die conceptie niet voor, al was het alleen maar omdat dit op grond van de geografische constellatie in Oost-Europa onmogelijk was. Niettemin waren de minderheidsverdragen als zodanig een juiste uitdrukking van het beginsel van zelfbeschikking. Met andere woorden, dit beginsel of dit recht kan nog op tal van andere wijzen gestalte verkrijgen dan alleen in de formatie van een eigen staatsverband; op dat laatste kan alleen een recht bestaan als aan zeer bepaalde voorwaarden is voldaan, nl. als de betrokken bevolking op geen andere wijze in de mogelijkheid wordt gesteld het eigen karakter te bewaren en verder te ontwikkelen en als de geografische situatie zodanig is dat de vorming van een eigen staat mogelijk is, de betrokken groepering dus op een duidelijk bepaalbaar territorium woont dat een homogeen bevolkingspatroon vertoont, en tenslotte als de te vormen eigen staat in de internationale samenleving een levenskrachtige eenheid kan vormen. Het beginsel van zelfbeschikking evenwel wordt even goed, zo niet beter, gehonoreerd

indien binnen de staat de verschillende groeperingen door de erkenning in rechte van hun eigen karakter, bijvoorbeeld door het verlenen van faciliteiten op het gebied van taal, onderwijs, culturele activiteiten, dan wel door de toekenning van interne autonomie het recht op voortbestaan en verdere ontwikkeling wordt gegarandeerd.

Wat betekent dit nu met betrekking tot Biafra? Naar mijn oordeel het volgende: in landen waar het proces van natie-vorming nog in volle gang is dient erkend te worden dat de eenheden, waaruit de nieuwe natie moet worden samengesmeed, slechts op straffe van totale desintegratie volledig kunnen worden miskend en dat zodanige regelingen dienen te worden getroffen dat zij de eigen identiteit kunnen realiseren. Aan de andere kant dienen deze eenheden van hun kant de bereidheid te tonen mede te werken aan de vorming van de grotere eenheid, de natie. Dat dit geen gemakkelijke opdracht is voor een land dat zich in stormachtige ontwikkeling bevindt, kan onmiddellijk worden toegegeven. Indien men echter de 'gemakkelijkste' weg kiest van de secessie, betekent dit het inslaan van de weg naar de versnippering, terwijl de problematiek zich opnieuw voordoet, indien binnen de nieuwe staat opnieuw ethnische minderheden blijken voor te komen, die dan veelal opnieuw worden verdrukt (men denke hier aan de Ibibio in Biafra).

Hiermee is geen onmiddellijk oordeel gegeven over het al dan niet gerechtvaardigd zijn van de afscheiding van Biafra. Tot beoordeling daarvan acht ik mij niet competent omdat kennis van alle beschikbare gegevens daarvoor vereist is. Ik heb slechts op de noodlottige consequenties willen wijzen van het vereenzelvigen van het recht op zelfbeschikking met het recht van secessie. Enerzijds leidt het tot een negeren van de roep om zelfbeschikking in die gevallen waarin secessie niet mogelijk is of niet gewenst wordt geacht, anderzijds tot de balkanisering van een belangrijk deel van de wereld.

Hoe het ook zij, de Biafraanse afscheiding heeft geleid tot een bloedige oorlog die de wereld met afgrijzen heeft vervuld. Daarbij is de beschuldiging geuit dat Nigerië zich aan genocide heeft schuldig gemaakt. Het kan in dit verband nuttig zijn om nog eens precies na te gaan wat genocide, dat inderdaad één der ernstigste volkenrechtelijke misdrijven is, nu eigenlijk is. In de in 1948 door de Algemene Vergadering der VN aanvaarde conventie wordt onder dit misdrijf verstaan een aantal nader genoemde handelingen die gepleegd zijn met de *bedoeling* een nationale, ethnische, raciale of religieuze groepering geheel of gedeeltelijk te vernietigen.

De *opzet* moet dus aanwezig zijn om de betrokken groepering te vernietigen, een opzet die kan blijken uit de stelselmatigheid van het optreden tegen deze groep, doch die in laatste instantie alleen door een rechterlijke instantie kan worden vastgesteld. Internationale berechting van dit misdrijf is echter vooralsnog onmogelijk, omdat een internationaal straftribunaal ontbreekt. De Genocide-conventie laat de berechting over aan de rechter van het land, waar het misdrijf is gepleegd, een regeling die in de praktijk deze berechting veelal illusoir zal maken omdat het juist de autoriteiten van dat land zullen zijn die het misdrijf hebben gepleegd. De conventie voorziet wel in de mogelijkheid van instelling van een internationaal tribunaal en in dit verband verdient het opmerking dat de VN Commissie voor de Rechten van de Mens in het najaar van 1967 een resolutie

heeft aangenomen waarin er bij de bevoegde instanties op wordt aangedrongen de mogelijkheden tot de instelling van zulk een tribunaal weer eens in studie te nemen.

Wanneer dus de beschuldiging van genocide in de mond wordt genomen, dient men zich te realiseren dat men daarmee impliceert dat de beschuldigde de *opzet en bedoeling* heeft de groep, i.c. dus de Ibo als groep stelselmatig te vernietigen. Dat vernietiging of decimering van een bevolking het daadwerkelijk gevolg is van een oorlog, is op zich zelf niet voldoende. Zo is het absurd de vs te beschuldigen van genocide in Vietnam omdat het bepaaldelijk niet de opzet van Amerika is om de Vietnamezen als volk uit te roeien. En zo is het goed voorstelbaar dat ten aanzien van het Nigeriaanse optreden tegen Biafra, waar de verdenking wellicht meer gegrond is, de opvattingen of hier werkelijk sprake is van genocide uiteenlopen, omdat men de bedoelingen van de Nigeriaanse machthebbers en de stelselmatigheid van dit optreden anders beoordeelt.

De meest benauwende vraag is echter wel wat de wereld kan doen om deze afgrijselijke oorlog tot een einde te brengen. Vele malen is reeds de vraag gesteld: waarom grijpt de VN niet in? Want, hoe verheugend het ook is, dat allerwege fondsen worden bijeengebracht om het lijden van de bevolking van Biafra zoveel mogelijk te lenigen, het lijkt een beetje op het dokteren aan verschijnselen, zonder dat de ziekte zelf gecureerd wordt.

Een ingrijpen van de VN evenwel zou op grote moeilijkheden stuiten. Daarbij wordt buiten beschouwing gelaten de vraag in hoeverre het nuttig zou zijn indien de Algemene Vergadering zich op humanitaire gronden met aanbevelingen tot de strijdende partijen zou richten. Wat van vele kanten gevraagd wordt is een daadwerkelijk ingrijpen van de VN. Formeel echter is de zaak-Biafra vooralsnog een binnenlandse aangelegenheid van Nigerië. Daaraan doet niet af dat een aantal landen Biafra als staat erkend hebben. Erkenning geschiedt in de eerste plaats op politieke gronden. Of Biafra volkenrechtelijk een staat is of niet wordt bepaald aan de hand van objectieve criteria. Men spreekt van een staat indien er een territorium is, een op dat territorium levende bevolking en een regering die daadwerkelijk gezag uitoefent. Op grond hiervan zou men kunnen stellen dat volkenrechtelijk het staatskarakter van Biafra buiten kijf vaststaat, of in ieder geval heeft vastgestaan, en dat de erkenning, waartoe sommige Afrikaanse staten zijn overgegaan, ook volkenrechtelijk op goede gronden kon geschieden.

Dat wil echter nog niet zeggen dat het conflict daarmee zonder meer een internationaal karakter heeft verkregen en dat wij met een oorlog tussen twee volkenrechtssubjecten te maken hebben, waarmee de VN en dan met name de Veiligheidsraad, zich zou kunnen inlaten. Want we hebben te maken met twee concurrerende pretenties inzake de soevereiniteit over Biafra en de oorspronkelijke soeverein, Nigerië, heeft nimmer in de afscheiding berust doch integendeel vanaf het eerste moment alles gedaan om het feitelijke gezag te herwinnen. Eerst indien de situatie een zodanig karakter zou aannemen dat internationale spanningen en een bedreiging van de vrede er het gevolg van zouden zijn, zou de Veiligheidsraad zich ermee kunnen bemoeien. Nu is echter één der meest opvallende aspecten van de Biafraanse kwestie dat zij internationaal *niet* tot spanningen heeft geleid en dat met name de Grote Mogendheden er niet toe zijn overgegaan om in dit troebele

water te vissen teneinde er politieke munt uit te slaan. Dat is opzichzelf een element, waarvan de betekenis niet mag worden onderschat. Ook de Afrikaanse landen, zelfs diegenen die Biafra erkend hebben, lieten zich tot dusver niet tot onberaden stappen verleiden die een uitbreiding van het conflict tot andere landen tot gevolg zouden kunnen hebben.

De vraag is wel gesteld of niet de VN de bevoegdheid zouden moeten verkrijgen om in voorkomende gevallen op humanitaire gronden te interveniëren teneinde aan zinloze slachtingen een halt toe te roepen, dus ook in die gevallen waarin strikt juridisch genomen het geschil zelve valt onder de uitsluitende bevoegdheid van een staat. Op deze wijze zouden nieuwe impulsen worden gegeven aan het aloude leerstuk van de humanitaire interventie. De gedachte is op zich zelf aantrekkelijk, doch men dient zich te realiseren dat een dergelijke interventie alleen mogelijk zou zijn in die gevallen, waarin één of meer Grote Mogendheden niet rechtstreeks bij het conflict betrokken zijn. Als dit namelijk wel het geval zou zijn, doet zich immers weer de pat-situatie voor, waarvoor de VN zich telkenmale geplaatst zien. We moeten niet vergeten dat Biafra in zekere zin uniek is, juist omdat geen der Grote Mogendheden er direct bij betrokken is en hun directe belangen er niet op het spel staan.

Meer effectiviteit is in dit opzicht te verwachten van het opstellen van regelingen die humanitaire organisatie's als het Rode Kruis in staat stellen hun hulpverlening te verrichten zonder dat daaruit een politieke stellingname kan worden afgeleid. Het verschaffen van een stevige rechtsbasis aan het optreden van deze organisaties zou veel van de desastreuze gevolgen van conflicten als de Biafraanse oorlog kunnen voorkomen. Deze organisaties zouden dan niet eindeloos behoeven te onderhandelen, voordat zij daadwerkelijk met hun arbeid kunnen beginnen. Het ware te wensen dat binnen het kader van de VN aan deze problematiek groter aandacht werd geschonken.

Welke conclusie moet nu getrokken worden uit dit – ook volkenrechtelijk – trieste gebeuren? Alvorens daartoe over te gaan is het goed te bedenken dat situaties als de Biafraanse, wanneer ze eenmaal zijn ontstaan, moeilijk meer in de hand zijn te houden en dat zelfs interventie van de zijde van de VN niet zonder meer een einde van het bloedvergieten behoeft te betekenen. Het is voldoende om Congo en Katanga te noemen om ons over eventuele illusies daaromtrent heen te helpen. Waar het dus om gaat is dat wij regelingen zullen moeten treffen, die zoveel mogelijk tegengaan dat de gebeurtenissen zich zodanig kunnen ontwikkelen dat een conflict als het onderhavige eigenlijk vanzelf ontstaat. Van groot belang hierbij is een verdere uitbouw van de instituten die toezien op de eerbiediging van de rechten van de mens. Indien er organen zijn, tot wie bepaalde groeperingen zich kunnen wenden met de klacht dat zij belemmerd worden in de uitoefening van hun zelfbeschikkingsrecht in de eerder omschreven zin, met de klacht dus dat hen de gelegenheid wordt onthouden hun identiteit te bewaren en te ontplooiën, en indien dit orgaan dan de nodige aanbevelingen kan doen en eventueel maatregelen kan nemen, is er reeds veel gewonnen. Het is daarom te betreuren dat dit individuele klachtrecht, dit petitierecht, bij de in 1966 aanvaarde verdragen voor de rechten van de mens slechts in een facultatief protocol is opgenomen. Garantie van deze rechten uitsluitend in een nationale regeling is immers onvoldoende. Daarvan is juist de kwestie-Biafra een sprekend voorbeeld, want de Europese Conventie van de Rechten van de Mens was

vrijwel woordelijk in de Nigeriaanse grondwet overgenomen. Slechts internationale garantie van zelfbeschikkingsrecht in de door mij omschreven, meer beperkte betekenis zal uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht als recht van secessie kunnen voorkomen.

In het voorgaande heb ik mij zoveel als doenlijk was onthouden van een morele beoordeling van de kwestie-Biafra en mij beperkt tot de zuiver volkenrechtelijke aspecten. In de beschouwingen over dit vraagstuk worden namelijk veelal juridische argumenten aangevoerd. Deze hebben echter doorgaans meer betrekking op het volkenrecht, zoals men zich dat wenst, dan op het geldend volkenrecht. Het is daarom wel zaak met deze argumenten ietwat voorzichtig om te springen.

Eén element, dat juist in de kwestie-Biafra van alles-overheersende betekenis is geweest, is buiten beschouwing gebleven: de wapenhandel. Dit is echter een dermate gecompliceerd probleem dat behandeling daarvan niet in een kort bestek kan worden afgedaan.

biafra en afrika

door J. van der Meulen

Op dit moment, midden oktober, kan, ondanks een aantal recente Biafraanse successen, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden aangenomen dat de pogingen van de Ibo, de federatie Nigerië te verlaten en een internationaal erkende eigen soevereine staat, Biafra, te vormen, althans voorlopig, zijn mislukt. Als deze mislukking zich inderdaad voltrekt, is dit in hoofdzaak te wijten aan een tweetal onderling samenhangende oorzaken. De eerste hiervan is het feit dat de omvang van de militaire leveranties en hulp aan de Biafranen het in de verste verte niet haalt bij hetgeen de federalen van Groot-Brittannië, de Sovjet-Unie en in mindere mate van Egypte ontvingen. Dankzij deze hulp is in militair opzicht het lot van Biafra eigenlijk al bezegeld. Dit betekent overigens niet dat het einde van de strijd in zicht is. Zelfs als in de nu nog gevoerde min of meer geregelde oorlog Biafra wordt verslagen dan zullen de Ibo zich ongetwijfeld in een guerrilla tegen de federalen blijven verzetten. Politiek gezien is een guerrilla in de huidige omstandigheid alleen dan verantwoord als deze zou kunnen leiden tot een verandering van de staatkundige opbouw van Nigerië, die recht zou doen aan het streven van de Ibo naar autonomie. De kans op een dergelijke verandering is niet geheel denkbeeldig, want behalve de Ibo-kwestie zijn er nog wel meer factoren, die een ontbindende werking op de federatie uitoefenen.

De andere oorzaak van de mislukking een zelfstandig Biafra met internationale status te vormen, is gelegen in het feit dat met uitzondering van Tanzania, Zambia, Ivoorkust en Gaboen geen enkele andere staat Biafra heeft erkend. Wel zijn er een aantal landen, waaronder Frankrijk, Spanje, Portugal en Zuid-Afrika, die, overigens op grond van uiteenlopende redenen, sympathiseren met de afscheidingsbeweging van de Ibo en in sommige gevallen deze zelfs steunen, maar die toch onvoldoende termen aanwezig achten om tot erkenning over te gaan. Voor de koloniale mogendheden, Spanje en Portugal, en voor Zuid-Afrika kan het achterwege blijven van de erkenning wel eens ingegeven zijn door het besef dat zij met zo'n daad Biafra eerder zouden schaden dan helpen, maar voor Frankrijk gelden andere motieven. In zijn persconferentie van 9 september liet president De Gaulle weten dat hij de kwestie Biafra beschouwde als een interne Afrikaanse aangelegenheid en dat Frankrijks erkenning van dat land zou afhangen van de houding van de Afrikaanse staten, waaronder, naar hij verwachtte, een aantal tot erkenning zou besluiten. Welnu, de resultaten van de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAU), die van 13 tot 16 september in Algiers werd gehouden, heeft de verwachting van president De Gaulle weersproken. De vraag is nu, hoe kon de Franse president, die in Afrikaanse politieke zaken vermoedelijk de best geïnformeerde staatsman ter wereld is, zich zo vergissen. Het is natuurlijk mogelijk dat hij met zijn uitspraken alleen bepaalde Afrikaanse landen wilde aanmoedigen tot erkenning van Biafra over te gaan. Zonder twijfel was hij ervan op de hoogte dat verschillende Afrikaanse staatshoofden gevoelens van sympathie voor Biafra koesterden. Van deze gevoelens bleek inderdaad iets op de jongste OAU-topconferentie, maar zij waren niet sterk genoeg om te verhinderen dat de staatshoofden en regeringsleiders met 33 tegen 4 stemmen bij 2 onthoudingen een pro-Nigeriaanse resolutie aanvaardden. Misschien heeft president De Gaulle, en met hem vele anderen, de weer-

J. van der Meulen is redacteur van de *Kroniek van Afrika*.

standen die de meeste leidende Afrikaanse politici nu eenmaal bezitten tegen afscheidingsbewegingen op hun continent toch nog onderschat. Bovendien, en dat zal voor die regeringen, die erkenning van Biafra niet geheel uitsloten, wel de doorslag hebben gegeven, was de militaire situatie ten tijde van de topconferentie zodanig, dat steun aan Biafra gelijk stond met het wedden op een verliezende partij.

Het topeverleg in Algiers dreigt overigens rampzalige gevolgen te hebben voor de Biafraanse zaak: Frankrijk zal erdoor van weerhouden worden Biafra te erkennen, en de kans op bespreking van de politieke aspecten van de zaak in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zijn erdoor vrijwel tot nul gereduceerd.

De stemmenverhouding binnen de OAU mag dan voor velen een teleurstelling zijn geweest, toch kan niet worden ontkend dat de beslissing van de topconferentie geheel in overeenstemming is met het handvest van de Organisatie. Dit handvest legt bijzonder grote nadruk op de beginselen van eerbied voor de soevereiniteit en territoriale integriteit van de lid-staten, zozeer zelfs dat deze beginselen vier maal erin worden genoemd, namelijk in de preambule, in het artikel over de doeleinden en in dat over de beginselen van de Organisatie, terwijl in een van de twee artikelen over de rechten en plichten van de lid-staten nog eens naar de beginselen wordt verwezen. En, hoewel eerbied voor de soevereiniteit en de territoriale integriteit het beginsel van niet inmenging in binnenlandse aangelegenheden van staten inhoudt, wordt dit beginsel toch nog afzonderlijk in het handvest vermeld.

Het is natuurlijk begrijpelijk dat in een organisatie van landen, waarvan de meeste bij het tijdstip van oprichting nog geen drie jaar zelfstandig waren, aan de nationale soevereiniteit absolute waarde wordt toegekend. Behalve deze algemeen geldende regel, zijn in het geval van de OAU tenminste nog twee, meer specifieke, redenen hiervoor aan te wijzen. Voor de oprichting van de Organisatie in mei 1963 was Afrika verdeeld in twee blokken: de progressieve Casablanca-groep, en de gematigde Monrovia-groep. Laatstgenoemde was zeer beducht voor de morele en soms materiële steun die leden van de Casablanca-groep gaven aan revolutionaire bewegingen in hun landen. Deelneming der landen van deze groep aan de Organisatie kon alleen worden verzekerd als de nationale soevereiniteit tot een heilig beginsel werd verklaard.

De andere reden is dat de territoriale integriteit van vele Afrikaanse staten, hetzij van binnenuit, hetzij van buitenaf, wordt bedreigd door afscheidingsbewegingen, die meestal zijn geënt op solidariteitsgevoelens van een of meer etnische groepen. Dit verschijnsel is in hoofdzaak een erfenis van het koloniale verleden. Vrijwel alle Afrikaanse staten zijn namelijk ontstaan binnen de willekeurig getrokken grenzen van de vroegere koloniale bestuurlijke eenheden, waardoor één staat meestal een kleiner of groter aantal etnische groepen omvat en waardoor één etnische groep verspreid kan zijn over verschillende staten. Men mag ook niet vergeten dat bij de ondertekenaars van het handvest der OAU de afscheiding van Katanga uit de Congolese republiek nog vers in het geheugen lag. Deze afscheiding, waarin westerse belangengroepen een groot aandeel hadden geleverd, en die in januari 1963 ongedaan werd gemaakt, had aangetoond dat dergelijke bewegingen een dodelijk gevaar voor Afrika konden betekenen.

De afscheiding van Biafra voltrekt zich binnen de grenzen van de federatie Nigerië en is hierdoor volgens het handvest van de OAU een binnenlandse aangelegenheid. Maar iedere afscheidingsbeweging op het continent vormt een bedreiging van de basis, waarop de Afrikaanse statengemeenschap rust, vandaar dat de OAU-topconferentie, die in september 1967 in Kinshasa werd gehouden, de kwestie Biafra tegen de wil van Lagos op de agenda plaatste. Zij besloot toen een consultatieve commissie in te stellen, bestaande uit een zestal staatshoofden, die de Nigeriaanse regering behulpzaam zou zijn in het zoeken naar een oplossing. Dit besluit werd genomen: onder uitdrukkelijke bevestiging van het beginsel van respect voor de soevereiniteit en territoriale integriteit van de lid-staten; met een herhaalde veroordeling van iedere afscheiding uit het staatsverband van enig lid-staat; uit bezorgdheid voor de ernstige en tragische toestand in Nigerië; onder erkenning dat deze toestand een interne aangelegenheid betreft; met een verklaring van vertrouwen in de federale regering van Nigerië; en uit verlangen de mogelijkheden te onderzoeken, de diensten van de vergadering van staatshoofden en regeringsleiders ter beschikking te stellen van de federale regering van Nigerië. Kortom, de commissie had geen enkele bevoegdheid en kon dit vanuit OAU-standpunt bezien, ook niet hebben. De besprekingen die onder auspiciën van deze commissie tussen de oorlogvoerende partijen plaats vonden in juli te Niamey en in augustus te Addis Abeba, zijn dan ook vrijwel zonder resultaten gebleven.

De OAU zal zich te allen tijde verzetten tegen iedere afscheidingsbeweging. Weliswaar spreken de staatshoofden en regeringsleiders in de preambule van het handvest hun overtuiging uit dat alle volken het onvervreemdbare recht bezitten hun eigen lot te bepalen. Maar met volk wordt hier niet bedoeld op een etnische eenheid, doch op de onderdanen van een staat of van een koloniale bestuurlijke eenheid. Toch is het merkwaardig dat – althans voor zover mij bekend – geen der Afrikaanse landen die Biafra hebben erkend, zich op deze zinsnede in de preambule hebben beroepen. Want al mag dan duidelijk zijn wat de ondertekenaars van het handvest onder het begrip volk verstaan, het begrip wordt nergens expliciet gedefinieerd, zodat eigen interpretatie ervan mogelijk blijft. Uit het feit dat dit – naar ik veronderstel – niet is gebeurd, moeten we concluderen dat het niet in de bedoeling van deze landen lag het zelfbeschikkingsrecht van etnische eenheden in het algemeen te erkennen. Met een dergelijke daad zouden zij zichzelf tenslotte ook benadelen. Zij erkennen Biafra op grond van andere motieven.

Uit het voorgaande blijkt dat een pro-Nigeriaanse houding van lid-staten der OAU eigenlijk geen nadere verklaring behoeft. Wel moet erop worden gewezen dat deze houding niet altijd voortkomt uit eenzelfde achtergrond, al spelen in ieder geval de beginselen van eerbied voor de soevereiniteit en voor de territoriale integriteit van de lid-staten een rol. Premier Boumediene van Algerije, bijvoorbeeld, veroordeelde, in zijn rede waarmee hij de werkzaamheden van de ministersconferentie der OAU op 4 september in Algiers opende, het offensief en de kolonialistische agressie, gericht tegen de eenheid van Nigerië. Zijn minister van buitenlandse zaken, Bouteflika, noemde Biafra zelfs een schepping van het imperialisme. President Senghor van Senegal, daarentegen, drukte zich heel wat genuanceerder en veel minder Nigeriaans gezind uit, toen hij op 4 maart samen met zijn Tanzaniaanse ambtgenoot een communiqué uitgaf, waarin de twee staatslieden hun verontrusting

uitspraken over de verslechtering van de situatie in bepaalde delen van Afrika en waarin zij verklaarden genocide en onderdrukking van minderheden te beschouwen als factoren die de Afrikaanse eenheid in de weg staan. Hoewel Nigerië in het communiqué niet wordt genoemd, is het zonder meer duidelijk dat de beide staatshoofden een vermanende vinger opheffen tegen dit land. Het vermoeden, dat president Senghor heeft overwogen Biafra te erkennen, lijkt gerechtvaardigd. Toch stemde Senegal op de laatste OAU-topconferentie voor de pro-Nigeriaanse resolutie. Waarschijnlijk gebeurde dit onder druk van de Islamitische meerderheid in Senegal, die zich zonder twijfel meer verwant voelt met de door het Islamitische Noord-Nigerië beheerste federatie dan met Biafra.

Afgezien van Gaboen, Ivoorkust, Tanzania en Zambia, waren er op deze OAU-conferentie nog verschillende andere landen, die niet onverdeeld achter Nigerië stonden. Zo hebben Marokko, Tunesië en Gambia samen met de vier pro-Biafraanse landen gepoogd de kwestie Biafra op de agenda te plaatsen. Deze poging stuitte af op het verzet van Nigerië, hierin gesteund door de meerderheid. Op zichzelf betrof het geen belangrijke zaak, want de kwestie zou toch ter sprake komen bij het verslag dat keizer Haile Selassie, als voorzitter, moest uitbrengen over de werkzaamheden van de consultatieve commissie voor Nigerië, maar het toonde aan dat voor sommige landen niet-erkenning van Biafra niet automatisch betekende dat zij voor de federatie waren. De verklaring voor de houding van Marokko en Tunesië moet niet worden gezocht in hun sympathie voor Biafra – uiteindelijk stemden zij later voor de pro-Nigeriaanse resolutie-, maar in hun verzet tegen het beginsel, waarbij de grenzen die uit de koloniale periode stammen, onaantastbaar worden verklaard. Marokko doet nog steeds aanspraken gelden op Spaans-Sahara, Mauretanië en op delen van de Algerijnse Sahara, terwijl Tunesië alleen uit praktische overwegingen zijn aanspraken op Algerijns grondgebied heeft laten vallen. Gambia, dat overigens tenslotte ook de pro-Nigeriaanse resolutie steunde, zal wel op grond van zijn eigen situatie, die hierin bestaat dat het als klein land wordt omgeven door het veel grotere Senegal, een zekere verwantschap voelen met het in het nauw gedreven Biafra. Hetzelfde geldt vermoedelijk voor Botswana, dat economisch vrijwel geheel afhankelijk is van de machtige buur, de Zuidafrikaanse republiek. Botswana liet, evenals Rwanda van zijn sympathie voor Biafra blijken door zich van stemming over de pro-Nigeriaanse resolutie, te onthouden. Rwanda's houding tegenover Biafra berust mogelijk op het feit dat de thans aan de macht zijnde Hoetoe hun vroegere lot, toen zij door de Toetsi werden overheerst, min of meer vereenzelvigen met het huidige lot van de Ibo.

De pro-Nigeriaanse resolutie, waarvan hier steeds sprake is geweest, had de volgende inhoud:

- Een beroep op de leider van de secessionisten met de federale autoriteiten samen te werken teneinde de vrede in en de eenheid van Nigerië te herstellen;
- Beroep op beide partijen de vijandelijkheden te staken;
- Aanbeveling aan de regering van Lagos een algemene amnestie af te kondigen zodra aan deze voorwaarden is voldaan en een beroep op haar met de OAU samen te werken teneinde de veiligheid van alle Nigerianen, zonder enig onderscheid, te verzekeren, totdat het wederzijds vertrouwen is hersteld;

– Verzoek aan alle landen geen militaire hulp te verlenen aan de secessionisten en aan alle belanghebbende partijen samen te werken in het verschaffen van voedsel- en medische hulp.

De resolutie stemde in grote trekken overeen met een ontwerp dat Nigerië zelf had vervaardigd, zij mag dus niet worden beschouwd als een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van dat land. Het schijnt dat de enige wijziging in het Nigeriaanse ontwerp betrekking had op het beroep tot staking van de vijandelijkheden, dat op aandrang van Ivoorkust in de resolutie zou zijn opgenomen.

Het bleek al dat de eensgezindheid van de landen die deze resolutie steunden verre van volkomen is. In ieder geval kan Nigerië rekenen op de onvoorwaardelijke morele steun van die landen die zelf te kampen hebben met een dreigende of een reeds bestaande afscheidingsbeweging. In Ethiopië, Kenia, Soedan en mogelijk ook Tsjaad bestaan dergelijke bewegingen en in Mauretanië evenals in Dahomey, is het ontstaan ervan niet uitgesloten. Ook landen die in het recente verleden dit soort bewegingen hebben gekend, zoals Ghana en Togo met het Ewe-volk en Congo-Kinshasa met Katanga, zullen van nature geneigd zijn zich achter Nigerië te scharen. Algerije, waarvan de grenzen door buurstaten worden betwist, heeft eveneens een predispositie zich tegen elke aantasting van de bestaande grenzen en dus tegen elke afscheidingsbeweging te verzetten. Anderzijds – we hebben dat gezien bij Marokko en Tunesië – zullen landen die niet tevreden zijn met hun huidige grenzen, een wat mildere houding tegenover Biafra aannemen. Daarom verbaast het dat Somalië met zijn aanspraken op Ethiopisch en Keniaans grondgebied zich in de kwestie Biafra bij de meerderheid van de Afrikaanse landen heeft aangesloten. Dit moet wel een gevolg zijn van het sedert de OAU-topconferentie van Kinshasa tot uiting gekomen streven van de Somalische regering om met de omringende landen in goede nabuurschap te leven.

De enigen die tegen de resolutie stemden, waren Gaboen, Ivoorkust, Tanzania en Zambia, die Biafra hebben erkend. Zij konden natuurlijk niet anders, want de resolutie veroordeelt de afscheiding en daarmee dus ook de landen die deze afscheiding op de een of andere wijze steunen. De vraag moet gesteld worden wat deze landen ertoe heeft bewogen de OAU te trotseren en Biafra te erkennen. In ieder geval deden zij dat niet op grond van het feit dat zij naar gebiedsuitbreiding streven: geen van hen maakt aanspraken op grondgebied van buurstaten. De verklaring ervan moet ook niet worden gezocht in de binnenlandse politieke situatie van de vier landen. Wel vormt hun binnenlandse politieke situatie, die zich kenmerkt door een voor Afrikaanse begrippen redelijke mate van stabiliteit en door de hechtheid van het gezag van hun staatshoofden, de voorwaarde waaronder Biafra kon worden erkend. De vier staatshoofden voeren humanitaire redenen als enige, of althans belangrijkste, motief aan. Dit motief zal zeker een grote rol hebben gespeeld in de beslissing Biafra te erkennen, maar in de politiek en zeker in de buitenlandse politiek zijn humanitaire overwegingen zelden het enige richtsnoer bij het bepalen van een beleid.

Daar erkenning van een afscheidingsbeweging volgens de OAU de belangen van Afrika schaadt, ligt het voor de hand aan te nemen dat de houding van de vier landen in de kwestie Biafra mede wordt beïnvloed door hun opvatting over en hun positie in deze Organisatie. Dit lijkt op het eerste gezicht nogal vreemd, omdat Gaboen en Ivoorkust tot de gematigde, Tanzania en Zambia tot de

progressieve landen behoren, terwijl in de meeste politieke zaken de scheiding der geesten zich juist voltrekt volgens de lijn tussen gematigden en progressieven. Maar binnen de groep van progressieve landen heerst verschil van mening over de functie van de O.A.U. De presidenten van Guinee en Mali, bijvoorbeeld, zien in de Organisatie het instrument tot de vorming van een Afrikaanse eenheid op politiek en economisch gebied. Zij willen die eenheid liever vandaag dan morgen bereiken. Staatkundige verbroekeling en afscheidingsbewegingen beschouwen zij als een aanslag op dit streven naar Afrikaanse eenheid. President Nyerere van Tanzania en zijn Zambiaanse ambtgenoot, Kaunda, zijn daarentegen een andere mening toegedaan, die geheel overeenstemt met de mening van de meeste gematigde staatshoofden, waaronder dus de presidenten Houphouët-Boigny van Ivoorkust en Bongo van Gaboen. Volgens deze staatshoofden moet eerst worden gewerkt aan de consolidatie en versterking van de nationale staten, die zich op politiek en economisch terrein moeten aaneensluiten in regionale landengroepen. Pas als deze aaneensluiting is geslaagd, heeft het zin te streven naar de Afrikaanse eenheid.

Het is duidelijk dat zij, die deze opvatting huldigen, in afscheidingsbewegingen niet noodzakelijk een ramp hoeven te zien en zeker niet als een dergelijke beweging – zoals vermoedelijk met Biafra het geval is – de mogelijkheid in zich bergt uit te groeien tot een gezonde en krachtige natie en nog minder als deze beweging zich voltrekt in een zo zwak geconstrueerde staatkundige eenheid als Nigerië.

Dat andere staatshoofden, die in beginsel deze opvatting delen, Biafra niet hebben erkend, is in de meeste gevallen te wijten aan de geringe politieke stabiliteit in hun landen, soms aan politieke druk van binnenuit, zoals in Senegal, en misschien ook aan politieke pressie van Nigerië op sommige van zijn buurstaten.

Voor Ivoorkust, Gaboen en Zambia zijn ook nog andere redenen aan te wijzen waarom zij Biafra hebben erkend:

– Een verzwakking van Nigerië zal Ivoorkust eerder toejuichen dan betreuren. In West-Afrika bestaat namelijk het streven te komen tot een geïnstitutionaliseerde vorm van economische samenwerking en als een van de rijkste landen van dit gebied hoopt Ivoorkust een belangrijke rol te spelen in deze regionale groep. Het spreekt vanzelf dat een sterk Nigerië deze aspiratie in de weg staat. Het Nigerië van voor de afscheiding was met zijn ruim 55 mln inwoners een, naar Afrikaanse maatstaven gemeten, monsterlijk groot land en had in vergelijking met de andere Westafrikaanse landen de beschikking over een enorm economisch potentieel. Het was van nature voorbestemd leiding te geven aan een Westafrikaanse regionale groepering.

– Gaboen zou min of meer eenzelfde motief kunnen hebben als Ivoorkust. Het land is met zijn 600 000 inwoners weliswaar veel te klein om naar een economische machtspositie in Centraal-Afrika te streven, maar juist omdat het zo klein is zal het beducht zijn voor een sterk Nigerië, waarvan de invloed ongetwijfeld ook in dat deel van Afrika voelbaar zal zijn. Het is ook mogelijk – maar dit is zuiver speculatief – dat Gaboen in de kwestie Biafra optreedt als agent van Frankrijk. Om allerlei redenen, waar hier niet verder op kan worden ingegaan, is Frankrijk de zaak van Biafra

toegedaan. Gaboen, dat een van Frankrijks trouwste bondgenoten in Afrika is, kan door zijn geografische ligging makkelijk als basis dienen voor Franse hulpacties aan Biafra.

– Tijdens het officiële bezoek dat hij nog voor het einde van het topperleg in Algiers aan Frankrijk bracht, verklaarde president Kaunda niet te geloven aan de mogelijkheid dat de federaties, die Groot-Brittannië bij wijze van koloniale erfenis in Afrika en Azië had achtergelaten, goed kunnen functioneren. Hij sprak uit ervaring, want Zambia was voor zijn zelfstandigheid een deel van de vroegere Rhodesische federatie. Hoewel deze federatie werd beheerst door een blanke minderheid en in dit opzicht dus moeilijk te vergelijken valt met de federatie van Nigerië, is Kaunda's wantrouwen tegen deze Britse staatkundige bouwsels zo groot, dat hij geen enkel bezwaar ertegen heeft als ze uiteen vallen.

De diplomatieke steun die Gaboen, Ivoorkust, Tanzania en Zambia aan Biafra geven is daar natuurlijk zeer welkom, alleen, zij is niet voldoende om Biafra de zo zeer begeerde internationale erkenning te geven, daarvoor is nodig dat meer Afrikaanse staten het voorbeeld van dit viertal volgen, de kans daarop lijkt op dit moment erg klein.

statement on tanzania's recognition of biafra

door **C.Y.Mgonja**

On behalf of the Government of the United Republic of Tanzania, I have the following statement to make:

The Declaration of Independence by Biafra on the 30th May, 1967 came after two military coups d'état – in January and July 1966 – and two major pogroms against the Ibo people. These pogroms, which also took place in 1966, resulted in the death of about 30 000 men, women, and children, and made two million people flee from their homes in other parts of Nigeria to the tribal homeland in Eastern Nigeria. These events had been interspersed and followed by official discussions about a new constitution for Nigeria, and also by continued personal attacks on individual Ibos who had remained outside the Eastern Region.

The basic case for Biafra's secession from the Nigerian Federation is that people from the Eastern Region can no longer feel safe in other parts of the Federation. They are not accepted as citizens of Nigeria by the other citizens of Nigeria. Not only is it impossible for Ibos and people of related tribes to live in an assurance of personal safety if they work outside Biafra; it would also be impossible for any representative of these people to move freely and without fear in any other part of the Federation of Nigeria.

These fears are genuine and deep-seated; nor can anyone say they are groundless. The rights and wrongs of the original coup d'état, the rights and wrongs of the attitudes taken by different groups in the politics of pre and post coup Nigeria, are all irrelevant to the fear which Ibo people feel. And the peoples of Eastern Nigeria can point to too many bereaved homes, too many maimed people, for anyone to deny the reasonable grounds for their fears. It is these fears which are the root cause both for the secession, and for the fanaticism with which the people of Eastern Nigeria have defended the country they declared to be independent.

Fears such as now exist among the Ibo peoples do not disappear because someone says they are unjustified, or says that the rest of Nigeria does not want to exterminate the Ibos. Such words have even less effect when the speakers have made no attempt to bring the perpetrators of crimes to justice and when troops under the control of the Federal Nigerian authorities continue to ill-treat, or allow others to ill-treat, any Ibos who come within their power. The only way to remove the Easterners' fear is for the Nigerian authorities to accept its existence, to acknowledge the reason for it, and then to talk on terms of equality with those involved about the way forward.

When people have reason to be afraid you cannot reassure them through the barrel of a gun; your only hope is to talk as one man to another, or as one group to another. It is no use the Federal Authorities demanding that the persecuted should come as a supplicant for mercy, by first renouncing their secession from the political unit. For the secession was declared because the Ibo people felt it to be their only defence against extermination. In their minds, therefore, a demand that they should renounce secession before talks are begun, is equivalent to a demand that they should announce their willingness to be exterminated. If they are wrong in this belief they have

C.Y.Mgonja is minister van staat van Tanzania, belast met buitenlandse zaken. Deze verklaring werd afgelegd op 13-4-1968

to be convinced. And they can only be convinced by talks leading to new institutional arrangements which take account of their fears.

The people of Biafra have announced their willingness to talk to the Nigerian authorities without any conditions. They cannot renounce their secession before talks, but they do not demand that the Nigerians should recognise it; they ask for talks without conditions. But the Federal Authorities have refused to talk except on the basis of Biafran surrender. And as the Biafrans believe they will be massacred if they surrender, the Federal authorities are really refusing to talk at all. For human beings do not voluntarily walk towards what they believe to be certain death.

The Federal Government argues that in demanding the renunciation of secession before talks, and indeed in its entire 'police action', it is defending the territorial integrity of Nigeria. On this ground it argues also that it has a right to demand support from all other governments, and especially other African Governments. For every state, and every state authority, has a duty to defend the sovereignty and integrity of its nations; this is a central part of the function of a national government.

Africa accepts the validity of this point, for African states have more reason than most to fear the effects of disintegration. It is on these grounds that Africa has watched the massacre of tens of thousands of people, has watched millions being made into refugees, watched the employment of mercenaries by both sides in the current civil war, and has accepted repeated rebuffs of its offers to help by mediation or conciliation.

But for how long should this continue? Africa fought for freedom on the grounds of individual liberty and equality, and on the grounds that every people must have the right to determine for themselves the conditions under which they would be governed. We accepted the boundaries we inherited from colonialism, and within them we each worked out for ourselves the constitutional and other arrangements which we felt to be appropriate to the most essential function of a state – that is the safeguarding of life and liberty for its inhabitants.

When the Federation of Nigeria became independent in 1960, the same policy was adopted by all its peoples. They accepted the Federal structure which had been established under the colonial system, and declared their intention to work together. Indeed, the Southern States of the Federation – which includes Biafra – delayed their own demands for independence until the North was ready to join them. At the insistence of the North also, the original suggestion of the National Council for Nigeria and the Cameroons (the political party which had its centre in the South) that Nigeria, should be broken up into many small states with a strong centre, was abandoned. The South accepted a structure which virtually allowed the more populous North to dominate the rest.

But the constitution of the Federation of Nigeria was broken in January 1966, by the first military coup. All hope of its resuscitation was removed by the second coup, and even more by the pogroms of September and October 1966. These events altered the whole basis of the society; after them it was impossible for political and economic relations between the different parts of the old Federation to be restored. They meant that Nigerian unity could only be salvaged from the wreck of inter-tribal violence and fear by a constitution drawn up in the light of what had happened, and which

was generally acceptable to all major elements of the society under the new circumstances. A completely new start had to be made, for the basis of the state had been dissolved in the complete break-down of law and order, and the inter-tribal violence which existed.

The necessity for a new start by agreement was accepted by a Conference of military leaders from all parts of the Federation, in Aburi, Ghana, in January 1967. There is a certain difference of opinion about some of the things which were agreed at that Conference. But there is no dispute about the fact that everyone joined in a Declaration renouncing the use of force as a means of settling the crisis in Nigeria. Nor does anyone dispute that it was agreed that a new constitution was to be worked out by agreement, and that in the meantime there would be a repeal of all military decrees issued since January 1966 which reduced the powers of the Regions. There was also agreement about rehabilitation payments for those who had been forced to flee from their homes, and about members of the armed forces being stationed in their home Regions.

The Aburi Conference could have provided the new start which was necessary if the unity of Nigeria was to be maintained. But before the end of the same month, General Gowon was restating his commitment to the creation of new states, and his determination to oppose any form of confederation. And on the last day of January, the Federal military authorities were already giving administrative reasons for delay in the implementation of the Agreements reached at Aburi. It was the middle of March before a constitutional decree was issued which was supposed to regularise the position in accordance with the decisions taken there. But unfortunately this Decree also included a new clause – which had not been agreed – and which gave the Federal authorities a reserve power over the Regions, and thus completely nullified the whole operation. Nor had any payment been made by the Federal Government to back up the monetary commitment for rehabilitation which it had accepted in the Ghana meeting.

In short, the necessity for an arrangement which would take account of the fears created during 1966 was accepted at Aburi, and renounced thereafter by the Federal authorities. Yet they now claim to be defending the integrity of the country in which they failed to guarantee the most elementary safety of the twelve million peoples of Eastern Nigeria. These people had been massacred in other parts of Nigeria without the Federal authorities apparently having either the will or the power to protect them. When they retreated to their tribal homeland they were expected to accept the domination of the same peoples who instigated, or allowed, their persecution in the country which they are being told is theirs – i.e. Nigeria.

Surely when a whole people is rejected by the majority of the state in which they live, they must have the right to life under a different kind of arrangement which does secure their existence.

States are made to serve people; governments are established to project the citizens of a state against external enemies and internal wrong-doers. It is on these grounds that people surrender their right and power of self-defence to the Government of the state in which they live. But when the machinery of the state, and the powers of the Government, are turned against a whole group of the society on the grounds of racial, tribal, or religious prejudice, then the victims have the right to take back the powers they surrendered, and to defend themselves.

For while people have a duty to defend the integrity of their state, and even to die in its defence, this duty stems from the fact that it is theirs, and that it is important to their wellbeing and to the future of their children. When the state ceases to stand for the honour, the protection, and the wellbeing of all its citizens, then it is no longer the instrument of those it has rejected. In such a case the people have the right to create another instrument for their protection – in other words, to create another state.

This right cannot be abrogated by constitutions, nor by outsiders. The basis of statehood, and of unity can only be general acceptance by the participants. When more than twelve million people have become convinced that they are rejected, and that there is no longer any basis for unity between them and other groups of people, then that unity has already ceased to exist. You cannot kill thousands of people, and keep killing more, in the name of unity. There is no unity between the dead and those who killed them; and there is no unity in slavery or domination.

Africa needs unity. We need unity over the whole continent, and in the meantime we need unity within the existing states of Africa. It is a tragedy when we experience a setback to our goal of unity. But the basis of our need for unity, and the reason for our desire for it, is the greater wellbeing, and the greater security, of the people of Africa. Unity by conquest is impossible. It is not practicable; and even if military might could force the acceptance of a particular authority, the purposes of unity would have been destroyed. For the purpose of unity, its justification, is the service of all the peoples who are united together. The general consent of all the people involved is the only basis on which unity in Africa can be maintained or extended.

The fact that the Federation of Nigeria was created in 1960 with the consent of all the people does not alter that fact. That Federation, and that basis of consent, has since been destroyed. Nor is this the first time the world has seen a reduction in political unity. We have seen the creation of the Mali Federation, the creation of a Union between Egypt and Syria, and the establishment of the Federation of Rhodesia and Nyasaland. And we have also seen the dissolution of all these attempts at unity, and the consequent recognition of the separate nations which were once involved. The world has also seen the creation of India and Pakistan out of what was once the Indian Empire. We have all recognised both these nation states and done our best to help them deal with the millions of people made homeless by the conflict and division. None of these things mean that we have liked these examples of greater disunity. They mean that we recognise that in all these cases the people are unwilling to remain in one political unit.

Tanzania recognises Senegal, Mali, Egypt, Syria, Malawi, Zambia, Pakistan and India. What right have we to refuse, in the name of unity, to recognise the fact of Biafra? For years the people of that state struggled to maintain unity with the other peoples in the Federation of Nigeria; even after the pogroms of 1966 they tried to work out a new form of unity which would guarantee their safety; they have demonstrated by ten months' of bitter fighting that they have decided upon a new political organization and are willing to defend it.

The world has taken it upon itself to utter many ill-informed criticisms of the Jews of Europe for going to their deaths without any concerted struggle. But out of sympathy for the sufferings of

this people, and in recognition of the world's failure to take action at the appropriate time, the United Nations established the State of Israel in territory which had belonged to the Arabs for thousands of years. It was felt that only by the establishment of a Jewish homeland, and a Jewish national state, could Jews be expected to live in the world under conditions of human security. Tanzania has recognised the state of Israel and will continue to do so because of its belief that every people must have some place in the world where they are not liable to be rejected by their fellow citizens.

But the Biafrans have now suffered the same kind of rejection within their state that the Jews of Germany experienced. Fortunately they already had a homeland. They have retreated to it for their own protection, and for the same reason – after all other efforts had failed – they have declared it to be an independent state.

In the light of these circumstances, Tanzania feels obliged to recognize the setback of African unity which has occurred.

We therefore recognise the State of Biafra as an independent sovereign entity and as a member of the community of nations. Only by this act of recognition can we remain true to our conviction that the purpose of society, and of all political organization, is the service of man.

eenheid en verdeeldheid in nigeriaanse dagbladen voor de afscheiding

door A.H. de Heer-Boswijk

Welke ook de achtergronden van de Nigeriaanse 'burger'-oorlog mogen zijn, de diepste oorzaak ligt toch wel in het zogenaamde 'tribalisme', de verdeeldheid naar stam-origine. Deze verdeeldheid had een zo grote invloed op het politieke, sociale en economische leven van de federatie, dat het niet mogelijk bleek het in de strijd om de onafhankelijkheid gestelde ideaal van nationale eenheid te handhaven.

'The very high esteem in which the world held Nigeria, before the events of January 1966, was due primarily to the ability of Nigerians to live together happily as a nation in spite of known differences'¹.

Gebleken is dat de 'known differences' tenslotte noodlottig geworden zijn voor de 'ability to live together happily'.

De controverse van het Nigerië van vóór de staatsgreep van 15 januari 1966 is in de trefwoorden nationalisme – tribalisme te vangen.

Duidelijk komt deze controverse naar voren in de dagbladpers, die niet geheel ten onrechte een spiegel van de maatschappij genoemd kan worden, hoewel niet uit het oog moet worden verloren dat deze spiegel voor een land als Nigerië, waar slechts een selecte bovenlaag in staat is de meestal in het Engels geschreven kranten te lezen, ook een beperkt deel van deze maatschappij te zien geeft. Maar, zo kan men zich afvragen, speelde het Nigeriaanse drama, waarin nu zoveel niet-begrijpende, onschuldige burgers hun droevige rol spelen, zich aanvankelijk ook niet slechts in die selecte bovenlaag af?

De bedoeling van dit artikel is om na te gaan hoe de tegenstelling nationalisme – tribalisme zich openbaarde in een aantal dagbladen.

de gebruikte kranten

Helaas kon slechts beschikt worden over een klein deel van de Nigeriaanse pers, nl. over vijf dagbladen, waarvan vier in Lagos, en één in Ibadan werden (resp. worden) uitgegeven. In het feit dat echter in deze vijf kranten de belangrijkste politieke richtingen vertegenwoordigd zijn, leek dit artikel zijn rechtvaardiging te vinden.

Zoals bekend mag worden verondersteld, liepen die partijen in grote trekken samen met de voornaamste stamgroeperingen. Dat wil zeggen dat het *Northern People's Congress* (NPC) voornamelijk onder de Hausa (Noorden), de *Action Group* (AG) onder de Yoruba (Westen) en de *National Council of Nigerian Citizens* (NCNC) onder de Ibo (Oosten) zijn aanhangers vond.

De betrokken vijf dagbladen zijn de NCNC steunende *West African Pilot* (WAP); de spreekbuis van de AG *The Nigerian Tribune* (NT); de 'regerings'-krant (en derhalve de lijn van de dominerende NPC volgende) *Morning Post* (MP) en de door de Engelse zusterkranten gefinancierde *Daily Express*

mevr. A.H. de Heer-Boswijk is doctoraal studente sociologie aan de universiteit van Amsterdam.

(DE) en *Daily Times*, beide door Yoruba-hoofdredacteuren geredigeerd. Hoewel, zoals gezegd, de belangrijkste drie partijen in deze kranten vertegenwoordigd zijn, werden met name het blad van de *Nigerian National Democratic Party* (NNDP) *The Daily Sketch* en het noordelijk blad *The Nigerian Citizen*, node gemist.

De periode waarvan over deze kranten beschikt kon worden is slechts kort in min of meer toevallig, namelijk van 1 maart tot 1 juli 1965.

Deze toevallige periode blijkt bij nadere kennisname van de politieke geschiedenis van Nigerië toch een bruikbare te zijn omdat als het ware hierin ten eerste nog de schaduwen van de politieke crisis na december 1964 te herkennen zijn. De Federale verkiezingen werden toen in verschillende districten geboycot door de *United Progressive Grand Alliance* (UPGA), een NCNC-AG alliantie, in de strijd tegen het verbond van NPC en NNDP, de *Nigerian National Alliance* (NNA). Deze strijd mondde op 18 maart 1965 na de zogenaamde 'kleine verkiezingen' uit in een zege voor de NNA.

Ten tweede wordt tijdens deze periode reeds vooruitgelopen op de verkiezingen voor het Westen, die in oktober 1965 zullen plaatsvinden en die één der aanleidingen zou worden tot de staatsgreep van generaal-majoor Aguiyi Ironsi.

Waarschijnlijk zullen aan veel niet-militair geïnteresseerde Nigerianen de korte berichten omtrent deze Ibo-officier, die een zo beslissende, zij het korte, rol in het huidige drama heeft gespeeld, ontgaan zijn.

Op 18/3 meldt MP dat hij door de minister van binnenlandse zaken met zijn benoeming tot hoofd van het Nigeriaanse leger gefeliciteerd wordt. Hij laat zich tijdens een receptie fotograferen terwijl enkele omstanders zijn traditionele Ibo-oorlogsuniform bewonderen (DT 12/4); hij laat een kind dopen (met foto in MP 19/4); ook is hij aanwezig op een cocktailparty bij de premier van het Midden-Westen waar hij een gesprek met een paar persmensen heeft en 'accused Southerners of responsibility for the inadequacy of military installations of Southern Nigeria' MP 31/5 bericht dat hij een cocktailparty gegeven heeft.

De namen van de nu leidende figuren Gowon en Ojukwu werden niet één keer in deze kranten gesignaleerd.

Er is een gezegde dat grote gebeurtenissen hun schaduw vooruit werpen, maar in de Nigeriaanse pers is ondanks vele klachten van briefschrijvers en journalisten die in het kort kunnen worden samengevat met de uitspraak van één van hen 'this nation is sick indeed!' niets dat wijst op een uiteenvallen van de federatie. Het woord 'afscheiding' ben ik in de ± 500 dagbladnummers niet tegengekomen!

Hiermee wil echter niet gezegd worden dat er in het Nigerië van vóór 1966 nooit over afscheiding gesproken is. 'The threat of secession is not new to Nigerians. When in 1953 the present leaders of the NPC feared political and economic domination of the North by the South, they threatened secession. A few years later, the Action Group, faced with the combined opposition of the East and the North, and believing that the political influence of the West fell far short of its economic contribution to the prosperity of the Federation, threatened secession. In 1965 the leaders of Eastern Nigeria, finding that, despite the now favourable economic position of the Region, their

political influence was weakened by the NPC/NNDP alliance, threatened secession.² Het vervolg van dit citaat geldt nog in de onderhavige periode (voorjaar 1965): 'The threat of secession is a convenient emotional expression of political frustration. But no Regional leader seriously believes that it is a practical alternative to Nigeria's problem of adjustment to the modern world'.

streven naar eenheid

Uit de kranten valt wèl te bespeuren dat er een oprecht streven naar eenheid is, maar dat er tezelfder tijd steeds incidenten plaatsvinden die deze eenheid in de weg staan.

Dit dilemma geeft DT Opinion (16/3) weer onder de titel *No easy task*. 'It has become the vogue among Nigerian leaders to decry from the roof tops the evil forces of tribalism, nepotism and corruption that pervade our society. When Alhaji Aminu Kano (President van de NPC) called on the Press to expose those who are making it impossible for Nigeria to 'create a good image abroad', we like to think that he has the backing of his fellow politicians. We believe that it is the sacred duty of the Press to point out the anomalies in our set-up. In this difficult task, the Press relies on the active co-operation of all sections of the community and especially the political leaders. But unfortunately, we seem to be living in a society where the work of the Press in being hindered by vested interests. Also we cannot understand the constant call for an end to tribalism, nepotism and corruption when those whose duty it is to extirpate this diseases are themselves contaminated. Nor is the burden of the Press lightened by the attitude of some newspapers who read tribalism into everything.'

Het zien van de pers als instrument tot eenwording spreekt ook uit één van de resoluties die, op het aan het slot van dit artikel aangehaalde, journalistencongres wordt aangenomen: 'That this convention recognises the unquestionable role the Nigerian Press can play towards sustaining national unity; and appreciating the fact that tribalism has been a major threat towards national unity, calls on all Nigerian publicity organs not to give publicity to any opinion based on tribe, and condemns unequivocally tribalism in all its shapes or forms'.

Sir James Robertson, ex-gouverneur van Nigerië, die dit land weer bezoekt in verband met zijn nieuwe functie als bankdirecteur, meent dat in het voorjaar van 1965 Nigerië meer tekenen van eenheid vertoont dan tijdens de onafhankelijkheid (MP 5/6): 'Nearly five years ago when I was sworn-in as Governor-General of the newly independent Nigeria, I said that I had infinite confidence in the future of Nigeria as a stable country blessed with wise leaders. After my recent visit I would still say exactly the same – with more emphasis. Nigeria is now more united and more likely to remain one country than it was in 1960'.

Kennelijk is het oog van deze bankdirecteur blind voor politieke problemen. Hij baseert zijn mening op het feit dat 'great developments have taken place since independence, and that the roads had been much improved. Many new industries had been started and economically everything seemed to be going well. The country definitely is developing fast and seemed to me to be prosperous with the people generally better off.' Het groeiende aantal deposito's bij de bank die hij vertegenwoordigt zijn een 'real sign of prosperity and growing sophistication'.

Minder optimistisch en met meer profetische blik stelt NT 6/4: 'The most important dividing factor confronting Nigeria, is the problem of holding a balance between national interest and interregional responsibility. This problem which today seems one without solution was given birth to by the federation's constitution, fathomed at Lancaster House under atmospheres of threats from Nigerian leaders against themselves and intimidation from the British Colonial authorities. The Nation's conscience evolved after the protracted sessions of constitutional talks was anything but an instrument of unity.'

De incidenten die de eenheid in de weg staan liggen vooral op politiek terrein, vaak vermengd met tribale factoren.

Voor de NT wekt de indruk dat in de strijd tussen de beide allianties de AG en de NNDP het felst tegenover elkaar staan. De politieke strijd is bitter en gaat op dorpsniveau soms letterlijk met moord en doodslag gepaard. De vermelding in de kranten op 21/4 dat de NNDP-leider Aberenla vermoord is door de Oba van Ogere en 10 andere AG mensen is hiervan een voorbeeld.

De NNDP werd geboren uit een geschil tussen de AG-leiders Awolowo en Akintola, een geschil dat Awolowo na een geruchtmakend proces in 1962 op beschuldiging van hoogverraad tezamen met 29 andere partijgenoten in gevangenschap bracht en Akintola de vader van de NNDP deed worden. (In hoeverre hier sprake is van samengaan van politieke richting en stamverband valt buiten het bestek van dit artikel. In herinnering mag in dit verband worden gebracht dat het Yoruba-volk een verzameling is van een aantal sub-stammen en dat de door deze stammen in vroeger tijden gevoerde oorlogen in de huidige tijd doorspelen.)

De NNDP met haar conservatieve inslag vond steun bij de belangrijkste noordelijke partij de NPC en naarmate deze steun vermeerderde werden de oude rivalen AG en NCNC tezamen gebracht wat tenslotte een consolidatie vond in de oprichting van de genoemde allianties en waarin tenslotte de Hausa en de Ibo meer en meer tegenover elkaar kwamen te staan en de Yoruba een meer volgende dan leidende rol toebedeeld kregen, waarop hun innerlijke verdeeldheid zeker van invloed is geweest.

invloed van de pers

Aan de ene kant is de pers, die in dit geval zeker voor drie van de vijf kranten de spreekbuis voor één bepaalde partij (c.q. alliantie) is, door in de commentaren en de wijze waarop het nieuws gebracht wordt, er steeds op te wijzen dat de eigen partij, maar vooral ook de eigen stamgenoten het bij het rechte eind hebben, de oorzaak dat de verschillen verdiept worden en de haat tussen de stammen groeit. Vaak wordt niet een persoon als persoon, maar als vertegenwoordiger van een stam aangevallen, zij het dat dit in bedekte termen en immer in naam van de nationale zaak gebeurt.

De kranten zijn zichzelf zeer goed bewust van de invloed die de pers uitoefent op de publieke opinie; het zijn dan ook altijd de concurrerende bladen die zich aan tribalisme schuldig maken. Zo schrijft NT's frontpagina-commentator op 15/6 onder de kop *Enough of Tribal Feud*: 'For quite some time now both the politicians and a section of the Press have made the fanning of the

embers of tribalism their stock-in-trade to the detriment of Nigerian Unity. We can treat with contempt and indifference the outlandish and sporadic outbursts of politicians. But, because of the power the Press wields on public opinion, it is a disservice to the cause of Nigerian Unity for newspapers to give tribalistic strokes and stresses to differences that can engender ill-feelings and unhealthy rivalry among the component tribes in the country. We believe that the Press can help tremendously in our efforts to weld together into a homogenous community where hate and distrust based on tribal jingoism will be an anathema. The 'Tribune', therefore, invites other newspapers to join it in a holy crusade of giving a total blackout to any speeches, campaigns and releases that tend to amplify tribalist propaganda.'

In MP 1/5 wordt in een artikel *Nigerian Press and Society* als ideaal voor de pers gesteld dat die 'should be free politically (and if possible economically) so as to insulate itself from party politics and bias; and thereby fulfill its unique functions of informing, influencing and entertaining the public. It is also the right and duty of the Press as the 'Fourth Estate' to criticise, though in a constructive manner, the activities of the Government.'

Er ontbreekt nog veel aan dit ideaal naar de mening van de schrijver: 'The different branches of the mass media in this country lean very much on the Governments that shield them from complete extinction, and these Governments represent, in the main, the different ethnic groups in the country. The mass media in trying to protect the ends of these Regional Governments, even if that meant wounding the others, have done great damage to our sense of national feeling. Nasty cartoons inciting a tribe against the other are common sights in these regional papers whenever elections are near. Politicians who but for their 'skill' in fanning tribal sentiments would have been forgotten in our bodypolitics continue their dirty game of spreading hatred and disunity. Our regional newspapers have succeeded in helping to make our people discriminate against the other regions and tribes and have exposed us to the outside world as a conglomeration of die-hard tribalists marked by a keen sense of insularity'.

Bij een bezoek aan het DE-kantoor in Benin van de Mid-West Minister of Information legt ook deze de nadruk op de functie van de pers: 'He urged the Press to create an atmosphere of unity so as to bring understanding among the different people of the country. Such atmosphere, he said, would shorten the gap of diversity between the different tribes in the country'.

the root of all evil

Ongetwijfeld zien de kranten een taak in het bepleiten van nationale eenheid. Soms doet dit wel is waar dienst als dekmantel voor politieke (c.q. tribale) doeleinden, maar er worden ook herhaaldelijk artikelen gepubliceerd die het probleem 'tribalisme' in het algemeen behandelen en waarin getracht wordt een oplossing aan te geven. Uit deze artikelen is in het hiernavolgende getracht te distilleren hoe de Nigeriaanse intelligentsia, want daartoe mogen we de publicisten toch wel rekenen, denkt over het probleem nationalisme-tribalisme.

Het begrip 'nationalisme' wordt in deze artikelen veel minder bediscussieerd dan het begrip 'tribalisme'. Geen schrijver die over 'nationale eenheid' schrijft – al mogen dan ook de meningen

verschillen of bv. de toenmalige federatie met haar meer-partijensysteem in alle regio's, de meest ideale vorm voor de Nigeriaanse staat is – acht het noodzakelijk nader op het begrip in te gaan en de uitspraak van NT commentator (17/4) spreekt wat dit betreft voor allen die in deze kranten het begrip nationalisme hanteren, nl. 'to think first as Nigerians and always as Nigerians before anything else'. Ten overvloede wordt hier in dit commentaar nog aan toegevoegd: 'Nobody is advocating the scrapping of local traditions and customs which have been preserved since ages. But when we continue to revere such local heritages, we must not forget to build a common Nigerian citizenry'.

Het begrip 'tribalisme' wordt genuanceerder gebruikt. Meestal gebruiken de schrijvers het in 'negatieve' zin, als staande lijnrecht tegenover en zijnde een bedreiging van de nationale eenheid. In een enkel artikel wordt er op gewezen, zoals ook in de theoretische literatuur³ is uitgewerkt, dat tribalisme ook in 'positieve' zin kan worden opgevat, nl. als integrerende factor voor de eenheid van een bepaalde groep (stam).

Bij de oprichting van de AG in 1951 leek het Yoruba-volk, ondanks zijn bewogen geschiedenis, een eenheid te zijn. De verwarring die na de crisis van 1962 ontstond heeft de nationale zaak zeker schade gedaan. De bedreiging van zowel de Yoruba-eenheid als de nationale eenheid ligt hier in de oprichting van een partij (de NNDP), die zich behalve tegen de 'eigen' stamgenoot, tezamen met een andere tribale groep (de Hausa) ook tegen een derde tribale groep – de Ibo – richt. In dit licht moet dan ook een uitspraak als 'every patriotic Yoruba man or woman regards (Chief Awolowo) as the only true leader of the Yorubas'. (WAP 28/6) gezien worden.

Dit 'positieve' tribalisme is ook de drijfveer geweest tot de oprichting van de culturele organisaties, zoals de *Ibo State Union* en de *Egbe Omo Oduduwa* e.a., die, mede door de politieke betekenis die ze tijdens de strijd om de onafhankelijkheid kregen, tenslotte ook 'negatieve' trekken gingen vertonen.

In MP 12/5 blijft de schrijver van een artikel in dit dilemma steken. Hij begint met het tribalisme als een positieve factor te zien: 'For some time now, a lot has been written on the disadvantages and advantages of tribalism in a developing society such as Nigeria. I believe that nothing could be done to eradicate tribalism in this country because we all are naturally born tribalists. Nobody in this Republic could deny not being a tribalist. In my own opinion, tribalism is a progressive factor to national developments. Many people would not believe me but if one makes a research in matters affiliated to tribe, one could easily agree with me that minus tribe, there will be no nation. Many writers had in the past attributed the political unrest in this country to the existence of tribal unions. This is unbelievable. Tribal unions are cultural organisations which cater for the general improvements of their clans or districts. In the words of Dr Nnamdi Azikiwe, President of the Federal Republic of Nigeria 'tribalism is a pragmatic instrument for national unity'. De lezer die verwacht dat de schrijver op deze gedachte verder zal gaan komt bedrogen uit, want 'Nigerians in my believe are born tribalists. To prove this, ask an applicant to go to an officer who requires people to fill some vacancies. The applicant will first ask you if the officer is a European. If not, he will furthermore ask you the name of his tribe. If the officer does not belong to the same tribe

with the poor applicant, he will be reluctant to go there and try his luck.' Opmerkelijk is dat deze schrijver niet uitgaat van een tribalistisch standpunt van degene die personeel nodig heeft, maar van dat van de sollicitant die bij voorbaat al weet dat hij niet geaccepteerd zal worden als hij van een andere stam is.

Na uiteengezet te hebben dat ook de federale regering 'somehow tribalistic' is omdat ministers en parlementaire secretarissen van dezelfde stam zijn, besluit de schrijver: 'As could be agreed upon, tribalism is a good venture, for national unity as no one could say that he does not belong to any certain tribe. As far as one belongs to a tribe, his dealings, whether politically or otherwise will be alleged to be of tribal feelings. Every Nigerian should please stop denouncing tribalism for we all are born tribalists. We should all forget tribalism and come together for the interest of national unity. The advantages of working together, planning together and thinking together are many. Long live Nigeria!'

En zo zit deze schrijver langs een omweg dan toch in hetzelfde straatje als de overigen die van mening zijn dat het tribalisme de 'cankerworm' van de Nigeriaanse eenheid is, of zoals NT 15/3 uitdrukt: 'that tribalism once described as the pragmatic instrument of national building, can in the hands of demagogues and greedy politicians, be the pragmatic instrument of national disaster.' De meeste schrijvers bepalen zich tot het formuleren van oplossingen. Maar voordat er een oplossing gevonden kan worden moeten de oorzaken worden opgespeurd zegt de schrijver van een artikel in WAP 24/3 *Let's find adequate remedy for tribal hatred*: 'What are the causes of tribalism? What are responsible for disunity in our country? Are the workers responsible or is it the ambitious youths who want to climb to success never mind whose horse is gored? Is it because our customs and costumes are not sufficiently exchanged? Is it arrogance on the part of one tribe, claiming superiority over the others that breeds tribal hatred and disunity? Finally, is it greed and practice of selfishness that encouraged tribalism?'

Het antwoord op deze vragen wordt aldus geformuleerd: 'Surely in our society today, students mix freely among themselves within and outside the school premises. They do home assignments together. Labourers share gari and dried fish among themselves in the factories during breaktime without the slightest feeling of tribal differences. During 'broke time' a language common among wage earners, workers render fiscal assistance to themselves. They visit one another. When they meet either in the hotels or bars, they buy beer and mineral waters for themselves. Despite all these, the talk of tribalism is still going on. Nigerian youths are children of the revolution. They do not look upon themselves with the feeling of differences. When vacancies are filled in Public Corporations and appointments are offered in Ministries, the talk of tribalism comes up. When staff are sacked for one offence or the other, the talk of tribal hatred flares up. It is correct therefore to think that politicians are responsible for tribalism in Nigeria. People in the lower rank do not know tribalism. In order to climb to success, they must preach of tribalism. Who is that politician who ever succeeded without a tinge of tribalism? There was a time that politicians were talking loud about Yoruba domination. At another stage, it was Ibo domination and at last Hausa domination. It may be Benin domination one day or Urhobo domination, etc. who knows? To confirm

that tribalism is not felt in the lower rank I draw example from my own office. In the place I work, there are Yorubas as well as Hausas, Urhobos as well as Edos, and Ibos. All of us are working in unison. No trace of tribal sentiment could be noticed among the whole lot of workers. Trade Unionism binds us together the more. However, immediately the dates of elections are named, everyone begins to talk about tribalism. Tribalism is therefore a political language in our country.'

Tot dezelfde conclusie komt de socioloog, Dieter Seibel, in zijn onderzoek onder arbeiders van tien industriële bedrijven in Ibadan en Ikeja (Lagos)⁴. Hij formuleert zijn conclusies als volgt: 'Comparison between co-operation on the political level and co-operation in daily life shows that inter-ethnic relations are much better where the population works together – e.g. in a factory – than where politicians collaborate. Political tensions between ethnic groups cannot be taken as an adequate measure of the relations between all the members of these groups, who usually work quite harmoniously together. Politicians sometimes play up ethnic affiliations in the struggle for power, and since this is much more obvious and much louder than the silent 'daily plebiscite' of the people, the impression may be that Nigeria is still far from being a real nation (this has been maintained several times in the last months in the press of many foreign countries); but the people themselves are much nearer to this end than is revealed by the political scene.'

Lijnrecht tegenover de meningen schijnt te staan die van Margery Perham, toch een autoriteit waar het kennis en begrip van Nigerië betreft als zij zegt: '(...) real unity is still only in the making and it is mostly to be found in the top levels of the civil services and the intelligentsia.'⁵

Het woord 'schijnt' wordt hier gebruikt omdat de meningen van Dieter Seibel, WAP met die van Perham toch samenkomen in die zin dat ze allen onderkennen dat voor de toekomstige ontwikkeling het al dan niet voortduren van het tribalisme in de top doorslaggevend is.

Mogelijk doelt de schrijfster met haar zinsnede 'real unity is still only in the making' ook op het feit dat voor het merendeel der Nigerianen, die op traditionele wijze in hun traditionele gebied wonen, 'nationale eenheid' een begrip is waar ze in hun dagelijks leven niet of nauwelijks iets mee te maken hebben en bij wie over tribalisme in negatieve zin niet gesproken kan worden omdat contacten met een ander dan de eigen stam niet bestaan.

De oplossing die in het hierboven aangehaalde artikel uit de WAP 24/3 voor het bestrijden van het tribalisme gegeven wordt is als volgt: '(...) it could be suggested that legislation be passed against tribalism. It should be made an offence to tribalise any Nigerian in any way. This could be an effective method of promoting unity in this country. (...) There should be no tribal politics. Everyone should be given the chance to join whichever political party of his choice. School children should be encouraged to understand themselves by exchange of visits. They should be taught by their teachers, the essence of Nigerian unity and oneness of our destiny. Others have suggested the encouragement of Boys Scout and Girls Guide Movements as a way of promoting unity.'

wetgeving: pro en contra

Er gaan meer stemmen op die het tribalisme willen uitroeien door het instellen van een wet. Tot in de senaat klinken deze stemmen zoals wanneer (o.a. MP 26/3) een senator de federale regering verzoekt een wet te maken 'which will deal with all forms of tribal discrimination in the country'. Hij voegt daar nog aan toe dat het prijzenswaardig zou zijn 'that Nigeria would work for closer co-operation with countries of the world in maintaining world peace; but it would be proper if charity should begin at home'.

Reeds eerder (MP 6/3) heeft de rechtskundig adviseur van het NCNC *Central Executive Committee* in Enugu in een verklaring betreurd 'that tribalism has corroded every fabric of Nigerian Governmental operations because it was a common knowledge everywhere that tribalism plays a strong role in people's appointments or dismissals in public corporations. Such a sorry situation has come to deface international prestige of Nigeria (he said). He yearned seriously for a time when the country would completely be purged of this wicked, malicious and tendentious malady in our society which had been perpetuated by tribal bigots who often succeed in fanning the internecine embers of tribal conscience'. Hij pleit dan ook voor de totstandkoming van 'a permanent tribunal whose responsibility would be to find a lasting panacea to the 'deadly disease' of tribalism in the country.' Dit tribunaal 'should be empowered to stop people from making wild allegations of tribalism against people in high positions through the Press only to score an unwarranted point of selfish end. This method would serve as a deterrent to the adverse publicity tribalism has given to Nigeria before the outside world'. Op deze wijze zouden alle beschuldigingen van tribalisme gekanaliseerd worden naar het permanente tribunaal en niet 'just let them loose into the pages of newspapers'.

Ongetwijfeld werd het bovenstaande idee geïnspireerd door enkele gebeurtenissen, die in de loop van februari en maart nogal wat stof in de pers hebben doen opwaaien en waarvan een crisissituatie in de Universiteit van Lagos (zie hieronder) de kranten tot het einde van de periode (30 juni) blijft vullen. Ook naar aanleiding van deze gebeurtenissen werd het artikel '*Strike dead the tribal swine*' (WAP 22/3) geschreven, waarin deze gebeurtenissen gezien worden als signalen 'for the tribal feud and vendetta which have soiled the pages of our newspapers'. Dit artikel begint met 'Tribalism, that horrific monster which bedevils Nigerian unity and corporate existence, is menacingly rearing its ugly head again' en eindigt aldus: 'The tribal swine must be stuck dead, for it constitutes a potential threat to the continued existence of the Nigerian Federation. In the prevailing circumstances, the government must not hold itself aloof, and I must say that it is not outside the competence of the state to interfere with any conduct from which unwholesome consequences may flow. A legislation directed against tribalism in all its ramifications must be enacted as soon as it is humanly possible'.

NT (Comment 17/4) ziet geen heil in de uitroeiing van het tribalisme door wetgeving, want het is 'a disease of the heart'.

Hiermede in overeenstemming is een artikel op de vrouwenpagina van MP 9/4. Over het algemeen houden de vrouwenpagina's zich slechts bezig met de moderne variant op de drie K's (Kinderen,

Kleren, Keuken) en dat op een vrij simpel niveau, maar het feit dat zelfs in één van deze rubrieken een artikel over het tribalisme voorkomt bewijst hoezeer dit op alle levensgebieden een punt van discussie is.

Misschien is het wel typisch voor een vrouwenpagina om met de volgende oplossing te komen: 'I wish to submit that intertribal marriage may be the only answer to tribalism in Nigeria. My reason for saying this is based upon the fact that tribalism is not in-born but a habit of feeling which everybody has in him immediately he reaches the age of differentiating his parents or real relatives from others. In this way the love of one's family is automatically extended to the other family and every member of both families come to regard one another as brothers and sisters. History has it that when there used to be inter-tribal wars, tribe which allowed her daughters to have inter-tribal marriage with men from other tribes always succeeded in ending wars' (...) 'And in this respect, the only help which we require from our politicians is to launch a mass appeal for intertribal marriage. Our churches should also contribute by not putting any impediment. If the various religious bodies believe in peace as one of the essentials of their religion, then there should be no difficulty in agreeing to inter-denominational marriages'.

Overigens wordt de oplossing van gemengde huwelijken niet alleen in een vrouwenpagina gegeven. Uit een artikel *Nigerians and Tribalism* (DE 3/6) is het volgende citaat gelicht: 'What our leaders and the churches should do is to encourage mixed marriages among the different tribes of Nigeria. All obstacles in marriages resulting from tribal customs should be removed to make the marriage of people of different tribes possible. Every Nigerian ought to be free to marry from any tribe of choice. In course of time a very new generation will evolve that will not regard itself as belonging to a particular tribe but as Nigeria. Before this ideal is achieved, we must learn to co-operate with the inevitable meanwhile, until we shall have succeeded in evolving a tribeless society.'

Minder utopisch uit zich de minister van luchtvaart, dr.K.O.Mbadiwe (NCNC) in een speech gehouden tijdens een parlamentszitting, die in WAP 19/4 gepubliceerd wordt onder de titel: *Road to National Unity*.

'National unity in this country', zo zegt de minister, 'transcends every other thing. With it, we are safe, without it we are lost. Let us not only acknowledge and demonstrate that we are one nation and one people; our fate and future rest not upon one citizen, but upon all citizens of this country. That is the majesty and significance of this moment.'

Het tribalisme staat deze eenheid in de weg. Wat is tribalisme? Volgens dr.Mbadiwe is het 'a concocted, artificial machinery set up by microscopic political group in order to hypnotize the masses who themselves have nothing to hide, have nothing but love in their minds. It is the few men that want power in a microscopic way, men who cannot sell their ideas before the nation, who go through an isolated space – a separatist space – in order to enthrone themselves. That is tribalism'.

De minister gelooft dat eenheid moet beginnen 'with us in this Parliament. But above all, the Prime Minister of this country, Alhaji Abubakar Tafawa Balewa, has a responsibility of calling together his brother Premiers and let us see a generation of brotherly feeling amongst men. It is a

duty they owe to this great nation. When the generals unite, similarly the common man will take his inspiration. All we give to humanity is nothing but inspiration.'

En daarom: 'The Prime Minister and the Premiers should meet, not only on political and constitutional matters, but on a social platform to exchange views. They should leave constitution and politics alone for once and play golf, swim, talk, and eat together. At least, those who cannot swim can eat. This situation is long overdue'.

plannen

Wetgeving, gemengde huwelijken, uitwisselingsbezoeken van scholieren, padvinderij, samen eten en zwemmen: iedere schrijver (resp. spreker) probeert zijn publiek te overtuigen dat er een uitweg gevonden moet worden.

Is er in deze periode ook iets daadwerkelijks aan te tonen? In de vier maanden die de kranten beslaan wordt drie keer van een plan in deze richting melding gemaakt.

Bekend is niet (en gezien de ontwikkeling die Nigerië sinds het voorjaar van 1965 doormaakte lijkt dat ook niet belangrijk) of deze plannen ten uitvoer zijn gebracht.

Het eerste plan is afkomstig van de op 11 maart geïnstalleerde nieuwe Oba van Lagos, Adeyinka Oyekan II, die in een boodschap aan de bevolking van Lagos gezegd heeft dat hij een 'revival of the conference of all natural leaders' wil bewerkstelligen. Uit de in DE 12/3 volledig gepubliceerde boodschap is het volgende citaat afkomstig: 'Such a conference will include all top obas, ezes, obis, emirs and onojies [traditionele hoofden uit alle delen van de republiek]. With the successful revival of such a body, it will be necessary for it to meet annually or as the need arises to review the trend of development in Nigeria with a view to giving elderly advice. The deliberations and decisions of such an organisation may have no legal or constitutional force or implications or effects but will have a moral influence on individuals and bodies.'

In het hierboven reeds geciteerde artikel *Let's find adequate remedy for tribal hatred* wordt dit een welkome suggestie genoemd en de Balewa-regering opgewekt hieraan mee te werken.

Van geheel andere aard is het plan om met ingang van het nieuwe studiejaar in oktober 1965 aan de Universiteit van Nsukka alle tribale organisaties en clan-associaties te verbieden. Dit bericht verschijnt in de kranten van 17/4. De bron van dit bericht is de *Record*, een publicatie van de afdeling journalistiek aan deze universiteit. DT citeert hieruit de woorden van de redacteur van de *Record*: '(...) tribal unions have become undesirable and their role in society is now hazy. These organisations have become vehicles for peddling selfishness, prejudice, nepotism and sometimes, intimidation. (...) tribal unions today weaken nationalism and kill enthusiasm through division. (...) The heavy dues and jealousies that participants suffer in tribal organisations, are enough reasons for banning them in all our higher institutions of learning.'

NT wijdt hieraan een commentaar onder de kop '*Blow on Tribalism*': 'The decision of the authority of the University of Nigeria, Nsukka, to bann all tribal and clannish organisations in the campus as from the next academic session is praiseworthy and timely. By this action, the UNN has demonstrated vividly its intention to outlaw all tendencies which make many Nigerians to be parochial in

outlook and thinking at the expence of the nation.' NT hoopt dat 'other Universities of the land and in fact other colleges of higher learning will join Nsukka to perform the job so well begun'. Het derde plan betreft een op te zetten experiment en wordt in MP 25/3 gepubliceerd onder de kop *New plan to promote unity*: 'The Nigerian experiment on international living is to embark on an intra-Nigeria exchange programme, designed to promote unity and understanding among various ethnic groups in the country. This was disclosed at a news conference in Yaba, Lagos (...) by the director of the experiment, Mr S.S.Adekoya. Mr Adekoya said the intention of the organisation was to fight tribalism where-ever it exists, in keeping with its policy to create an atmosphere which would be conducive to mutual trust and co-operation among the various tribes of the country.'

de kloof verdiept

Hiervoor is reeds aangegeven dat de pers enerzijds de eenheid tracht te bevorderen, maar anderzijds de kloof verdiept.

Dat uit de gebruikte kranten de indruk verkregen wordt dat in de NCNC-AG alliantie en de NNDP-NPC alliantie de politieke strijd tussen de beide Yoruba-partijen AG en NNDP op de meest felle wijze tot uiting komt, vindt ongetwijfeld zijn oorzaak in de op handen zijnde Westelijke verkiezingen. Deze verkiezingen zijn voor het verdere verloop van de geschiedenis van Nigerië zo belangrijk geweest dat het gerechtvaardigd lijkt hieraan enige aandacht te schenken.

Omdat de NNDP-krant *The Daily Sketch* niet beschikbaar was, zijn hier ter illustratie enige citaten uit de AG-krant NT opgenomen. Het meest opvallende van deze krant is dat zij in ieder politiek artikel of commentaar benadrukt dat de AG-leider Awolowo, die immers sinds 1962 gevangen genomen werd, bevrijd moet worden; 'Only a West regional election and the subsequent release of Chief Obafemi Awolowo can solve the problem facing the West in particular and Nigeria in general' (NT 4/3).

In maart, als de verkiezingen nog niet eens vast staan, wordt er reeds ernstig getwijfeld of deze wel 'free and fair' zullen zijn. NT 13/3: 'The concern of those of us who have been clamouring for an election in the West since January 1963 is no longer whether or not an election will be held this year but whether the elections will be free and fair. The mock elections of December 30, 1964 have revealed that many politicians and especially the NNDP leaders in the West have no belief in free and fair elections. I was on the field myself and I saw many of their diabolical plans'. De schrijver van dit artikel dat getiteld is *There will be no rigging this time* waarschuwt: 'The leadership of the NNDP ought to have known by now that the Action Group of Nigeria will resist with all weapons possible (there is nothing that is impossible) any attempt to rig the Western elections'.

En dit werd geschreven een maand na die beruchte verkiezingen: 'Reports are still coming in of renewed violence in Nigeria's Western Region, with many deaths. The latest of these, in which police statements confirm that 11 people were killed when police returned fire from demonstrators in Isho village in Owo division, Ondo province, during the weekend. This brings the total number of deaths in Ondo Province in the past two weeks to an estimated total of 46 and the total number of deaths from political violence in the Region since the controversial Regional elections on

October 11 to a figure which some estimates say is well over seventy. There are reports that at least two customary court judges have been killed and several court buildings burnt. An area specially affected, apart from Ondo Province, is Ijebu, as well as suburbs of Lagos such as Mushin. In Ilesha riot police used tear-gas to break up an anti-government demonstration by market women at the weekend.⁶

Het werkwoord 'to rig' was na deze verkiezingen zo ingeburgerd dat 'any tricky piece of play on the football field or the tennis court is greeted with the cry 'well rigged'!⁷

Niet alleen wordt de NNDP als de grote onruststoker in het Westen beschouwd, maar vooral ook in de WAP wordt deze partij voortdurend beschuldigd van zijn haat tegen de Ibo. In een artikel van 12/3 wordt gezegd dat deze partij de mensheid niets anders dan 'the basest form of tribalism' aan te bieden heeft. De onderhavige verklaring is geschreven door de secretaris-generaal van de *Ibo Youth League*. (De vermelding van deze functie wordt gedaan door MP 12/3 die slechts enkele punten publiceert uit de door de WAP in zijn geheel gepubliceerde verklaring).

De volgende citaten zijn gelicht uit WAP: 'The principal instrument of this anti-Ibo crusade is that hybrid of a political party the NNDP which was conceived and nurtured in mischief. This party's damnable record of wholesale betrayals of closest friends and colleagues, of treachery and debauchery has today become a mid-twentieth century legend. The emergence of this class of soulless people on the political horizon of the Western Region has been a great tragedy which, since 1962, has brought about large-scale sufferings and misery to the entire Nigerian people in general and the Western Region in particular.(..) Are we to believe that of all the NNDP leaders, there is none levelheaded to point out to his colleagues the madness and futility of these suicidal gambles? Because you have reason to disagree with some members of a tribe therefore the whole tribe automatically become your enemies! This is simply NNDP jungle logic which it is strenuously endeavouring to sell to the Northern leaders. Their progress in this direction is yet to be assessed. It is an incontrovertible fact that the Ibos have never, in the past or present, banded themselves together on the side of their tribesman fighting someone else from another tribe. And we challenge anyone to contradict this statement.'

Het is een hartverscheurende gedachte dat de massale moordpartij die in de zomer van 1966 door de Hausa op de in het Noorden aanwezige Ibo werd uitgevoerd, gezien kan worden als een aanvaarding van deze uitdaging.

de universiteitscrisis

'The prolonged controversy over the appointment of a new Vice Chancellor for the University of Lagos is more than a tempest in an academic teapot. It is, in fact, a microcosm of the complex tribal and political interplay which has characterized all the brief history of independent Nigeria.'⁸

De voornamelijk uit NNDP-leden bestaande Provisional Council van deze universiteit heeft op 27 februari 1965, tegen het advies van de senaat in, dr.S.O.Biobaku, een Yoruba, benoemd tot vice-kanselier van de Universiteit, in plaats van het contract met dr.E.Njoku, een Ibo, die deze functie sedert 1962 bekleedde, te verlengen.

Het gevolg van deze benoeming was een langdurige strijd (tot diep in het najaar van 1965) tussen Biobaku- en Njoku-aanhangers, waarin diverse groepen tegenstanders te onderkennen zijn. Een groot deel van de senaat stelde zich achter dr. Njoku, hetgeen leidde tot ontslag en ontslagnamen van o.a. alle buitenlandse professoren; een aantal studenten scheidde zich af van de *Union of Students* (pro-Njoku) en richtte een *Caretaker Committee* (pro-Biobaku) op. De universiteit was ongeveer een half jaar gesloten.

Hoe reageren de kranten op deze benoeming?

Als het nieuws op 1 maart in de pers bekend wordt gemaakt doet WAP dit met de kop *Another Shock for Ibos. Njoku forked out of Varsity Job*. Dit blad eindigt haar eerste commentaar (het begin van een lange reeks commentaren op deze kwestie) met: 'It will be difficult for the Council, which is the decisive authority of the University, to escape the charge that it has practised naked tribalism. We know that some political leaders have declared a war of attrition against the Jews of Nigeria for no other offence than that they are pushful and alert. But nobody will expect that the Ibo-bogey will rear its head in a university. The Council must convince Nigeria that Dr. Njoku is not a victim of tribalism.'

MP, DE en DT zijn het eens met de beslissing van de *Provisional Council*. MP vindt de benoeming een 'Honour to a worthy man', DE spreekt van 'A wise choice' en DT van 'A wise decision.'

In de moeilijkste positie verkeert NT. Het blad is dan wel het meest fervent anti-NNDP, maar tenslotte is dr. Biobaku een Yoruba ...: 'The *Nigerian Tribune* is not much interested in the way and manner in which Dr. S.O. Biobaku was appointed. May be, it may not, that his appointment was motivated by tribal sentiment. But if the man is qualified for the job, as we all well know that he is, other reasons should be advanced why he is not good enough to head the University' (5/3).

In het anti-Njoku kamp zijn de AG- en de NNDP-aanhangers niet te onderscheiden en wel om deze reden: 'Ironically, both the Action Group and the NNDP applauded the appointment as an honour to the Yoruba people'⁹.

Opvallend in de houding van de kranten (en dat geldt niet alleen voor de Universiteitscrisis) is dat elk blad haar commentaar- en opinierubrieken vaak schrijft alsof zij de enige bestaande krant is. Argumenten van de één worden zelden weerlegd door de ander. Op rechtstreekse aanvallen wordt meestal niet gereageerd. In het algemeen betrachten de dagbladen weinig objectiviteit. Als er mensen geïnterviewd worden, zijn het altijd degenen die het straatje van de krant meelopen; schrijvende studenten van de *Union* vinden plaatsruimte in de WAP, die van het *Caretaker Committee* in de andere bladen.

corruptie en tribalisme

Corruptie wordt in het Nigerië van 1965 als het grootste euvel na het tribalisme beschouwd. Dat ook bij het openbaarmaken en bij beschuldiging en verdediging tribale factoren meespelen illustreert de affaire Mbadiwe. Op 27 februari '65 heeft DE onthuld dat de minister van luchtvaart, dr. K.O. Mbadiwe zich schuldig gemaakt zou hebben aan een ongeoorloofde transactie. Dr. M. zou, terwijl hij al minister was, een stuk land, dat door de regering verpacht was aan een dr. M.

toebehorende maatschappij, hebben onderverpacht aan een bedrijf waarvan de regering het grootste aantal aandelen bezat en het verschil in huur, zijnde £2,400 per jaar, in eigen zak gestoken te hebben. Dr. M. heeft deze beschuldiging ontkend met het argument dat hij op het moment van de transactie nog een gewoon burger was, wat overigens later door DE weerlegd wordt, maar desalniettemin heeft dr.M. de transactie ongedaan gemaakt en de eerste minister heeft een verklaring uitgegeven dat verdere handelingen niet nodig waren en dat alle nodige stappen om een herhaling van een dergelijke situatie te voorkomen genomen waren.

De pro-NCNC pers vraagt zich af waarom uit alle bekende corruptie-zaken in topkringen juist deze NCNC minister het ontgelden moet. DE beschuldigt deze kranten daarop het tribalisme als een 'red herring' in de zaak betrokken te hebben.

Tai Solarin, een Yoruba-journalist, schrijvend in DT 3/3, vindt dat de minister naar aanleiding van deze zaak moet aftreden: 'To suggest that Dr. Mbadiwe should be left alone to carry on his state duties is to do two things. First, to refuse him a well merited punishment for an offence committed. Second, to brandish the notion that Dr. Mbadiwe, or another ten or twenty of all the others who are having the honourable's doctor experience on plot 7 A [het betrokken stuk land] are indispensable in the Government. Nobody is indispensable in this government or any other government. Men fight in sacred devotedness to win indispensability. Let the learned doctor go – or, henceforth, this country becomes more leprous than ever before, and our significance, for what it is worth today, will have shrunk into absolute nothingness everywhere else in the world. In the name of what we hold most dear to this country, let the learned gentleman go'.

Op dit stuk wordt in WAP 6/3 gereageerd door C.C.Oshimole, (uit de redactie hiervan wordt niet duidelijk of we hier met een ingezonden briefschrijver te maken hebben) onder de kop *To Hell With You Tai Solarin, 'The Saint'*: 'His (Solarin's) nefarious article in the partisan *Daily Times* of February [dit moet zijn maart] 3 calling on Dr. Mbadiwe is still the ly and of course it goes to complete the vile and fatuous writings by some hired Lagos journalists whose stocks-in-trade are to fan the embers of tribalism even to their own detriment.(..) It will be a sad day for all and sundry when the balloon of tribalism and hate which we have been trying to patch up will explode in the open. If I were those hired journalists who have fought Dr. Mbadiwe and failed, I would have 'hanged'. If there are honest men at all in Nigeria, they may not to be found in greater number from the tribe to which Tai and his ilk belong'.

Volgens de verdedigers van dr. Mbadiwe is het openbaar maken van deze affaire een samenzwering van bepaalde sectoren in de pers geweest. 'We realise the obsessional character of their [de bedoelde dagbladen] hatred for the person of Dr. Mbadiwe and his tribe' (WAP 8/3). Een partijgenoot van dr. M., de premier van Oost-Nigerië zegt bij een bezoek aan Lagos dat hij 'fed up with the Press' is. Hij wil een 'highpowered inquiry into the Nigerian Press to investigate corrupt practices.' In DE 18/3 wordt het dan juist verschenen boek *Corruption in Developing Countries* van Wraith en Simkins besproken en de recensent refereert in zijn bespreking aan de Mbadiwe-affaire en verdedigt de hierboven zo gelaakte bladen: 'What are the cures of corruption? The authors suggest that the most effective cure is publicity. The condemnation by Press, the educated citizens, the

novelists and particularly the universities. The Nigerian Press has been excellent in recent weeks but part of it has also been disappointing by defending corrupt bosses'.

Ook de NT (8/3) prijst de pers in verband met deze zaak: 'The country's press deserves praise for its present alertness as the watchdog of the people. Its attempt to clean the stinking Augean stable is equally commendable'. Maar hoe zou deze krant gereageerd hebben, durft men zich toch wel af te vragen, als het hier niet een Ibo- maar een Yoruba-minister betroffen had?

Het meest positieve standpunt in deze gehele zaak wordt ongetwijfeld ingenomen door Peter Enahoro, die onder het pseudoniem Peter Pan in DT (10/3) schrijft: 'But to rage and fume over Dr. Mbadiwe's deal (...) without actually meaning to root out evil and make a permanent preventive and punitive example, does not impress me much. What purpose is there in dishing out such carefully documented, thrilling scandals – assembled with tireless energy – if Dr. Mbadiwe is to remain in office and the Press is no longer interested in him but turns to expose a new deal?' [Na de zaak Mbadiwe maakt DE opnieuw een dergelijk geval bekend, waarin de directeur van de *Nigerian National Shipping Lines Ltd.*, eveneens een NCNC-man, de hoofdrol speelt.] 'I should have thought the aim of exposing ill-gotten prosperity is to get God-fearing Balewa to do something drastic with his cronies for a change. Why is the Press satisfied with merely drawing blood? I am in full support of the Press campaign for a healthier public life. But I am against scandal stories if the only reason for the witch-hunting is to entertain the reader. There is a titillating feeling sweeping the public at the moment, not so much for the appalling depravity of it all as that they get a chance to vent their resentment on their so-called 'betters'. A roaring scandal such as we now have arouses a complex among people. There is a mischievous sense of sophistication and the secret thought that we are better after all than the august members of society. It appears that the Press is just as weak in this attitude of mind. Otherwise, the answer to this malady of avarice in our society lies not in the mere exposure of tiny islands of impropriety. It lies in draining the whole lake of filth. A long term solution is to compel all politicians holding public offices to deposit an account of their holdings with the Prime Minister on taking office and to submit a certified statement of their wealth to the PM on completion of office. The Press should battle on until a more positive outcome is achieved in this brave campaign.'

In een parlementaire zitting wordt door een NCNC-vertegenwoordiger de beschuldiging geuit dat een aantal redacteuren zich zouden hebben laten omkopen door de NNDP om de Mbadiwe-affaire te publiceren. Hierop komen zoveel interrupties dat de spreker niet in staat is zijn rede, die volgens WAP 30/3 tot thema had 'Nigerian unity and the role which some Nigerian newspaper editors were playing to thwart the realisation of this much desired unity' te beëindigen.

Uiteraard wordt deze beschuldiging door de drie betrokken kranten, DE, DT en MP ontkend. Omdat de beschuldiging niet buiten het parlement herhaald wordt (hiertoe wordt het parlamentslid door alle betrokken redacteuren uitgedaagd), verdwijnt dit persincident in de doofpot. Alleen klinkt de echo nog na in één van de aangenomen resoluties op het hieronder nog nader aangeduide journalisten-congres, die als volgt luidt: 'That this convention disapproves unequivocally the

attitude of Mr. R.B.K.Okafor [het betreffend parlementslid] for using parliamentary immunity to assassinate the character of some leading journalists in Lagos'.

Bij een bezoek aan Enugu zegt dr.Mbadiwe zelf tegen de op het vliegveld wachtende journalisten dat de zaak gesloten is sinds de verklaring van de eerste minister. Maar ofschoon het, volgens zijn eigen zeggen, tegen het protocol is, blijkt hij er toch nog wel iets over te willen zeggen (DT 6/3): 'The Minister described newspaper attacks on him as 'an atomic blast' adding: 'I am very grateful to my giant party which immediately replied in a counter blast. Dr. Mbadiwe regretted that since the last Federal election, there has been the tendency by certain groups of people to divide the country and oust 'pioneers of the nation'.

WAP contra MP

De kranten die enigszins van de hierboven gestelde conclusie, dat de kranten vaak schrijven alsof er geen concurrerende bladen bestaan, afwijken, zijn de WAP en de MP. Van deze bladen zou men kunnen zeggen dat zij elkaar het licht niet in de ogen gunnen.

Omdat de MP gefinancierd wordt door de belastingbetalers en een 'mass turn-away of the reading public from the Post papers' geconstateerd is, vindt WAP 19/3, dat er een onderzoek ingesteld moet worden: 'The editorial board of the *Post* is just too incompetent to cope up with work and deserves an immediate sack. That is the problem and the solution.' Over de hoofdartikelen wordt gezegd: 'The Editorial column of the *Post* has the following repulsive characteristics: – distortion of news items and an amateur and unintelligent method of handling delicate and controversial issues. This is evidenced by the articles which appeared under this column during the constitutional crisis. The editor has used his column to attack individuals who from indications are his personal enemies. But this should not have been the case. He has failed to realise that he is a public servant and that using his position in the manner he does constitutes an abuse of office which is as serious as a Minister of State who used his position to foster personal ends'.

Dit is WAP's 'collegiale' advies: 'While awaiting any remedial measure, the Federal Government might deem wise to meet out, the editorial board of the Postgroup are strongly advised to read the *West African Pilot* regularly to copy the standard as set by it. This will surely help to raise their standard which has slumped to the level of a clannish journal. Mr. Editor, if you feel that you still measure up with any of your colleagues, nay that you are worth your salt as an editor of a national newspaper, accept the challenge to publish your monthly sales figures for the past three years, and may be the trend, or a comparison of your sales with that of any national dailies would let facts speak for themselves'.

MP antwoordt in een commentaar op 23/3: '(...)The inspired Press may libel us; the organised mob may attack our persons and seek by means, mean and undemocratic, to seal our mouths. The great ones may seek to edge us out; and pressure may be put on those who can lay wreaths on our graves. But all of this cannot destroy the truth we tell, nor reduce the weight of the caution we plead. It may be in a thousand years to this day, but, some day, those who live after us will admit we warned against every impending doom, and had the courage to try to dig out every

impediment on the path of national unity. The game of politics is a dirty one. Those of us who choose to participate in it must be prepared to wallow in the mud of the game – because the rules contain no discriminatory clauses. The plain truth that Nigeria has to face is that if those on high so love the game below that they must join in it, then, they must be prepared to take the kicks of their play-mates and abide by the rule of the referee into the bargain. What is more, this country cannot rightly be turned into one in which one man alone speaks while others have only but the right to salaam. That will not be the sort of democracy promised us even by the great leader-writers of the *West African Pilot*'.

Op 6/5 krijgt WAP een waarschuwing van MP's Observer: 'I am really very unhappy at the way this [bedoeld wordt de WAP] newspaper which I have grown to love very much, has of late been straining itself in its diabolical efforts to sandbank the tribal gulf of hate (how unfortunate this is) into the country into an Isthmus of national misunderstanding. (...) I think a stage has now been reached when the newspaper must be told in a plain language that it has now by its devious and persistent tribal sermonette of hate constituted itself into an enemy of unity and progress. This is unfortunate indeed especially now when the prosperity of this great nation depends very much on the perfect understanding among tribal groupings and, when the newspaper ought to intensify campaigns for the achievement of this desirable end, it has busied itself in injecting an neat phial of poison into the minds of law-abiding citizens. Would to God the *West African Pilot* know that it is clearly doing some disservice by publishing such insidious propaganda in order to bolster disaffection and ill-will among the people of this blessed nation. Perhaps, this newspaper is living behind time because public spirited men among whom are some illustrious Ibos have been chanting hymns of unity, tolerance, happy co-existence and love among the different ethnic groupings of this nation. And so may it be. The *West African Pilot* must therefore be warned that Nigeria will never forget any newspaper that indulges in creating ill feelings and rancour in stead of moulding people's thinking towards building a virile and prosperous nation where 'though tribe and tongue may differ, in brotherhood we stand'.

Een aanval op de MP, die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat komt voor in een Open Letter to Editor of *Post* van 'A Nationalist' in WAP 24/3: 'The role your press has played so far in Nigeria has been utterly destructive much against the expectations of the people with whose money your press is maintained. This is a great injustice, a great treachery and an abuse of the right of the press. One cannot understand the reasons for this villainous role your press is playing. Yours is the 'National Press but I do not really understand the connotation of the word 'National' from the sectional stand your press has taken in matters that require at least, a national, impartial and patriotic approach. One would understand that the reason why you do not care for the injury you have been doing to the people of this country is that you do not care whether your paper sells or not in so far the *Post* runs on public revenue. But is there wrong in keeping the standard of your publication high, impeccable and reliable?'

Het bovenstaande is de inleiding van de open brief aan de redacteur van de *Post*, waarin gewezen wordt op de laakbare houding die MP in de universiteitscrisis heeft aangenomen door zich achter

het besluit van de *Provisional Council* te stellen. De brief eindigt: 'The University of Lagos affair you should know, is above toying with. Lagos University is not like your press. It transcends the boundaries of politics and tribalism'.

Naar aanleiding van de komende Westelijke verkiezingen zegt WAP's Commentator op 11/6: 'There is little wonder that the 'Post' will stop at nothing to tear down the object of its inveterate hatred (bedoeld wordt de UPGA). No matter what weapons it employs in doing so, it appears the one overriding thought is to deride, distract, distort, and to defame. (...) Whatever the 'Post' thinks, the UPGA will continue to wax stronger and stronger until as the alternative government in the West just now, it receives the people's mandate through the baptism of the ballot-box in the coming Western elections. No weeping will stay the UPGA. No empty cajolery will break apart the mighty bulwark that the AG and NCNC have built up. Let the 'Post' carry on its spate of baseless criticism. Before its very eyes, the clay-footed principalities it adores, will be reduced to shambles in a matter of weeks. But we warn that it is high time the 'Post' summoned courage to choose between living up to the tenets of a national press and taking a back-seat as a mere NPC propaganda-sheet'.

Dat de WAP niet alleen staat bewijst een verzoek aan de Oostelijke regering van de 'Government Chief Whip' en NCNC-lid in het O.-Nigeriaanse lagerhuis om verkoop van de *Morning Post* in O.-Nigeria te verbieden. Merkwaardigerwijs wordt dit in MP zelf (6/4) zonder enig commentaar als nieuwsbericht op de frontpagina vermeld: 'Analysing the role of Nigerian newspapers in the House, he urged the Regional Government to prevent the circulation of the *Morning Post* because, he alleged, the newspaper had degenerated into the organ of a single political party. He felt it would be deriding on the intelligence of the people of the region if the newspaper was allowed to continue with its calculated calumny against Eastern Nigeria leaders.'

In een artikel op 5/3 wordt de WAP openlijk door MP van tribalisme beschuldigd inzake de universiteitskwesitie omdat deze krant niet geprotesteerd heeft bij een benoeming aan de Universiteit van Ibadan: 'At the University of Ibadan Dr. Anene was promoted the Head and Professor of History over and above Dr. Ajayi who had undoubted merit and better claim to this post. The West African Pilot however did not see anything wrong simply because it is the case of an Ibo man superseding a Yoruba man'.

Ongetwijfeld ook op de WAP duiden de volgende alinea's: 'It is regrettable that some leading national newspapers have descended to the low level of defenders of tribal interests. Shocking headlines with tribal bias have become the order of the day. Confidential information is published with glee to satisfy the whims and caprices of politicians with feet of clay. On the whole, the Nigerian Press is failing in its duty to this nation. The tremendous power which was skilfully employed to crush the forces of imperialism in colonial days is now being misused at the expense of the nation the Press helped to create. If only the Press will discharge its duty to Nigeria without fear or favour and see every event from the national point of view instead of seeing it through the narrow tribal mirror it will not be long before we bury tribalism with all its attendant evils'.

journalistencongres

Van 16 tot en met 18 april wordt in Ibadan een nationale conventie van de *Nigerian Union of Journalists* gehouden. Uit alle regio's zijn gedelegeerden aanwezig.

Tijdens zijn openingsrede houdt de premier van W.-Nigerië, Chief S.L. Akintola, een warm pleidooi voor het oprichten van een Nigeriaans nieuwsbureau. Ook geeft hij het congres tien geboden, waaraan hij de pers zich zou willen zien houden.

- 1 Don't write what you don't believe.
- 2 Don't use a single unnecessary word.
- 3 Don't make too many points.
- 4 Don't be bitter.
- 5 Don't be diffuse.
- 6 Don't be heavy.
- 7 Don't attempt to write without knowledge of the subject.
- 8 Don't forget that humour is the salt of life.
- 9 Don't use irony. It is always misunderstood.
- 10 Don't forget that a whisper inside a newspaper office becomes a roar outside.

Geen politieke tegenstander van Akintola zal uit deze rede (die in alle bladen volledig gepubliceerd is) iets hebben kunnen halen dat verdacht zou kunnen worden gemaakt. Nochtans meldt Peter Pan (DT 24/4): 'Un ungallant attempt is being made to reduce Chief Akintola's brilliant adress at the annual conference of the *Nigerian Union of Journalists*, to the level of a silly political squabble. A Lagos newspaper has been chirping with affected bird noises. [Dit is mogelijk *The Daily Telegraph*, eigendom van dr. Mbadiwe, geweest, in elk geval niet WAP, MP of DE; in de laatste twee bladen zou het trouwens ook moeilijk verwacht kunnen worden.] It [het betreffend dagblad] moans that the NUJ conference was stage-managed to delight the party in power in Western Nigeria, and points to the fact that the Premier was extended the courtesy to adress the conference as a proof'.

'Surely, this is childish sourliness,' vindt Peter Pan 'What Chief Akintola said about the problems confronting the Nigerian Press was simply true. No politician has felt the pulse in the backrooms of the newspaper industry in Nigeria so closely. Chief Akintola wielded the hammer with exactness and scored his points accurately on the nail's head. We can do better than begin a churlish controversy which is not aimed at widening discussion on the important points raised in the adress. Let those of us who have no contribution to make, turn their attentions to tribe witch-hunting in public offices, which seems to be the only pre-occupation at which they are expert'.

Deze conventie wordt besloten met een rede van de Westnigeriaanse Minister of Information, waarvan o.m. DE 19/4 een verslag geeft: 'The Minister urged Press and Radio men to aim at presenting the facts of every situation without bias, adding that comments, though free must be objective and constructive. He declared: 'As good journalists it is your duty to help raise the standard of living of the community by imparting to the inwords and pictures through your newspapers, journals and magazines simple rules of health sanitation, nutrition and home economics: Mr. Adebayo observed that a lot of folklores and stories from which Nigerian¹ ancestors

derived amusement and pleasure were being forgotten. He therefore appealed to the Press to use such materials to entertain and promote the country's cultural heritage. He said the way pressmen handle and channel the various media of communication at their disposal will to a great extent determine progress already made towards the attainment of building a united, peaceful and progressive nation.'

Deze hoopvolle woorden zien wij nu, oktober 1968, als dood en zinloos. Eveneens zinloos lijkt het de Nigeriaanse pers als mede-schuldige in deze, de gehele wereld bezighoudende, oorlog aan te wijzen.

De schrijver van NT's Comment heeft niet geweten welke profetische woorden hij schreef op 2 maart 1965: 'If the child born to the nation five years ago still suffers from acute teething ache, then all we thought to be a normal living child is indeed a dreadful monster!'

notes:

¹ Horatio Agedah, The World and the Nigerian Situation. In: *Towards one Nigeria*, nr. 1.

² Okoi Arikpo, *The Development of Modern Nigeria*. Penguin African Library AP 21.

³ O.a. bij I.Wallerstein, Ethnicity and national integration in West Africa. In: *Cahiers d'Etudes Africaines*, 3 (1960).

⁴ H.Dieter Seibel, Some aspects of Inter-Ethnic

relations in Nigeria. In: *Economic and Social Studies*, July 1967.

⁵ *The Times*, 12 sept. 1968.

⁶ *West Africa*, 13 november 1965.

⁷ *idem*, 20 november 1965.

⁸ Okon Idem, Tribalism and Politics at the University of Lagos. In: *Africa Report*, October 1965.

⁹ Okon Idem, o.c.

the african writer and the biafran cause

door Chinua Achebe

**bewerkt naar een lezing gehouden op de Makerere-universiteit in
Kampala, Oeganda, op 25 augustus 1968.**

The involvement of the Biafran writer today in the cause for which his people are fighting and dying is not different from the involvement of many African writers – past and present – in the big issues of Africa. The fact of war merely puts the matter in sharper focus.

It is clear to me that an African creative writer who tries to avoid the big social and political issues of contemporary Africa will end up being completely irrelevant – like that absurd man in the proverb who leaves his burning house to pursue a rat fleeing from the flames. And let no one tell me that if this was true for African writers, it must also be true for others. The fact is that some of the great issues of Africa have never been issues at all or else have ceased to be important for, say, Europeans. Take for instance the issue of racial inequality which – whether or not we realise it – is at the very root of Africa's problems and has been for four hundred years. It has become fashionable to beguile ourselves into believing that all 'reasonable' people accept the idea of human equality and that the minority who do not accept it are mentally sick, and will be cured in due course.

To take this comforting view is regarded as being level-headed and civilised. To keep hammering at racial insults is extremist and tiresome and may even show racism in reverse. We all know the little joke of the African in London who ordered coffee and then stormed out of the restaurant when he was asked 'white or black'. To be able to make such jokes against ourselves is of course a most welcome sign of self-confidence. Obviously it would be a ridiculous waste of energy to go through life fighting imaginary insults. At the same time, to go through life swallowing real insults is to compromise one's self-respect. Whether we like to face up to it or not Africa has been the most insulted continent in the world. African's very claim to humanity has been questioned at various times, their persons abused, their intelligence insulted. These things have happened in the past and have gone on happening today. We have a duty to bring them to an end for our own sakes, for the sake of our children and indeed for the safety and happiness of the world. And 'we' includes writers.

In the last four hundred years Africa has been menaced by Europe. We may break these four centuries into three important periods

- a the slave trade
- b colonisation
- c decolonisation

During these three periods the inherent assumptions of Europe with regard to Africa have not changed as much as we like to think. Admittedly if a John Hawkins were to fit out a slave ship

Chinua Achebe is de Biafraanse schrijver van een viertal romans, zoals het beroemde *Things fall apart*.

from Plymouth today, he would be universally condemned. The world would not stand for it. That much progress must be conceded. But let us look beyond Hawkins' action to his basic assumptions. We will find there a belief that the slave is somewhat less than human. Whether we like to admit it or not, this kind of belief is not entirely obsolete. It certainly was present (no doubt in a somewhat attenuated form) in colonisation. No one arrogates to himself the right to order the lives of a whole people unless he takes for granted his own superiority over those people. European colonisers of Africa had no difficulty in taking their own superiority for granted. Neither do their present descendants (and this includes America and Russia) who set out to manipulate emergent Africa.

This assumption of superiority becomes particularly dangerous when – as in our case – it gets mixed up with colour and race.

How then does all this affect the writer?

If an artist is anything he is a human being with heightened sensitivities; he must be aware of the faintest nuances of injustice in human relations. The African writer cannot therefore be unaware of, or indifferent to, the monumental injustice which his people suffer. Among the very earliest African writers in English was an ex-slave, Olauda Equiano who called himself Gustavus Vassa, the African. In his most remarkable autobiography published in London in 1789, one of his primary concerns was to do battle against those fundamental assumptions which I mentioned. Equiano described with great feeling and longing the simple beauty of his half-remembered African childhood. 'We are almost a nation of dancers, musicians and poets', he wrote. In another place he said, 'Our women too were, in my eyes at least, uncommonly graceful'. I suppose he had to put in that subjective qualification – in my eyes at least – to make the thing at all plausible – so unpropitious were his times. It must have taken a lot of courage to fight that lonely battle in London in 1789. In taking the colourful name of Gustavus Vassa the African, Equiano no doubt sought to bring to his cause the magic and success of the Swedish patriot who led his people to freedom.

(I might add with pride and no chauvinism, I hope, that Olauda Equiano was born in the first half of the eighteenth century in that part of West Africa called Biafra today.)

Equiano then represents the African writer's response to Europe's first assault on the life and dignity of Africans during the period of the slave trade.

Let us now turn to the middle period – one could almost say the middle passage – which saw the colonisation of Africa by alien races. While few people today would try to defend the slave trade period, there are apologists of colonisation who will point to the many benefits which came to Africa in the wake of colonisation. For instance the foundations of future nation states were laid; Africa was introduced to the arts of civilisation and given the true religion etc. These arguments need not detain us as they are hardly relevant to my main point. I am concerned here with the underlying attitudes of people to people. If the attitudes are wrong then a whole lot of other things go awry. Depending on how it is given, a gift could become an insult, and a juicy morsel turn to gall. A giver's face is eaten, says a proverb before the gift in his hand.

What then were the underlying attitudes of the European coloniser to Africa and its people? In

1884 European statesmen met in Berlin and simply divided the land of the blacks among themselves. The blacks were of course divided alongside the land on which they stood. Then one fine morning, Queen Victoria remembered her cousin, The Kaizer's birthday and gave him Tanganyika with many happy returns!

Arrogance, contempt, levity – these were some of the attitudes. That great imperial poet Kipling called the African 'half devil, half child'. Dr. Schweitzer was to be more generous. The African, he said, was certainly the white man's brother, but a junior brother.

There is a touch of almost disarming levity in all this. But it had its serious moments too when the 'blond beast' bares its ivory teeth and the white latex of the Congo rubber turns red.

'The white man killed my father', cried David Diop.

'My father was strong

The white man raped my mother

My mother was beautiful'

But most African writers adopted a more moderate tone – a tone of almost sweet reasonableness, reminiscent of Equiano.

They call us cotton heads and coffee men and oily men

They call us men of death.

But we are men of the dance whose feet only gain power

When they beat the hard soil

That was Senghor, of course. But even he could be overwhelmed by the wickedness and hypocrisy of Europe, of diplomats who thoday will still barter with black flesh, as he said in one of his more bitter moods.

Our prose writers were, naturally concerned with the same basic issues, but on the whole adopted a more conciliatory tone – no violent accusations of murder and rape. The attitude of the writer seemed to be that once a good case had been made for his people's culture and institutions, the rest could be left to the good sense of the reader. A common criticism of this genre of African protest writing is that it was addressed to Europeans. This is mostly true and I do not see how it could have been otherwise. After all it was Europe which introduced into Africa the problems which the writer was attempting to solve. But it is not entirely true that these writings were addressed solely to the European reader. The writer was also trying to restore to his people a good opinion of themselves because their association with Europe had visibly undermined their self-confidence. Dr. Emmanuel Obiechina is right when he sees in West African writing '...a purpose, implicit or explicit, to correct the distortions of the West African culture, to recreate the past in the present in order to educate the West African reader and give him confidence in his cultural heritage, and also in order to enlighten the foreign reader and help him get rid of the false impressions about the West African culture acquired from centuries of cultural misrepresentation.'

The third phase of Europe-Africa relationship opened just over ten years ago with the independence of Ghana. 'Seek ye first the political kingdom', said Nkrumah, 'and all other things will be added unto you.'

In Nigeria the nationalist freedom movement created a freedom song:

Freedom, freedom
 Everywhere there will be freedom!
 Freedom for you and freedom for me
 Everywhere there will be freedom!

And we sang it to a swinging, evangelical hymn-tune from Sacred Songs and Solos. And danced it until our feet gained power beating the hard soil. And Europe capitulated, or so we thought. In the words of Dr. Nnamdi Azikiwe, Nigeria was given her freedom 'on a platter of gold'. Like the head of John the Baptist, this gift to Nigeria proved most unlucky. The British who had done precious little to create a spirit of common nationality in Nigeria during the fifty years they were in control, made certain on the eve of their departure that power went to that conservative element in the country which had played no part in the struggle for independence. This would ensure Nigeria's obedience even unto freedom. As a first sign of this, the British High Commissioner took up residence next door to the Prime Minister who was of course a British Knight.

Within six years of independence Nigeria was a cesspool of corruption and misrule. Public servants helped themselves freely to the nation's wealth. The government of many African countries has recently been described as a kleptocracy. Nigeria could certainly be called that. Elections were blatantly rigged. (One British weekly captioned its story of a Nigerian election NIGERRIMANDERING.) The national census was outrageously stagemanaged; judges and magistrates were manipulated by the politicians in power. The politicians themselves were manipulated and corrupted by foreign business interests.

This was the situation in which I wrote 'A Man of the People'. The irrepressible Wole Soyinka put on the stage a devastating satire 'Before the Black-out' which played to packed houses night after night in Ibadan. The popular travelling theatre of Hubert Ogunde and his many wives began to stage a play clearly directed against the premier of Western Nigeria. The theatre group was declared an unlawful society and banned in Western Nigeria. Things were coming to a head in that region. After an unbelievable election swindle violence erupted as a result of the anger and frustration of Western Nigerians. It was in these circumstances that Wole Soyinka was charged with holding up the Ibadan radio station and removing the premier's taped speech!

The Prime Minister of Nigeria who had been built up into a great statesman by the western press did nothing to save his country from impending chaos. Yet he found time to call a Commonwealth Conference in Lagos to discuss Rhodesia and to save Harold Wilson from the consequences of an OAU resolution to which Nigeria had subscribed.

The creative writer in independent Nigeria found himself with a new, terrifying problem on his hands. He found that the independence his country was supposed to have won was totally without content. The old white master was still in power. He had got himself a bunch of black stooges to do his dirty work for a commission. As long as they did what was expected of them they would be praised for their sagacity and their country for its stability.

When 'A Man of the People' was published, the wife of a senior British diplomat in Lagos who had hitherto shown great admiration for my work, told me quite plainly that the new book was a great disservice to Nigeria. She made me understand that it was irresponsible to damage the good name of a country which had achieved so much in so a short a time. I failed entirely to persuade her that Nigeria deserved to be criticised. She obviously knew what was good for Nigeria – Britain's shining model in Africa. Woe betide the man who had the temerity to disturb its serene stability.

As everyone knows Nigeria was upset in January 1966 by five young army majors. Nigerians went wild with joy at the fall of the corrupt and hated governments of the federation. Britain writhed in pain. It is said that the British intelligence service in Nigeria was rebuked and completely reorganised.

Meanwhile the story got around that the military coup which had been so well received was in fact a sinister plot by the ambitious Ibos of the East to seize control of Nigeria. In a country in which tribalism was endemic this interpretation began to find acceptance. Before long many people were persuaded that their spontaneous jubilation in January had been a mistake. A little later it became a fact that only the Ibos had rejoiced. A Nigerian poet who had dedicated a new book 'to the heroes of January 1966' had second thoughts after the counter-coup of July and sent a frantic cable to his publishers to remove the dedication.

The story of the massacre of thousands of innocent Eastern Nigerians need not be retold here. But a few of its salient features should be recalled. First it was a carefully planned operation. Secondly it has never been condemned by the Nigerian government. In short 30 000 citizens were slaughtered, hundreds of thousands were wounded and maimed and violated, their homes and property looted and burned; and no one asked any questions. A Sierra Leonean living in Northern Nigeria at the time wrote home in horror: 'The killing of the Ibos has become a state industry in Nigeria'.

'The white man killed my father
My father was strong
The white man raped my mother
My mother was beautiful'

David Diop unfortunately died too young. He would have known that the black man can also murder and rape. Wole Soyinka, if he is alive, knows that Christopher Okigbo, though he too died young, lived long enough to know.

Biafra stands in opposition to the murder and rape of Africa by whites and blacks alike because she has tasted both and found them equally bitter. No government, black or white, has the right to stigmatise and destroy groups of its own citizens without undermining the basis of its own existence. The government of Nigeria failed to protect the 14 million people of its former Eastern Nigeria from wanton destruction and rightly lost their allegiance.

Secondly Biafra stands for true independence in Africa, for an end to the four hundred years of shame and humiliation which we have suffered in an association with Europe. Britain knows this and is using Nigeria to destroy Biafra.

'We hope to found a single federal Nigeria', said a British Minister in parliament on February 13, 1968. One may ask: what business has Britain to found anything at this late hour in an African country which is sovereign and independent? An editorial in the *Financial Times* of 21 August 1968 carried these words:

'It is appropriate that the leader of the Nigerian delegation to the Peace Talks, Chief Anthony Enahoro, should choose this moment to be not in Ethiopia but in London where he has been having talks with the British government. He will have been telling Lord Shepherd, the Minister of State, of the reasons for the failure of the negotiations...'

That is Nigerian independence. Biafran writers are committed to the revolutionary struggle of their people for justice and true independence. Gabriel Okara, Cyprian Ekwensi, Onuora Nzekun, Nkem Nwankwo, John Munonye, Flora Nwapa are all working actively in this cause for which Christopher Okigbo died. I believe our cause is right and just. And this is what literature in Africa should be about today – right and just causes.

brief van een zendingsarts

rondzendbrief van de Nederlandse zendingsarts K.Reijnierse die vanaf 1960 in Oost-Nigerië (en vanaf 1967 in Biafra) heeft gewerkt en in september 1968 naar Nederland terugkeerde

Woensdagavond 18 september ontvingen het burgerbestuur, de politie en wij een bericht van de divisie-commandant in Akeze, dat de grote weg in Akeze niet meer veilig was en dat hij ons daarom vroeg uit ons district te evacueren, omdat we voor onze verbinding met de rest van Biafra afhankelijk waren van die weg. Er werd niet gevochten vlak bij Uburu, maar een afsluiting dreigde dus. Een afsluiting zou betekenen dat we in een niemandsland zouden zijn, zonder aanvoer van voedsel voor vluchtelingen, van medicijnen, van benzine, van berichten uit Biafra. Een blijven terwijl het burgerbestuur en de politie met wie wij samen de zaken van onze streek geleid hadden, zouden vertrekken, zou betekenen dat wij ons in een uitzonderingspositie zouden plaatsen, iets wat in oorlogsomstandigheden als de onze niet verantwoord is.

Ook al betekende het dat we al ons werk op moesten geven, de beslissing om de raad van de generaal al of niet op te volgen duurde daardoor niet lang en we besloten om al het personeel dat niet woonachtig was in de streek van Uburu te evacueren naar onze ziekenboeg in Ishiago. Onze archieven namen we mee, maar geen medicijnen, ziekenhuis-inrichting of vluchtelingen-voedsel. Deze lieten we met alle sleutels van het ziekenhuis achter bij onze hoofdverpleger, die een Uburu-man is. Hij bleef in Uburu met een vroedvrouw, vijftien zusters en de niet-medische staf. Hij wilde de volgende dag al een polikliniek houden. Samen met de plaatselijke afdeling van het Rode Kruis hoopte hij de ziekenboeg voor de vluchtelingen door te kunnen zetten. De hoofdverpleger van de settlement, zelf een vluchteling, heeft de zorg op zich genomen van de 80 lepra-patiënten die we achter moesten laten.

Twee uur nadat we het evacuatie-bericht hadden ontvangen, riep ik de staf bijeen in de kapel. Hier heb ik hun ons besluit meegedeeld, waarna ik een korte avondwijding hielden daarin psalm 121 voor hen las. Toen hebben Ann Jackson en ik onze laatste zaalvisitatie gemaakt, waarbij we alle patiënten ontsloegen en hun zoveel mogelijk medicijnen meegaven. Meer konden we niet voor ze doen. Om een uur of twee 's nachts waren we daarmee klaar, kort daarna ontvingen alle stafleden een maandsalaris. Omstreeks die tijd arriveerden ook de twee militaire vrachtauto's met reliefs-voedsel. Zij hadden door de erg slechte weg tussen Akeze en Uburu 1½ dag vertraging opgelopen. Deze auto's zouden ons wegbrengen en moesten dus eerst uitgeladen worden. Om 5 uur 's morgens was het zover, dat we in convoi vertrokken met die twee vrachtauto's en twee van onze eigen auto's, samen met veertig personeelsleden.

Dat de weg in de laatste weken veel slechter geworden was hebben we wel geweten. Bij het eerste slechte stuk, zaten al 6 auto's vast met mensen van politie en districtsbestuur. Het zat muurvast in de diepe modder en duwen, uitgraven en planken neerleggen hielp niet. De enige oplossing was een militaire bulldozer, die onze tien auto's een voor een door de modder schoof. Dit moest zesmaal gebeuren en hierdoor duurde het tot 3 uur 's middags voor we Akeze, 30 km verder, bereikten, heelhuids maar met flink gedeukte auto's, een was er zelfs remloos geworden. Vanaf Akeze reden we tot dichtbij de ziekenboeg, maar daar hoorden we dat er diezelfde ochtend een directe aanval

K.Reijnierse is zendingsarts en was tot eind september 1968 werkzaam in Biafra.

geweest was op Ishiogo, waarbij granaten vielen vlakbij de ziekenboeg. Er waren enkele lichtgewonden, maar men had hetzelfde gedaan als in Uburu. De patiënten werden ontslagen en al ons personeel dat daar geplaatst was evacueerde. We konden daar dus niet terecht en gingen door naar Umuahia om daar te besluiten wat we verder konden doen. Daar vonden we ook ons Ishiagopersoneel.

De eerste 10 mijlen vanuit Uburu naar Akeze gingen we in de richting van het Awgu front en gedurende de vier uren die we over dat stuk deden, zagen we twee onafgebroken stromen van vluchtelingen: aan beide kanten van de weg een lange lange rij. Alleen kinderen onder de zes jaar hoefden niets te dragen. Alle anderen droegen een kleiner kind, schamele bezittingen, iemand die zelf niet meer lopen kon. In de modder werd gestrompeld en gestruikeld. Als er iemand van de hoge wal in de modder van de weg viel, moest die wachten tot er ergens anders een gaatje in de stroom was waar hij of zij zich weer in kon voegen. Duizenden passeerden ons. Het was een van de aangrijpendste beelden die ik zag in deze oorlog. En wat hun lot is? Er is geen eten voor ze waar ze heengaan, geen onderdak. Ze zijn bereid alles te ondergaan, zelfs om te sterven, als ze maar niet in handen van de federalen komen.

Een ander aangrijpend beeld zag ik ook die dag: in Akeze. Dat was een drukke handelsplaats met een 16 000 inwoners, de laatste maanden 'versterkt' door 12 000 vluchtelingen. Het was er dus altijd een gekrioel van mensen. Overal was het vol: op de weg, op de markt, in de huizen. En nu was het leeg, helemaal leeg. Behalve een enkele soldaat was er geen mens meer, alles was verlaten, allen waren gevlucht voor de dreiging van de federalen. Een beklemmende leegte, slechts een paar dagen nadat ik er nog de afschuwelijke volte van hongerende, dakloze mensen gezien had.

In Umuahia moest besloten worden wat we verder konden doen; het was nu wel duidelijk dat we niet meer als een team zouden kunnen doorwerken. We besloten dat onze niet-gediplomeerde zusters zich zouden aanmelden bij de bij hun woonplaats dichtsbijzijnde wereldraad-werker voor hulp aan vluchtelingen. Als ze daar gaan werken, worden ze door het ziekenhuis doorbetaald. De gediplomeerden werden in andere ziekenhuizen ondergebracht. De clerk en enkele anderen werden aan de centrale vluchtelingen-organisatie toegevoegd. Chita Odi, de Biafraanse directrice en Janet Brown de Schotse zuster hebben zich gevoegd bij vluchtelingen-teams in de buurt van Umuahia, waar ook Adri Voorhoeve, Brechtje Folkerts en Henriët Liscajet werken. Ook Herman en Cor Middelkoop, hoe druk ze ook waren, ontmoette ik nog even in Umuahia. Ze zijn allemaal vol goede moed. Voor mij was er de keus: nieuw tijdelijk werk te beginnen in Biafra of eerst met verlof te gaan om de verdere ontwikkelingen te volgen en te zien of er een nieuwe taak voor me zou openkomen. Ik heb het laatste gekozen en na een verblijf van drie dagen in Umuahia, verliet ik Biafra via het Uli-Ihiala (Anabel) vliegveld naar Sao Tomé.

Om dit vliegveld in bedrijf te zien was een belevenis op zichzelf. Het werkt alleen 's nachts omdat dan de federale straaljagers de vliegtuigen niet kunnen aanvallen. Per nacht komen er ongeveer 20 vliegtuigen binnen, waarvan er 9 van de Wereldraad en van Caritas zijn en 5 van het Rode Kruis, allen met voedsel. Hiermee is het vliegveld op het ogenblik waarschijnlijk het drukste van Afrika. De vliegtuigen komen van twee kanten om de beurt binnen op de verbrede verkeersweg en laden

uit op de parkeerplaatsen aan een van de beide einden van de baan. In de andere richting vliegen ze er weer uit en er is dus geen taxiën op en neer. De verkeersleiding wordt helemaal door Biafranen gedaan.

Om 2 uur 's nachts arriveerden we op Sao Tomé, waar ik onmiddellijk een biefstuk moest eten. We bleven daar een paar dagen om op een vliegtuig naar Europa te wachten. Goed eten en zwemmen in de oceaan werden daar afgewisseld met besprekingen over Biafra: het inbrengen van voedsel en het uitbrengen van kinderen. Op 26 september vlogen we via Niamey met een Zweeds relif-vliegtuig naar Frankfurt en vandaar door naar Nederland. De ontvangst hier was overweldigend: in de eerste plaats natuurlijk het weerzien met Hillie en de kinderen. Daarnaast een heel hartelijk welkom in Oegstgeest en toen televisie, radio en pers: om meteen alles maar af te werken!

Hiermee is een eind gekomen aan een van onze periodes in Uburu. Niet een eind aan het medisch werk in Uburu. We verwachten niet dat de federalen naar Uburu zullen gaan, omdat ze zich niet van de grote wegen af durven te begeven, waar voor hen het gevaar van hinderlagen door de bevolking veel te groot is. We hopen daarom dat ons achtergebleven personeel het werk voort kan zetten, zij het op kleine schaal tot betere tijden aanbreken. Ook niet een eind aan Biafra, omdat we het niet eens kunnen zijn met al degenen die menen dat Biafra een afgelopen zaak is. Overste Ojukwu zei kort geleden: het begint nog maar pas. Het zou me niet verbazen als hij gelijk krijgt. Wat zeker nog maar pas begint, hoe erg het nu ook al is, is de hongersnood. Deze zal nog vele malen erger worden, omdat nu b.v. het pootgoed voor volgend jaar opgegeten wordt en omdat de onveiligheid op vele plaatsen het niet mogelijk maakt om te planten en te oogsten. Hierom is het ook niet een eind van ons werk voor Biafra. Met ons bedoel ik hiermee niet alleen onszelf, maar ook u allen, en de hele kerk. In Biafra is een volk in doodsnood in de meest letterlijke zin. Op zo'n plaats moet de kerk aanwezig zijn om te troosten, om te helpen en om de goede tijding te brengen. Zij heeft het tot nu toe gedaan. Wij weten wat voor een steun de kerk geweest is in de afgelopen maanden toen men zich in Biafra zo alleen gelaten voelde. Dat moeten we blijven geven, ook al zullen de nood, de eenzaamheid, de moeilijkheden nog vele malen groter worden. Wij hopen dat spoedig tijden mogen komen dat u betere berichten over Biafra kunt ontvangen.

landen van Afrika

staat	opp. in km ²	inwonertal	onafhankelijk sinds	regeringsleider/ staatsvoofd
noordelijk Afrika				
Algerije	2 381 741	12 000 000	4- 7-1962	Haouri Boumedienne
Ifni	1 920	53 000	Spaans	
Libië	1 759 540	1 600 000	24-12-1951	Idris el Mahdi es Senussi
Marokko	443 680	11 625 000	2- 3-1956	Hassan II
Mauretanië	1 085 805	1 100 000	28-11-1960	Moktar Ould Daddah
Soedan	2 505 823	12 800 000	1- 1-1956	Ismael el Azhari
Spaanse Sahara	262 920	19 000	Spaans	
Tunesië	164 000	4 458 000	20- 3-1956	Habib Bourguiba
VAR (Egypte)	1 000 000	30 500 000	28- 2-1922	Gamal Abdel Nasser
westelijk Afrika				
Boven-Volta	275 000	4 550 000	5- 8-1960	Sangoulé Lamizana
Dahomey	115 762	2 300 000	1- 8-1960	Emile Derlin Zinsou
Gambia	10 369	326 000	18-12-1965	Sir Dawda Jawara
Ghana	237 873	7 945 000	6- 3-1957	J.A. Ankrah
Guinee	245 857	3 700 000	2-10-1958	Sékou Touré
Guinee (Port.)	36 125	608 000	Portugees	
Ivoorkust	322 463	3 700 000	7- 8-1960	Félix Houphouët-Boigny
Liberië	111 370	1 100 000	26- 7-1847	William V.S. Tubman
Mali	1 204 021	4 307 000	20- 6-1960	Modibo Kéita
Niger	1 188 794	3 100 000	3- 8-1960	Diori Hamani
Nigerië	923 317	55 653 000	1-10-1960	Yakubu Gowon
Senegal	197 161	3 400 000	20- 6-1960	Léopold Sédar Senghor
Sierra Leone	73 326	2 800 000	27- 4-1961	Siaka P. Stevens
Togo	57 000	1 600 000	27- 4-1960	Etienne Eyadema
midden-Afrika				
Centraalafrikaanse Rep.	617 000	1 140 000	13- 8-1960	Jean Bedel Bokassa
Congo (Brazzaville)	342 000	900 000	15- 8-1960	Alp. Masseмба-Debat
Congo (Kinshasa)	2 344 932	15 400 000	30- 6-1960	Joseph Mobutu
Gaboen	267 000	600 000	17- 8-1960	Bernard-Albert Bongo
Guinee (Spaans)	56 102	410 000	Spaans	
Kameroen	475 000	5 150 000	1-10-1961	Ahmadou Ahidjo
Tsjaad	1 284 000	2 750 000	11- 8-1960	François Tombalbaye